

UNICEF

12. Innocenti Raporu

Gelişmiş Ülkelerde Yaşayan Çocuklar

Ekonomik Durgunluk

Döneminin Çocukları

Ekonomik krizin gelişmiş ülkelerde yaşayan çocukların iyi olma hâli üzerindeki etkisi

12. *Innocenti Raporu* Gonzalo Fanjul tarafından yazılmış olup raporun editörlüğünü Rick Boychuk üstlenmiştir.

UNICEF Araştırma Ofisi – Innocenti, 12. *Innocenti Raporu*'nun hazırlanması için verdiği cömert destekten dolayı İtalya Hükümeti'ne teşekkürlerini sunar.

Aşağıda belirtilen kaynağa atıfta bulunmadan 12. *Innocenti Raporu*'nun herhangi bir kısmı kullanılamaz:

UNICEF Araştırma Ofisi (2014). 'Ekonomik Durgunluk Döneminin Çocukları: Ekonomik krizin gelişmiş ülkelerde yaşayan çocukların iyi olma hâli üzerindeki etkisi', 12. *Innocenti Raporu*, UNICEF Araştırma Ofisi, Floransa Office.

Innocenti Rapor serisi, ekonomik yönden kalkınmış ülkelerin çocuk haklarını ve çocukların iyi olma hâlini koruma konusundaki performanslarını izlemek ve karşılaştırmak amacıyla hazırlanmaktadır.

1988 yılında Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) tarafından bir araştırma merkezi kurulmuştur. Bu merkezin amacı, dünyanın dört bir yanındaki çocuklara yönelik savunuculuk hizmetlerini desteklemek, UNICEF'in hâlihazırdaki ve gelecekteki çalışma alanlarına ışık tutmak üzere araştırmalar yürütmektir. Araştırma Ofisi'nin temel hedefleri, çocuk haklarına ilişkin meseleler konusundaki uluslararası kavrayışın geliştirilmesi ve dünya üzerinde Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin tam manasıyla uygulanabilmesi için destek sağlanmasıdır. Araştırma Ofisi, kuruluş tarafından uygulanan küresel program ve politikalara destek vermek amacıyla, kurum içi araştırma ve bilgilere kapsamlı bir çerçeve kazandırmayı da hedeflemektedir. Bu doğrultuda, Kuzey'de ve Güney'deki kalkınma ağları ve önde gelen akademik kuruluşlarla işbirliği yapılarak ek kaynaklar temin edilmesi ve çocukların yararına olacak politika değişikliklerine yönelik çalışma ve etkilerin artırılması için çaba gösterilmektedir.

Ofis tarafından yayımlanan çalışmalar, çocuklar ve çocuk haklarına ilişkin küresel tartışmaya katkıda bulunmakta ve geniş bir fikir yelpazesine yer vermektedir. Bu nedenle, bazı yayınlar UNICEF'in bu konulardaki politikalarını ya da yaklaşımlarını yansıtmıyor olabilir. Burada yer alan düşünceler yazarlara ve/veya editörlere ait olup çocukları ilgilendiren meseleler konusundaki diyalogu artırma amacıyla yayımlanmaktadır.

Kapak fotoğrafı © Shutterstock

©Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF), Eylül 2014

ISBN: 978 88 6522 030 6

ISSN: 1605-7317

UNICEF Araştırma Ofisi – Innocenti

Piazza SS. Annunziata, 12

50122 Florence, İtalya

Tel: +39 055 2033 0

Fax: +39 055 2033 220

florence@unicef.org

www.unicef-irc.org

Ekonomik Durgunluk Döneminin Çocukları:

Ekonomik krizin gelişmiş ülkelerde yaşayan çocukların iyi olma hâli üzerindeki etkisi

ÖZET

Bu *Innocenti Raporu*'nda yer alan veri ve gözlemler, 2008 yılından bu yana devam eden "Büyük Durgunluk" döneminin ulusal ekonomiler üzerindeki etkisiyle, çocukların iyi olma hâlinde gözlenen düşüş arasındaki güçlü ve çok yönlü ilişkiyi gözler önüne sermektedir. Krizden en çok etkilenen ülkelerde, en büyük sıkıntıyı çocuklar çekmiştir ve bu durgunluğun doğurduğu sonuçlardan en uzun süre etkilenecek olanlar da yine onlardır.

Her ülkede, krizin çocuklar üzerindeki etkisinin boyutları ve karakteri; durgunluğun derinliğine, daha önceki ekonomik koşullara, sosyal güvence sisteminin gücüne ve en önemlisi de yapılan politik müdahalelere göre değişmektedir. Krize rağmen birçok ülkede çocuk yoksulluğunun kontrol altında tutulması ve hatta azaltılması kayda değer bir başarıdır. Görüldüğü üzere, çocuklar, hiçbir surette ekonomik durgunluğun kurbanı olmak zorunda değildir.

Ekonomik durgunluğun çocuklar üzerindeki etkisi

Bu raporda, gelişmiş ülkelerde yaşayan çocukların ekonomik durgunluktan nasıl etkilendiğine dair çeşitli bakış açıları ayrıntılı bir şekilde sunulmaktadır. Resmî veriler, krizin Avrupa Birliği'ne (AB) ve/veya Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü'ne (OECD) üye ülkelerde yaşayan çocuklar üzerindeki etkisini derecelendirmek için kullanılmıştır.

» Analiz edilen 41 ülkenin 23'ünde ve yüksek nüfusa sahip birçok ülkede, çocuk yoksulluğu (geliri yoksulluk sınırının altında kalan hanelerde yaşayan çocuklar) 2008'den bu yana artmıştır. 18

ülkede ise çocukların yoksulluğu azaltılmıştır, hatta bazılarında ciddi ölçüde bir düşüş kaydedilmiştir.

» 2008'den beri ekonomik durgunluk nedeniyle yoksulluk sınırının altında yaşamaya başlamış olan çocuk sayısı, bu sınırın altına düşmekten kurtulan çocuk sayısından 2,6 milyon daha fazladır (6,6 milyon çocuk yoksulluk sınırının altına düşmüşken 4 milyon çocuk kurtarılmıştır). Dünyanın en gelişmiş 41 ülkesinde yaklaşık 76,5 milyon çocuk yoksullukla boğuşmaktadır.

» Ekonomik durgunluk en çok da genç nüfusu etkilemiştir, birçok ülkede EMÇ oranında (hâlihazırda örgün eğitime veya mesleki eğitime devam etmeyen ya da çalışmayan gençler) üzücü bir artış gözlemlenmiştir. AB'de 7,5 milyon genç (neredeyse İsviçre'nin nüfusu kadar) 2013 itibarıyla EMÇ grubunda yer almaktadır-2008'den beri bu sayıda 1 milyondan fazla bir artış söz konusudur. AB'ye üye olmayan OECD ülkeleri arasında EMÇ oranının en yüksek olduğu ülkeler, Amerika Birleşik Devletleri ve Avustralya'dır.

» Ekonomik durgunluk, gelir ve istihdam düzeyleri dışında, insanların gündelik hayatındaki diğer önemli alanları da etkilemiştir. Ölçülebilir bireysel algı göstergelerine göre, 2007 ve 2013 yılları arasında 41 ülkenin 18'inde güvensizlik hissi ve stres oranları artmıştır (Bozulan göstergelere, gıda temini ve hayattan duyulan memnuniyet de dâhildir). Ekonomik durgunluğun kişisel deneyim ve algılar üzerindeki

etkisi henüz sona ermiş değildir ve geçtiğimiz yıllarda birçok göstergede durum daha da kötüleşmiştir.

Dünya çapında artçı sarsıntılar

Ekonomik durgunluktan en çok etkilenen ülkelerde yaşayan ailelerin durumu; işten çıkarılmalar, eksik istihdamla çalışma ve kamu hizmetlerindeki kısıntılar gibi nedenlerden dolayı gittikçe bozulmuştur. Hakkında veri bulunan ülkelerin yarısında çocuklu ailelerin gelir düzeyi düşmüştür. Çoğu ülkede, şartlarının giderek güçleştiğini belirten ailelerin sayısı artmıştır. Hanede bir ya da daha fazla çocuk bulunması da "çalışan yoksulluğu" (çalışmasına rağmen yoksulluk sınırının altında kalma durumu) riskini %7'den %11'e çıkartmaktadır. 2008'den bu yana, iki günde bir et, tavuk ya da balık alamayan çocuklu hane oranı Estonya, Yunanistan ve İtalya'da iki kattan fazla artmıştır. Beklenmedik finansal harcamaları karşılayamayacak durumda olan çocuklu hane sayısı, krizden en çok etkilenen 12 ülkede neredeyse %60'ın üzerinde bir artış göstermiştir.

Bu tip değişiklikler gençlerin sırtına da ağır bir yük yüklemektedir. Aileleri işsiz kaldığında veya hane gelir kaybına uğradığında çocuklar stresli ve tedirgin olmakta, ailedeki sıkıntıların acısını gizliden gizliye hissetmektedirler. Aile bütçesinin büyük bir kısmını oluşturan barınma masrafları, yoksulluk açısından da önemli bir göstergedir. Evden çıkarılmalar, ipotek taksitlerini ödeyememe ve ipotekli malın haciz edilmesi gibi vakalar ekonomik durgunluktan etkilenen birçok ülkede

tırmanışa geçmiştir. Sağlık, eğitim ve beslenmeye yönelik hizmet ağının zayıflaması, evde yaşanan bu tip sıkıntılara tuz biber ekmektedir.

30 Avrupa ülkesinde 2012 yılında (11,1 milyon), 2008'e göre (9,8 milyon) yaklaşık 1,6 milyon daha fazla çocuk, şiddetli maddî yoksunluğa maruz kalmıştır. Çocukların yoksulluk döngüsü içinde kalma süresi uzadıkça bu döngüden çıkmaları da daha güç bir hâl almaktadır.

En büyük sıkıntıyı yoksul çocuklar çekiyor

En fakir ve en savunmasız çocuklar, krizin etkisini daha yoğun ve orantısız bir şekilde hissetmiştir. Bazı ülkelerde çocuk yoksulluk düzeyleri genel olarak azalırken eşitsizlik artmıştır. Bu da en fakir çocuklara yardım etmeyi hedefleyen vergi değişikliklerinin ve sosyal yardımların nispeten etkisiz kaldığına işaret etmektedir.

'Yoksulluk açığı' (yoksulluk sınırı ile bu sınırın altında kalan insanların gelir düzeyi arasındaki farka ilişkin ölçüm) yoksulluğun en çok arttığı ülkelerde daha da büyümüştür, bu da söz konusu ülkelerde yoksunluğun daha kapsamlı ve yoğun olduğu anlamına gelmektedir. Genel olarak çocuk yoksulluğunu azaltan bazı ülkelerde de bu eşitsizliğin görülmesi dikkat çekicidir. Ayrıca, özellikle de savunmasız durumdaki çocuklar işsiz, göçmen, tek ebeveynli ve geniş ailelerde olanlar en şiddetli yoksulluk düzeylerine ilişkin istatistiklerde fazla temsil edilmişlerdir.

31 Avrupa ülkesinin 28'inde (AB ülkeleri, İzlanda, Norveç ve İsveç)

gençlerdeki yoksulluk oranı, yaşlılara kıyasla daha hızlı artmıştır (ya da daha yavaş düşmüştür). 31 ülkenin 24'ünde yaşlıların yoksulluk düzeyinde düşüş kaydedilirken 20 ülkede çocuk yoksulluk oranları yükselmiştir. Bu veri, yaşlılara yönelik koruyucu tedbirlerin gençleri hedefleyen önlemlerden daha etkili olduğunu göstermektedir.

Kenara itilmiş bir kuşak

Ekonomik durgunluğun en önemli ve uzun vadeli etkilerinden biri de ergenlik çağındaki gençler ve genç yetişkinler arasındaki işsizliktir. 15-24 yaş grubundaki genç nüfusun işsizlik oranı, 41 ülkenin 34'ünde artmıştır. Gençlerin işsizliği ve eksik istihdamı birçok ülkede kaygı verici boyutlara ulaşmıştır.

İşsizlik ya da hareketsizlik azalsa bile bu durum, gençlerin makul ücretler aldıkları, düzenli işlerde çalıştığı anlamına gelmemektedir. Ekonomik durgunluktan en çok etkilenen ülkelerde, yarı zamanlı işlerde çalışan veya işsiz olan genç sayısı (15-24 yaş grubu) ortalama üç kat artmıştır. Sözleşmeli işler yaygınlaşmış ve bu durum iş piyasasının kırılabilirliğini daha da arttırmıştır.

Farklı müdahaleler

Ekonomik durgunluk döneminin başlarında birçok hükümet ekonomik teşvik paketleri uygulayarak kamu harcamalarını arttırmıştır. Ekonomik durgunluğun devam etmesi, millî gelirin azalmasına ve bütçe açıklarının artmasına eden olmuştur.

Finansal piyasaların baskısı sonucu çok sayıda hükümet bütçe kesintisi yapmak zorunda kalmıştır. Özellikle

de Avro bölgesi keskin bir U dönüşü yapmıştır, bu bölgede çocuklara ve ailelere yapılan sosyal harcamalar azaltılmıştır.

Koruyucu sosyal müdahalelerin mahiyeti ve şekli ülkeden ülkeye büyük değişiklikler gösterebilmektedir. Bazı ülkelerde bütçe kesintisi yapmak artık kaçınılmaz olduğunda, özellikle de Akdeniz bölgesinde, teşvik paketlerinden kemer sıkma politikalarına geçiş, eşitsizliği arttırarak çocukların yaşam koşullarını kötüleştirmiştir. Ekonomik durgunluğun ikinci aşamasında, AB ülkelerinin üçte birinde çocuk yoksulluğunu azaltma çabalarının verimliliği düşmüştür. Büyük Durgunluk döneminde ABD'deki şiddetli çocuk yoksulluğu, 1982'deki ekonomik durgunluğa kıyasla daha çok artmıştır. Bu da mevcut güvenlik ağlarının toplumdaki en yoksul insanları otuz yıl öncesine göre daha az koruduğunu etmektedir.

Bu çapta ve derinlikte bir durgunluğa hiçbir devlet hazır değildi ve hiçbirinin müdahalesi aynı şekilde olmadı. Çok sayıda savunmasız çocuğun yaşadığı birçok ülke, durgunluk öncesindeki dinamik ekonomik büyüme döneminde (ki bu dönemde artan zenginliğin belirli ellerde toplanması da eşitsizliği arttırmıştır) sosyal koruma ağlarını güçlendirmiş olsa daha akıllıca hareket etmiş olurdu. Mevcut kamu kuruluşlarını ve programları güçlendiren devletler ise sayısız çocuğun kriz koşullarından etkilenmesini engelleyebilmiştir bu, diğer ülkelerin de göz önünde bulundurabileceği ve benimseyebileceği bir stratejidir.

Büyük Gerilemenin sonuçları

Bu süreçte tüm ülkeler zor kararlar, kısıtlı bütçeler ve gittikçe kötüleşen ekonomik durgunluk koşullarıyla karşı karşıya kalmıştır. Bu zorlukların derecesi hafife alınmamalıdır. Devletler, yoğun kemer sıkma taleplerinin yanı sıra kırılğan sektörlerin en az bu talepler kadar yoğun olan yardım çağrılarına maruz kalmıştır. Karşılıklı tavizler vererek uzlaşmaya varılması gerekmiştir. Koruyucu politikalar önceden güçlü olsaydı ve ekonomik durgunluk sırasında daha da güçlendirilseydi kaç çocuğa daha yardım edilebilirdi?

Krizin çocuklu hanelerin ortalama geliri üzerindeki etkisine ilişkin hesaplamalar, 2008 ve 2012 yılları arasında Yunan ailelerin 14 yıllık gelişmeye eşdeğer bir kayıp yaşadıklarına; İrlanda, Lüksemburg ve İspanya'nın tam olarak on yıl kaybettiklerine ve diğer dört ülkede de kayıpların neredeyse buna denk olduğuna işaret etmektedir. Büyük Ekonomik Durgunluk nedeniyle mağdur olan ve hayat boyu sürececek risklere maruz kalan fazladan çocuk

sayısı; İtalya'da 619.000, Fransa'da 444.000 ve Meksika'da 2 milyondur. Çocuklar ve ailelerin çektiği sıkıntılar henüz sona ermemiştir, kriz öncesi iyi olma hâllerine dönmeleri yıllar alabilir. Krize müdahale konusunda başarısız olmak, uzun vadeli risklere de neden olabilmektedir-örneğin doğurganlık oranlarındaki artış eğilimi, duraklamaya geçmiştir. Bu durumun en büyük sorun teşkil ettiği bölge Avrupa'dır, zira eşitsizlik Üye Ülkeler içinde ve arasında giderek artmakta ve Avrupa'nın 2020 için koyduğu hırslı hedefleri baltalamaktadır.

Toparlanma döneminin çocukları

Peki, Büyük Durgunluk döneminde küresel müdahalenin ihmal ettiği çocuklara ne olacak? Bu ihmal sürerse çocukların yaşadığı kriz, ekonomik toparlama döneminin ardından da devam edecektir. Dolayısıyla, toplumlarımızın uzun vadede iyi olma hâli risk altındadır. Bu rapor kapsamında yürütülen analiz çerçevesinde, çocukları korumaya yönelik stratejilerini

güçlendirmek isteyen devletlere aşağıdaki ilke ve öneriler sunulmaktadır:

- » **Kalkınmış ülkelerde çocuk yoksulluğunun sona erdirilmesi için açıkça taahhütte bulunulması.** Ülkeler ekonomik durgunluğa müdahale sürecinde çocukların iyi olma hâlinin sağlanmasına öncelik vermeli, ahlaki sorumluluklarını ülke çıkarlarıyla birleştirmelidir.
- » **Kurtar, önle ve umut ver.** Çocukların savunmasızlık döngüsünden çıkmasını sağlayacak fırsatlar yaygınlaştırılmalıdır. Asgari sosyal standartların garanti altına alınması, olumlu bir değişim yaratabilir.
- » **Kamusal tartışmaları aydınlatacak, daha düzgün verilerin toplanması.** Çocukların iyi olma hâline ilişkin bilgilerin doğruluğu, erişilebilirliği ve zamanlaması konusunda iyileştirmeler yapılmalıdır.

1. BÖLÜM

GİRİŞ

“Çocuğun toplumda bireysel bir yaşantı sürdürebilmesi için her yönüyle hazırlanması ve Birleşmiş Milletler Sözleşmesinde ilan edilen ülkeler ve özellikle de barış, insan onuru, hoşgörü, özgürlük, eşitlik ve dayanışma ruhuyla yetiştirilmesi gerekir.”

– Çocuk Hakları Sözleşmesi, 1989

Yirmi beş yıl önce uluslararası hukukun bir parçası hâline gelen Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde yer alan taahhütlerin büyük bir bölümü hâlâ yerine getirilmemiştir ve bu taahhütleri yerine getirme konusunda en büyük kapasiteye sahip olan gelişmiş ülkelerde durum gittikçe kötüleşmektedir. Amerika Birleşik Devletleri’nde başlayan finansal çöküşün tetiklediği ve hızla tüm dünyaya yayılan Büyük Durgunluk Dönemi, çocukların da ekonomik krize girmesine neden olmuştur. Sanayileşmiş ülkelerde yaşayan zengin ve fakir aileler arasındaki fark, kaygı verici boyutlara ulaşmıştır. Pek çok çocuğun bu hayattaki hak ve fırsatları, doğum yeri tarafından bir kez daha belirlenmiştir.

Innocenti Rapor serisi kapsamındaki bu yeni yayında yer alan veriler, geçtiğimiz beş yılda en temel maddi gereksinimlerini ve eğitim ihtiyaçlarını karşılamakta güçlük çeken aile ve çocukların sayısının arttığını göstermektedir. 1930’lardaki Büyük Buhran’dan bu yana görülmeyen işsizlik oranları nedeniyle birçok aile, çocukların temel hakları olan bakım ve korunma gereksinimlerini karşılayamaz hâle gelmiştir. Daha da önemlisi, Büyük Durgunluk, eğitilmiş ve nitelikli gençliği suya düşen beklentiler ve süregiden savunmasızlık çemberine hapsetmek üzeredir.

Elbette, burada söz edilen durum ülkeden ülkeye değişmektedir. Ülkelerin küçük ama önemli bir kısmı, krize tam zamanında ve büyük hedefleri olan planlarla müdahale ederek çocukları ekonomik durgunluğun yıkıcı sonuçlarından korumayı başarmıştır. Diğer birçok ülkede sağlık hizmetleri, barınma ve gıda gibi temel konularda koruma sağlamaya yönelik kısmi reformlar gerçekleştirilmiştir. Bazı örneklerde, mali destek sağlayan kuruluşların ve finansal piyasaların dayattığı koşullar, devletlerin iyi niyetli çabalarını baltalamıştır.

Bu raporun amacı, bozulan ekonomik koşulları iyileştirmeye yönelik belirli reçeteler önermek ya da bazı ülkeler tarafından izlenen tasarruf politikalarına yön verecek yorumlar yapmak değildir. Aksine buradaki amaç, Büyük Durgunluğa yapılan küresel müdahale kapsamında çocukların mevcut durumlarının ve gelecekteki yaşam koşullarının ihmal edildiğini ve ihmal edilmekte olduğunu vurgulamaktır. Bu durumun sürmesi hâlinde çocukların yaşadığı kriz, ekonomik toparlanma döneminden sonra da devam edecektir. Ülkelerimizin uzun vadedeki toplumsal sağlığı, tehdit altındadır. Kuşakların geleceği açısından belirleyici anlar var ise bu, şüphesiz onlardan biridir.

Bu raporun organizasyon yapısı şöyledir: 2. Bölümde Innocenti Rapor serisinin temel araçlarından biri olan 'ülke ligi tabloları'na yer verilmektedir. Bu tablolarda krizin başlangıcından bu yana çocukların yoksulluk düzeylerindeki değişimler, ekonomik durgunluğun gençler üzerindeki etkisi ve Gallup Kamuoyu Araştırması'na göre geçtiğimiz beş yılda insanların yaşantılarıyla ilgili algıladıkları değişimler sıralanmıştır.

3. Bölümde Büyük Durgunluğun aileler üzerindeki etkisi ele alınmakta ve diğer toplumsal gruplarla karşılaştırmalı olarak çocuklar açısından ekonomik krizin önemi ve boyutları analiz edilmektedir. Bu bölümde, krizin, ekonomik durgunluk sırasında iş arayan veya iş gücü piyasasına tutunmaya çalışan gençler üzerindeki etkisi de incelenmektedir. 4. Bölümde kriz öncesindeki döneme bakılarak bu durumun nedenlerine dair bir açıklama sunulmakta ve farklı hükümetlerin krize müdahale yöntemleri irdelenmektedir. 5. Bölümde sonuçlar ve önerilere yer verilmiştir.

2. BÖLÜM

ÜLKE LİĞİ TABLOLARI

Ülkeler, ekonomik durgunluğa yönelik müdahaleler kapsamında, çocukların iyi olma hâlini öncelik sıralarının en tepesine yerleştirmelidir. Bu, sadece ahlaki bir yükümlülük değildir; toplum çıkarları için de gereklidir.

Avrupa Birliği ve/veya Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü'ne üye ülkelerde yapılan anketler ve kamuoyu araştırmaları, ekonomik durgunluğun çocuklar ve aileleri üzerindeki etkisine ilişkin önemli öngörülere yer vermektedir. Bu verilerden yola çıkılarak üç temel sıralama ölçütü belirlenmiştir: 2008'den bu yana çocuk yoksulluk düzeylerindeki değişim, eğitimde, mesleki ve istihdamda olmayan (NEET) genç nüfus oranındaki değişim ve bireylerin yaşam koşullarına ilişkin algısı.

Bu lig tablolarından her biri karmaşık bir kavramın Büyük Durgunluk döneminde çocukların durumunun

farklı bir yönünü ele almaktadır.

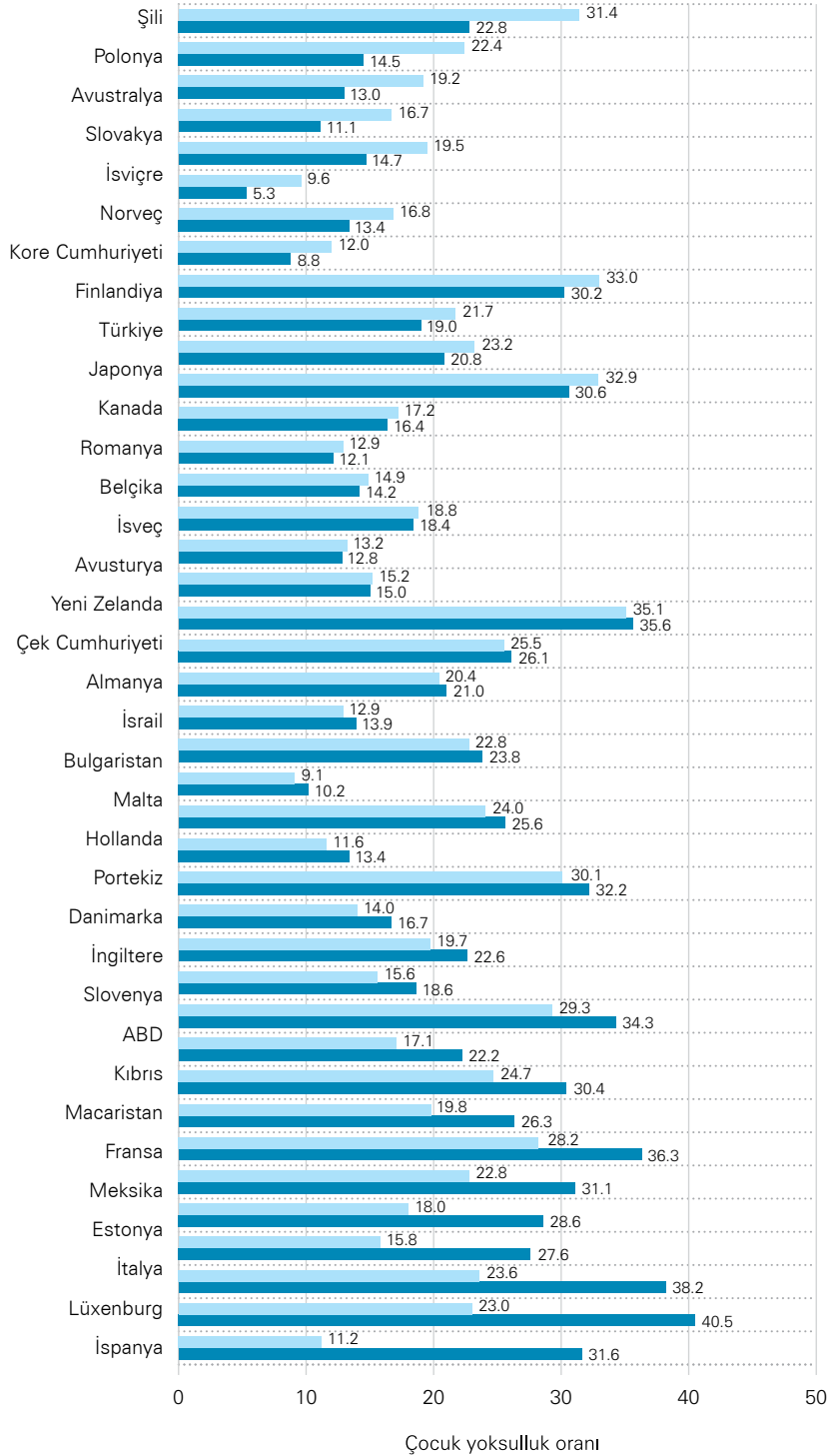
İlk tabloda parasal yoksulluk düzeyine (maddi iyi olma hâlini sağlayacak hizmet ve malları satın almak için yeterli kaynak bulunup bulunmadığına dair ölçüm) yer verilmektedir. İkinci tabloda, krizden en çok zarar gördüğü ileri sürülen genç bireylerin istihdam durumuna ilişkin raporlar sıralanmaktadır. Üçüncü ülke ligi tablosunda ise biraz daha yenilikçi bir yaklaşımla Gallup Dünya Kamuoyu Araştırması'nın verileri kullanılmış ve bireylerin bu çalkantılı ekonomik dönemdeki deneyimleri hakkında ne düşündüklerine yer verilmiştir. Sıralamalar, 2007/2008 yıllarından

başlatılmış ve elde veri bulunan en son döneme kadar devam ettirilmiştir. Açık mavi alanlar, tablonun en üstünde bulunan üçte birlik dilime, mavi alanlar ortadaki üçte birlik dilime, lacivert alanlar ise en alttaki üçte birlik dilime işaret etmektedir.

En zengin ülkelerdeki bazı makroekonomik göstergelerde toparlanma belirtileri gözlenirse de ekonomik büyüme hâlâ yavaşlar ve işsizlik oranları anormal derecede yüksek seyretmektedir. Ekonomik durgunluğun çocuklar üzerindeki etkisi, kriz bittikten sonra da uzun süre hissedilecektir.

Ülke Ligi Tablosu 1, Çocuk yoksulluğundaki değişim (2008'den başlayarak)

Sıra	Ülke	Değişim (2008-2012)
1	Şili	-8.67
2	Polonya	-7.90
3	Avustralya	-6.27
4	Slovakya	-5.60
5	İsviçre	-4.80
6	Norveç	-4.30
7	Kore Cumhuriyeti	-3.40
8	Finlandiya	-3.20
9	Türkiye	-2.76
10	Japonya	-2.70
11	Kanada	-2.44
12	Romanya	-2.30
13	Belçika	-0.80
13	İsveç	-0.80
15	Avusturya	-0.70
16	Yeni Zelanda	-0.40
17	Çek Cumhuriyeti	-0.40
18	Almanya	-0.20
19	İsrail	0.55
20	Bulgaristan	0.60
20	Malta	0.60
22	Hollanda	1.00
22	Portekiz	1.00
24	Danimarka	1.10
25	İngiltere	1.60
26	Slovenya	1.80
27	ABD	2.06
28	Kıbrıs	2.70
29	Macaristan	2.90
30	Fransa	3.00
31	Meksika	5.00
32	Estonya	5.10
33	İtalya	5.70
34	Lüksemburg	6.50
35	İspanya	8.10
36	Litvanya	8.30
37	İrlanda	10.60
38	Hırvatistan	11.80
39	Letonya	14.60
40	Yunanistan	17.50
41	İzlanda	20.40

Veri kaynakları ve notlar için sayfa 44'e bakınız.

Çocuk yoksulluğunun en temel göstergesi, yoksulluk sınırının altında yaşayan çocukların oranıdır. Ülke Ligi Tablosu 1’de 2008 ve 2012 yılları arasında, 41 AB ve/veya OECD ülkesinde yaşayan çocukların yoksulluk oranlarındaki değişim sıralanmaktadır. Değişim, 2008 yılındaki çocuk yoksulluğuna göre hesaplanmış ve yoksulluk sınırı ortalama gelirin yüzde 60’ı olarak belirlenmiştir. 2012’de aynı yoksulluk sınırı kullanılarak enflasyon oranına uyarlanmış ve yoksulluk oranı hesaplanmış, iki yoksulluk oranı arasındaki fark tabloda gösterilmiştir. Pozitif değerler, çocuk yoksulluğundaki artış göstermektedir. Üçüncü Bölümde bu trendlere ilişkin ek açıklamalara yer verilmiştir.

Temel bulgular:

- » Ülke Ligi Tablosu 1’de listelenen 41 ülkenin yarısından fazlası (ve yüksek nüfus yoğunluğuna sahip ülkeler), ekonomik durgunluğun etkisini hissetmiştir. 23 ülkede çocuk yoksulluğu 2008’den bu yaa artmıştır, ülkeler arasında artış oranı (İsrail’de yüzde 0,55’ten İzlanda’da yüzde 20,40’a kadar) büyük bir farklılık göstermektedir.
- » Çocuk yoksulluğunda en büyük artış, güney Avrupa ülkelerinde gözlemlenmiştir. Yunanistan, İtalya ve İspanya’nın yanı sıra Hırvatistan, üç Baltık ülkesi, İzlanda, İrlanda ve Lüksemburg da ve ekonomik durgunluğun yıkıcı etkilerine maruz kalmıştır.

Tablonun en altında yer alan beş ülkede yaşayan çocukların yoksulluk oranı, 10’dan 20’ye yükselmiştir, yüzde 50’nin üzerinde bir artış göstermiştir.

- » 18 ülkede ise aileler ve hükümetler ekonomik durgunluğun yıkıcı sonuçlarıyla baş etmenin bir yolunu bulmuş ve çocuk yoksulluk oranını düşürmeyi başarmıştır. Yoksulluk düzeyini yaklaşık yüzde 30 oranında düşüren Şili, Finlandiya, Norveç, Polonya ve Slovakya’da durum böyledir.
- » 2008’den bu yana devam eden ekonomik durgunluk süresince yoksulluk sınırının altına düşen çocuk sayısı, bu durumdan kaçmayı başarmış çocuk sayısına kıyasla 2,6 milyon daha fazladır (6,6 milyona karşılık 4 milyon). Dünyanın en gelişmiş 41 ülkesinde 76,5 milyon çocuk yoksullukla boğuşmaktadır.
- » Şaşırtıcı bir şekilde çok sayıda örnekte, ortalama karşılaştırmalar durumun ciddiyetini gizlemektedir. Ülkelerin yarısından çoğunda beş çocuktan biri yoksulluk içinde yaşamaktadır. Yunanistan, Letonya ve İspanya’da çocuk yoksulluk oranı yüzde 36’nın üzerindedir. ABD’de bu oran yüzde 32, İtalya’da ise yüzde 30’dur.

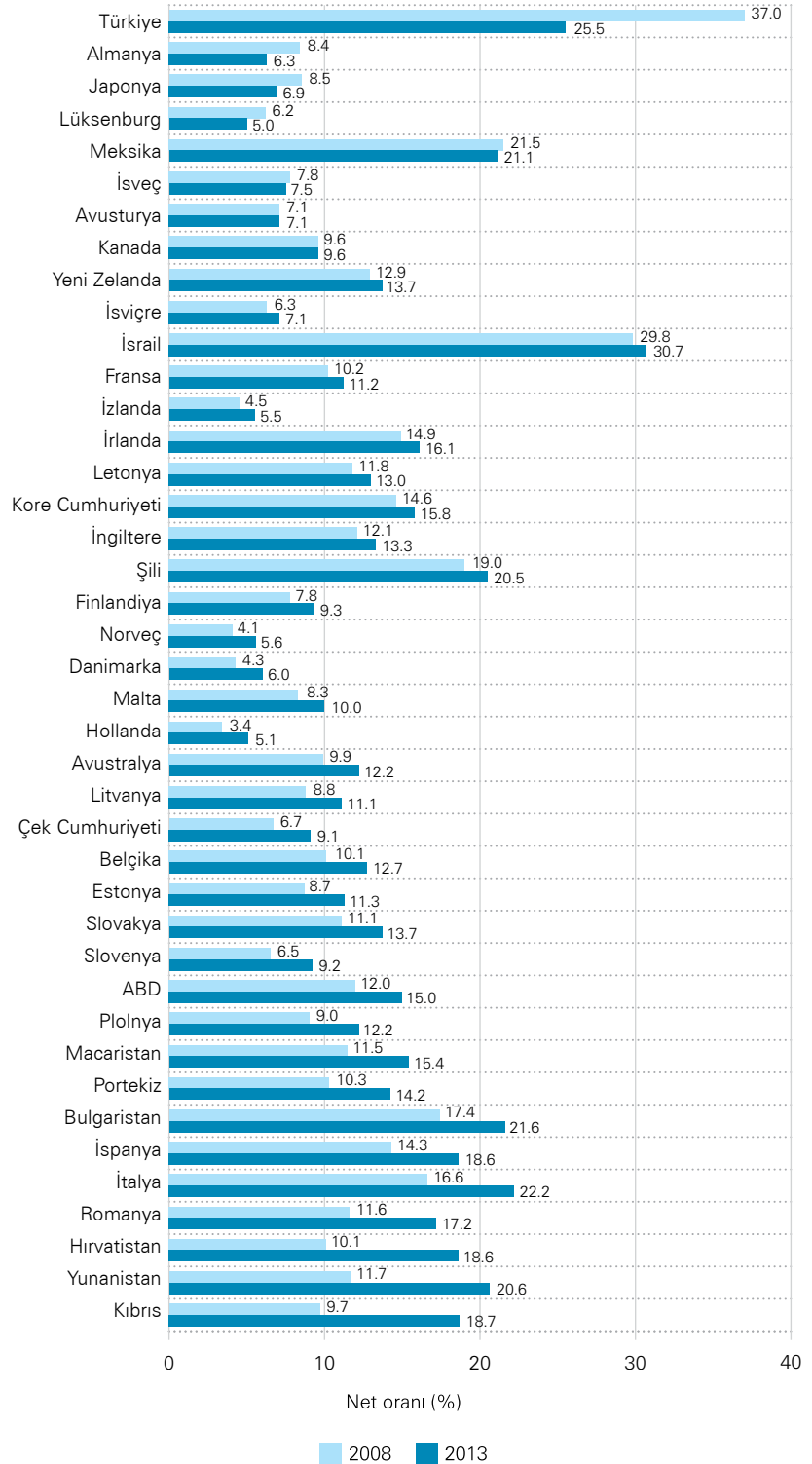
Verilerin Yorumu – Ülke Ligi Tablosu 1

Zengin ülkelerdeki yoksulluk, genellikle ortalama yıllık gelirin yüzde 50’si ya da yüzde 60’ı üzerinden belirlenen yoksulluk sınırı kullanılarak hesaplanır. Bu yaklaşım sayesinde zaman içinde yoksulluğun değişimi, gelir düzeyindeki ve gelir dağılımındaki değişiklikleri yansıtabilmektedir. Bu raporda ise 2008’deki görece yoksulluk sınırına sabitlenmiş bir referans noktası belirlenmiş ve bu sabit referans noktası zaman içinde çocuk yoksulluğunun mutlak değişimini ölçmek üzere kıstas olarak kabul edilmiştir. Tüm nüfusun geliri değiştiğinde ve bireyler kendi gelirlerini komşularının gelirleriyle ve kriz öncesi kendi durumlarıyla kıyasladığında, ekonomik durgunluğun etkilerini değerlendirme açısından bu ölçüm daha anlamlı sonuçlar vermektedir.

Her yıl için ayrı ayrı yoksulluk sınırlarının kullanılması, ortalama gelirdeki genel düşüşün yoksulluk üzerindeki etkisini hesaplamayı güçleştirirdi. Örneğin, İngiltere’de çocuk yoksulluğu 2008’de yüzde 24’ten 2012’de yüzde 18,6’ya düşmüştür, bunun nedeni ortalama gelirdeki keskin düşüşün görece yoksulluk sınırını düşürmesidir. 2008 yılına sabitlenmiş bir göstergenin kullanılması, bu oranın, aslında ekonomik durgunluğun başından beri yüzde 24,0’ten yüzde 25,6’ya çıktığını ortaya koymuştur.

Ülke Ligi Tablosu 2 15-24 yaş grubundaki eğitimde, mesleki eğitimde ve istihdamda olmayan (NEET) gençlerin yüzdesi (%)

Sıra	Ülke	Değişim (2008-2013)
1	Türkiye	-11.5
2	Almanya	-2.1
3	Japonya	-1.5
4	Lüksemburg	-1.2
5	Meksika	-0.4
6	İsveç	-0.3
7	Avusturya	0.0
7	Kanada	0.0
9	Yeni Zelanda	0.8
10	İsviçre	0.8
11	İsrail	0.9
12	Fransa	1.0
12	İzlanda	1.0
14	İrlanda	1.2
14	Letonya	1.2
14	Kore Cumhuriyeti	1.2
14	İngiltere	1.2
18	Şili	1.5
18	Finlandiya	1.5
18	Norveç	1.5
21	Danimarka	1.7
21	Malta	1.7
21	Hollanda	1.7
24	Avustralya	2.3
25	Litvanya	2.3
26	Çek Cumhuriyeti	2.4
27	Belçika	2.6
27	Estonya	2.6
27	Slovakya	2.6
30	Slovenya	2.7
31	ABD	3.0
32	Polonya	3.2
33	Macaristan	3.9
33	Portekiz	3.9
35	Bulgaristan	4.2
36	İspanya	4.3
37	İtalya	5.6
37	Romanya	5.6
39	Hırvatistan	8.5
40	Yunanistan	8.9
41	Kıbrıs	9.0

Veri kaynakları ve notlar için sayfa 44'e bakınız.

NEET oranı, 15-24 yaş grubunda olup örgün eğitime veya meslekî eğitime devam etmeyen ya da çalışmaya gençlerin yüzdesidir. Ülke Ligi Tablosu 2’de, 2008-2013 yılları arasında 41 ülkenin NEET sıralaması yer almaktadır.

Temel bulgular:

- » Çoğu AB ülkesinde, ekonomik durgunluğun gençler üzerindeki etkisi aşırı derecede olumsuzdur. NEET oranında en büyük artışlar (yaklaşık yüzde 30 ya da daha fazla) şu ülkelerde gözlemlenmiştir: Hırvatistan, Kıbrıs, Yunanistan, İtalya ve Romanya.
- » AB’de 2013 yılındaki NEET genç sayısı, 7,5 milyondur (neredeyse İsviçre’nin tüm nüfusu kadar) ve 2008’e göre bir milyon daha fazladır. Sadece İtalya’da 15-24 yaş grubunda yer alan bir milyondan fazla genç, 2013 itibarıyla ne eğitim görmekte ne de çalışmaktadır.
- » Avrupa Birliği’ne üye olmayan OECD ülkeleri arasında, NEET oranındaki en büyük artış ABD’de gerçekleşmiştir ve ABD’yi Avustralya takip etmektedir.
- » Bütün ülkeler arasında NEET oranında en büyük düşüşü Türkiye kaydetmiştir. Buna rağmen, Türkiye, NEET oranı karşılaştırmalarında hâlâ üst sıralarda yer almaktadır: 2013 itibarıyla ülkede yaşayan her dört gençten biri NEET’dir. Benzer şekilde Meksika’da da NEET oranı sabit olmakla birlikte, her beş gençten biri NEET’dir.
- » Genel olarak baktığımızda gençlerin krizden en çok etkilendiği ülkelerde, ekonomik üretimde daha büyük bir düşüş gözlemlenmektedir. Bunun iki kayda değer istisnası Lüksemburg (NEET oranı ekonomik çalkantının belirli bir döneminde düşmüştür) ve Polonya’dır (Ülkedeki sürdürülebilir ekonomik büyümeye rağmen NEET oranı artmıştır).
- » Hırvatistan ve Yunanistan gibi ülkelerde gençlerin durumundaki bozulma ile çocuk yoksulluğundaki artış, aralarında güçlü bir ilişki gözlemlenmediği hâlde, paralel gitmiştir. İzlanda’da çocuk yoksulluk oranında ciddi bir artış gerçekleşse de NEET oranındaki artış eğilimi hafifletilebilmiştir. Romanya’da çocuk yoksulluk oranı azalırken bile NEET oranının arttığı gözlenmiştir.

Verilerin yorumu – Ülke Ligi Tablosu 2

Yüksek NEET oranları okul hayatından çalışma hayatına geçişte veya eğitim basamakları arasındaki geçişlerde bir kopukluk olduğuna işaret etmektedir. Bu durumun hem birey hem de toplum açısından uzun vadeli zararları vardır. NEET oranındaki artışlar, ekonomik durgunluğun genç kuşak üzerindeki etkisini yansıtır, ailelerinin garanti gördüğü üretici yetişkinlik dönemi gençlerin ellerinden kayıp gitmektedir.

Ülke Ligi Tablosu 3 İnsanlar hayatlarındaki değişim hakkında ne diyor?

Kendilerine yaşam koşulları sorulduğunda insanların verdikleri yanıt...

2007-2013 yılları arasındaki değişime göre ülke sıralamaları, Gallup Dünya Kamuoyu Araştırması. 1. ve 4. sütundaki rakamlar her ülkenin diğerleri arasındaki nispi konumunu gösteriyor, 5. sütunda ise her ülkede 2007-2013 yılları arasında kötüleşen göstergelerin sayısı yer alıyor.

2007-2013 yılları arasındaki değişime göre ülke sıralamaları					Değişim yönü	Son etki
Ülke	1 Geçtiğimiz 12 ayda sizin ya da ailenizin ihtiyaç duyduğu gıdayı satın alamadığınız zamanlar oldu mu?	2 Bugün stresli miydiniz?	3 Genel olarak stresli misiniz?	4 (Ülkedeki) Çoğunluk için her gün öğrenme ve gelişme fırsatı var mı, yok mu?	5 Sayısı kötüleşiyor 2007-2013	6 ! = >2 kötüleşti 2011-2013
Almanya	4	9	3	6	0	
İsviçre	3	12	8	11	1	
İsrail	4	29	6	2	1	!
Slovakya	26	13	3	4	2	
Şili	1	32	1	14	1	
İzlanda	18	16	3	11	2	
Avustralya	13	6	15	15	1	
Avusturya	4	16	8	21	2	
Japonya	8	7	27	8	1	
Bulgaristan	1	n.a.	11	29	1	
Letonya	28	15	7	5	2	
İsveç	4	11	10	34	2	
Danimarka	8	9	28	15	1	
Meksika	23	8	2	28	2	
Litvanya	29	4	28	1	2	
Kore Cumhuriyeti	32	2	12	17	1	!
Norveç	16	21	15	11	2	
Çek Cumhuriyeti	8	25	12	19	1	
Fransa	26	5	15	19	1	
Malta	20	25	15	8	2	
Polonya	18	20	28	3	3	
İngiltere	8	25	15	21	2	!
Belçika	13	18	24	17	3	
İtalya	13	21	36	8	3	
Lüksemburg	16	25	15	26	3	!
Yeni Zelanda	23	1	31	31	3	
Kanada	8	32	15	34	2	
Macaristan	41	18	24	6	3	
Estonya	35	13	15	36	3	!
Hırvatistan	29	n.a.	15	33	2	
Hollanda	29	30	24	21	4	!
Romanya	32	3	33	37	3	
Slovenya	20	34	12	39	3	
Finlandiya	20	34	31	21	4	
ABD	37	21	33	21	4	!
Portekiz	35	21	35	31	4	!
İspanya	23	30	40	38	4	!
İrlanda	32	36	38	30	4	!
Türkiye	40	38	37	27	4	!
Kıbrıs	38	37	38	40	4	!
Yunanistan	39	39	41	41	4	!

Sayfa 44'teki veri kaynaklarına ve notlara bakınız.

Büyük Durgunluğun etkilerine bakmak için diğer bir yol da insanlara deneyimlerini ve görüşlerini sormaktır. Gallup Dünya Kamuoyu Araştırması, her ülkeden 1.000 katılımcıya yer veren temsili örnekler kullanarak bunu her yıl gerçekleştirmektedir.

Ülke Ligi Tablosu 3' te yer alan sorular bu kamuoyu araştırmasından alınmıştır.

Temel bulgular:

- » Ekonomik durgunluk, insanların yaşamlarını gelir ve istihdam düzeyleri dışında, başka alanlarda da etkilemiştir. 41 ülkenin 18'inde bu göstergelerden üçü ya da daha fazlası, 2007-2013 yılları arasında artan güvensizlik ve stres düzeylerini gözler önüne sermektedir. Ekonomik durgunluktan en ağır şekilde etkilenen ülkeler, tablonun en altında yer almaktadır.
- » 41 ülkeni 29'unda, araştırma sonuçları, kendilerine ya da ailelerine yiyecek alacak kadar parası olmayan katılımcıların yüzdesinde bir artış gerçekleştiğini ortaya koymaktadır. Yine bu 29 ülkede stres göstergeleri yükselmiştir. Ülkelerin neredeyse yarısında hayattan duyulan memnuniyet azalmıştır. 41 ülkeden 21'inde, çocuklar için öğrenme ve gelişme fırsatlarının bulunduğunu belirten katılımcı sayısı düşmüştür.
- » Kişisel deneyimler ve algılar üzerindeki etkisi açısından ekonomik durgunluk henüz sona ermiş değildir. 13 ülkede 2011 ve 2013 yılları arasında üç ya da dört soruya verilen olumsuz yanıtlarda artış eğilimi devam etmektedir, özellikle de Kıbrıs, Yunanistan, İrlanda, İsrail, Hollanda, İspanya ve Türkiye gibi ülkelerde.
- » Bu eğilimlerden bazıları, ciddi toplumsal değişimlere işaret etmektedir. Yunanistan'da "bugün stres yaşadığı"nı söyleyen katılımcıların sayısı 2006'da yüzde 49 iken bu oran 2013'te yüzde 74'e fırlamıştır. Amerika Birleşik Devletleri'nde yiyecek almak için yeterli parası bulunmayan katılımcıların sayısı iki kat artmış, yüzde 10'dan yüzde 20'ye çıkmıştır. Çocuklarının eğitim ve gelişme fırsatlarına sahip olduğun düşünen katılımcıların sayısı beş ülkede yüzde 5 ila 10 arasında düşüş göstermiştir: Kıbrıs, Yunanistan, Slovenya, İspanya ve Romanya.

Özet

Üç ülke ligi tablosunda yer alan veriler, ailelerin ve çocukların Büyük Durgunluk 'tan nasıl etkilendiğini açıkça ortaya koymaktadır.

Her ülke ligi tablosunda iyi olma hâlinin farklı boyutları gözler önüne serilmekle birlikte Hırvatistan, Yunanistan ve İspanya gibi ülkelerin üç tabloda da istikrarlı bir şekilde en alttaki üçte birlik dilimde yer aldığı göze çarpmaktadır. Bu da söz konusu ülkelerin krizden ne denli etkilendiğini göstermektedir. Diğer taraftan nispeten zengin bazı ülkelerde (Kanada, Finlandiya, Hollanda ve ABD gibi) çocuk yoksulluğunda çok küçük bir artış olmasına hatta bazı durumlarda bu oran düşmesine rağmen bu ülkeler Gallup ülke ligi tablosunun en alttaki diliminde bulunmaktadır. Dolayısıyla, bu durum, söz konusu dönemde parasal yoksulluğun, ailelerin iyi olma hâlini açıklamak için tek başına yeterli olmadığına işaret eder. Bu raporun daha sonraki bölümlerinde bu toplu rakamların arka planına ilişkin daha fazla ayrıntı verilerek durgunluktan en çok etkilenen ülkelerin durumu ve ülkelerin krize nasıl müdahale ettiği irdelenecektir.

Verilerin yorumu – Ülke Ligi Tablosu 3

Ülkeler dört göstergede aldıkları ortalama puana göre sıralanmıştır, göstergelerin her biri 1007-2013 arasında yanıtların nasıl değiştiğini ölçmektedir. 5. Sütunda ise söz konusu dönemde dört soruya verilen olumsuz yanıtların sayısına yer verilmektedir. Tikel verilerin işaret ettiği hususlar yorumlanırken bu verilerin resmî istatistiklerden farklı yollarla toplandığına dikkat edilmesi gerekir.¹

Verinin kısıtlı olmasından dolayı tablodaki rakamlar çocuklu ailelere değil, nüfusun geneline işaret etmektedir. Öte yandan, yiyecek almak için yeterli paranın bulunup bulunmadığıyla ilgili soru için 31 ülkede çocuklu aileleri diğerlerinden ayırmak mümkün olmuştur. Yanıtların en çok değişiklik gösterdiği ülkede, çocuklu aile sayısındaki artış daha da yüksek olmuştur (tek bir ülke dışında).

¹ Gallup Dünya Kamuoyu Araştırması'nın daha kapsamlı bir analizi ve Gallup Araştırmasındaki göstergelerin diğer veri kaynaklarıyla karşılaştırıldığı doğrulama çalışması için bakınız: : Holmqvist, G. ve L. Natali, 'Exploring the Late Impact of the Financial Crisis using Gallup World Poll Data: A note', Innocenti Working Paper 2014-14, UNICEF Araştırma Ofisi, Floransa, 2014.

3. BÖLÜM

FİNANSAL KRİZ, ÇOCUKLAR İÇİN KRİZE NASIL DÖNÜŞTÜ?

Kutu 1 Büyük Durgunluk'tan etkilenme derecesinin ölçümü

Her ülkede ekonomik durgunluk farklı şekillerde tezahür etse de krizden etkilenme derecelerini ölçmek için ülkeler üç gruba ayrılmıştır: en çok etkilenen, orta derecede etkilenen ve az etkilenen ülkeler.ⁱ

En çok etkilenen ülkeler: a) Uluslararası Para Fonu/AB/Avrupa Merkez Bankası programları ile desteklenen ve anında mali ayarlamalar yapan ülkeler: Estonya, Macaristan, İzlanda, Letonya ve Litvanya b) Bariz mali sorunları olan ve üzerlerinde piyasa baskısı hisseden ülkeler (Kredi Borcu Takas Sözleşmesi yayılması, 2012'de 500'den fazla olanlar): Hırvatistan, Kıbrıs, Yunanistan, İrlanda, İtalya, Portekiz ve İspanya.

Orta derecede etkilenen ülkeler: Gayrisafi Yurtiçi Hasıllarının % 60'ından fazla borcu olan ülkeler: Avusturya, Belçika, Kanada, Finlandiya, Fransa, Almanya, İsrail, Japonya, Malta, Hollanda, Yeni Zelanda, Romanya, Slovakya, Slovenya, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri.

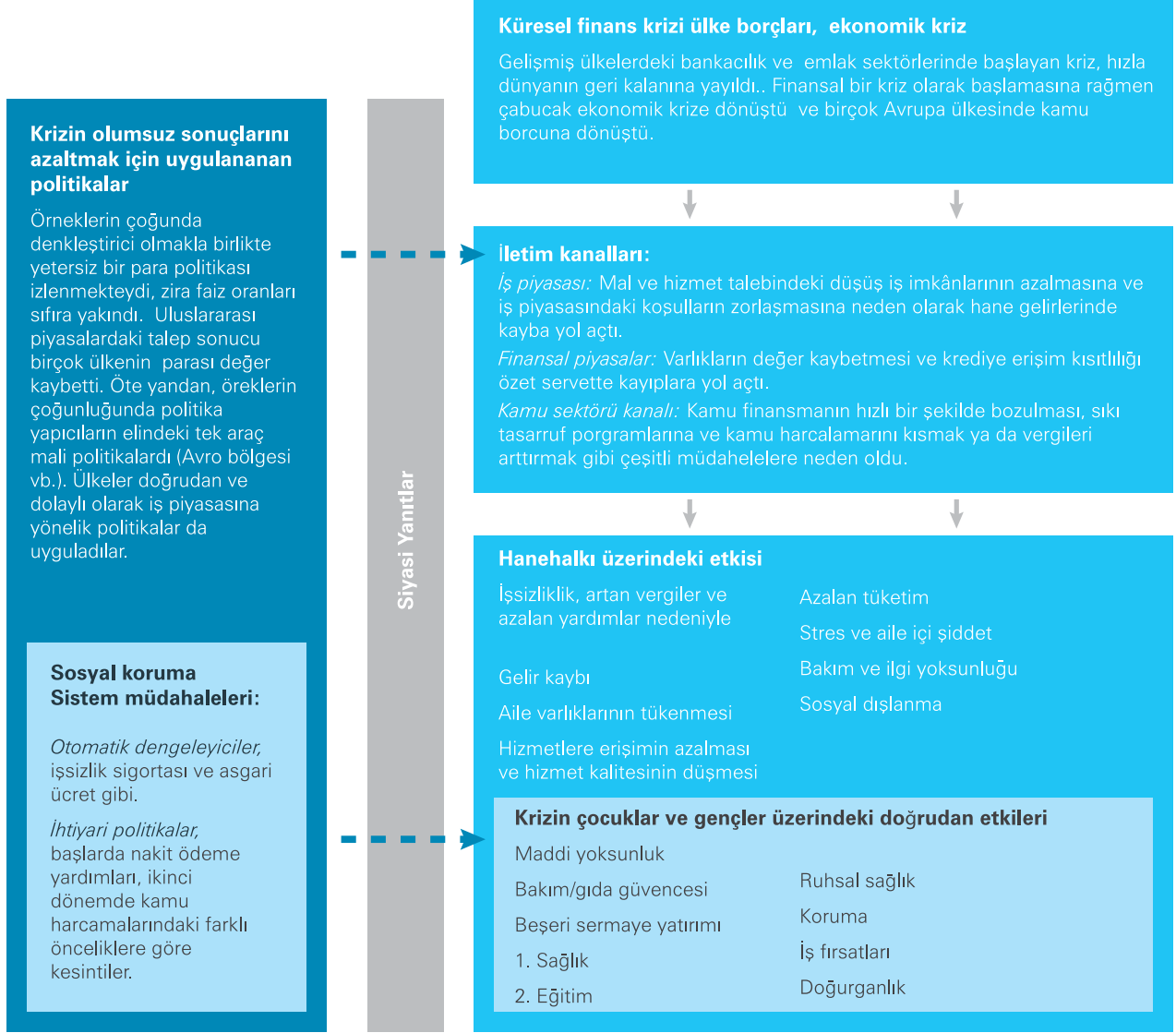
En az etkilenen ülkeler: Krizinin etkisini en az hisseden ülkeler:ⁱⁱ Avustralya, Bulgaristan, Şili, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Lüksemburg, Meksika, Norveç, Polonya, Kore Cumhuriyeti, İsveç, İsviçre ve Türkiye.

ⁱ Bu sınıflandırmaya ilişkin daha kapsamlı bir açıklama için bakınız : Natali, L., B. Martorano, S. Handa, G. Holmqvist ve Y. Chzhen, 'Trends in Child Well-being in EU Countries during the Great

Recession: A cross-country comparative perspective' (Büyük Durgunluk sırasında AB Ülkelerindeki Çocukların İyi Olma Hâline İlişkin Trendler: Ülkeler arası karşılaştırmalı bir perspektif) , Innocenti Working Paper 2014-10, UNICEF Araştırma Ofisi, Floransa, 2014.

ⁱⁱ Lüksemburg ve Meksika son ekonomik krizde diğer ülkelere göre daha büyük yara almakla birlikte en az etkilenen ülkeler sınıfına dâhil edilmiştir, çünkü a) üzerlerinde yoğun bir piyasa baskısı oluşmamıştır b) borçlarının GSYH'lerine oranı yüzde 60'ın altındadır. Bu iki ülke hakkında daha fazla ayrıntıya şu rapordan ulaşılabilir: Natali ve ark. 'Trends in Child Well-being in EU Countries during the Great Recession'. Büyük Durgunluk Sırasında AB Ülkelerinde Yaşayan Çocukların İyi Olma Hâline İlişkin Trendler

Bu bölümde, dünyadaki finansal krizin ve krizi takip eden ekonomik durgunluğun çocuklar için krize nasıl dönüştüğüne dair veriler ve tartışmalar sunulmaktadır. 2008'den bu yana ulusal ekonomilerin ekonomik durgunluktan gördüğü zarar ile bunun çocukların iyi olma hâli üzerindeki etkisi gözler önüne serilmektedir. Büyük durgunluktan en çok etkilenen ülkelerde, en büyük sıkıntıyı çocuklar çekmiş ve gelecekte krizin sonuçlarını en uzun süre sırtlarında taşıyacak olanlar da yine onlardır. Aşağıda çocukların karşı karşıya kaldıkları riskleri arttıran ve ailelerin bu riskleri hafifletme becerisini azaltan durumlara ilişkin kavramsal bir çerçeve sunulmaktadır. Bu riskleri tetikleyen değişkenler hem yoğunluk hem de süre açısından çok çeşitli ve çok sayıdadır. Çocuklu haneler için özellikle risk faktörü teşkil eden iki önemli unsur bulunmaktadır: ailelerin iş piyasasındaki durumu ve aileleri korumak konusunda devlet kapasitelerinin tükenmesi.

Kavramsal çerçeve: finansal kriz, çocuklar için krize nasıl dönüştü?

Kaynak: Natali ve ark. 'Trends in Child Well-being in EU Countries during the Great Recession' ('Büyük Durgunluk döneminde AB Ülkelerinde yaşayan Çocukların İyi Hâline İlişkin Trendler).

Yoksulluk kısır döngüsünde sıkışmak

Çocuklar, işsiz kalan ya da gelirlerinin önemli bir bölümünü kaybeden ebeveynlerinin stresinden ve sıkıntısından nadiren kaçınabilir. Ailedeki finansal çöküşleri, hem doğrudan hem de dolaylı olarak deneyimlerler. Arkadaşlarının ve sınıf arkadaşlarının önünde alaya ve daha

büyük aşağılanmalara maruz kalırlar. Beslenme düzenlerindeki değişiklik, spor ve müzik gibi etkinliklerden mahrum kalmak ya da okul malzemelerini alacak paralarının olmayışı onları ciddi ölçüde (hem bilinç düzeyinde hem de bilinçaltında) etkiler.

Ailelerinin zor durumundan dolayı çocuklar, evlerinden ve hatta

vatanlarında olabilirler.

Yoksulluk, kendi kendini besleyen bir kısır döngüdür. Ailesi işsiz olan bir çocuk, okulda başarısız olmaya başlayabilir. Okuldaki başarısızlık, evin içindeki stresi artırabilir. Bu böyle devam eder. Çocuk, bu kısır döngüde ne kadar uzun süre kalırsa bu çemberden çıkma olanakları da o kadar azalır.

Geçim sıkıntısı

Şekil 1 ve Şekil 2'de Avrupa'daki çocuklu hanelerdeki¹ gelir değişimi ve geçim sıkıntısı çeken ailelerin yüzdesi verilmektedir. Haneler, ulusal ekonomilerinin durgunluktan etkilenme düzeylerine göre sınıflandırılmıştır (bakınız Kutu 1).

İlk grupta ortalama geliri düşen 14 ülke (30 ülke arasından) yer almaktadır. İrlanda, İspanya ve İngiltere'deki hanelerin gelirinde ciddi düşüşler yaşanmıştır (yüzde 15 civarında); Yunanistan, İzlanda ve Letonya'da ise daha büyük gelir kayıpları söz konusudur (yüzde 24 ve üzeri).

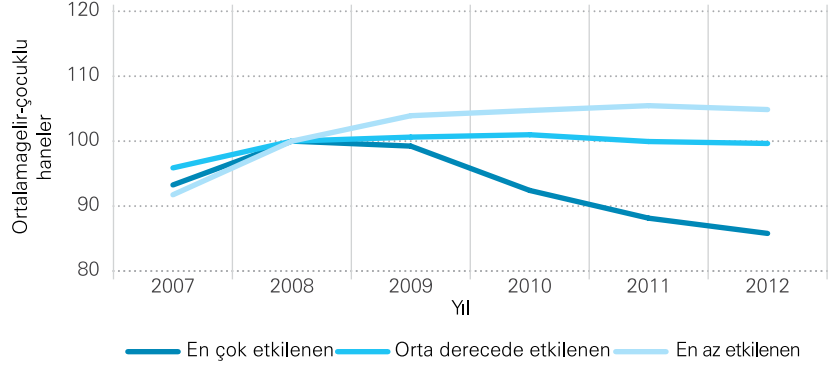
Bu eğilimler Şekil 3'te de doğrulanmaktadır. Şekil 3'te ailelerin durumlarındaki değişime ilişkin görüşlerine yer verilmektedir. Geçim sıkıntısı çektiklerini söyleyen hane yüzdesi genel olarak bütün kategorilerde artmıştır; en yoğun artış, krizden en çok etkilenen ülkelerde gözlenmiştir.²

İşsiz ailelerin çocukları

Görünüşe göre, bu değişimlerin en temel nedenleri, iş piyasasının dışında kalma ve sosyal yardımların kesilmesidir. 2008'den 2012'ye kadar, hanedeki bütün yetişkinlerin en çok işsiz kaldığı ülkeler, aynı zamanda çocuk yoksulluğunun da en yüksek olduğu ülkelerdir.³

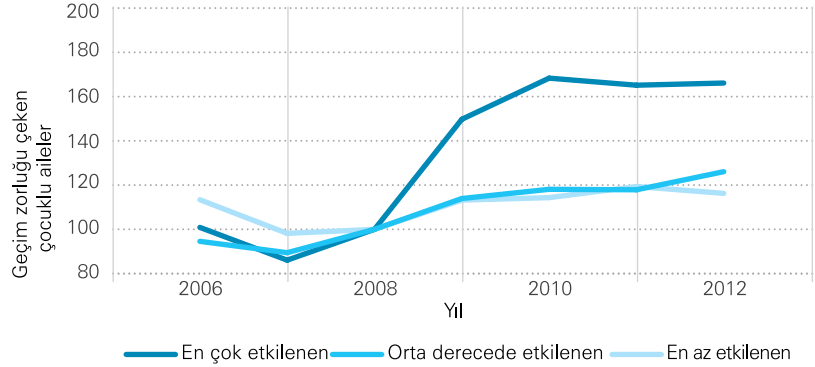
Araştırmamızın sonuçlarına göre ailesi işsiz olan, 0-17 yaş grubundaki çocukların yüzdesi Portekiz ve İspanya'da neredeyse iki katına çıkmış, Danimarka'da üçe katlanmıştır. En büyük mutlak artışlar (yüzde 5'in üzerinde) Bulgaristan, Yunanistan, İrlanda ve İspanya'da gerçekleşmiştir.

Şekil 1 Avrupa'daki çocuklu ailelerde gelir (etkilenme düzeyine göre)

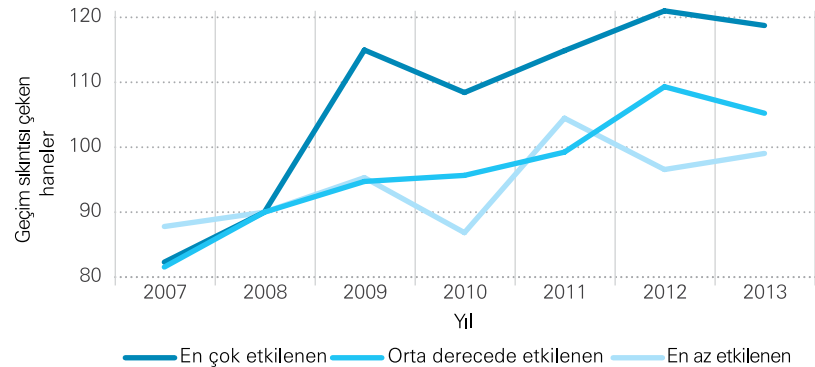
Kaynak: Eurostat. Ortalama gelir, ulusal para birimi üzerinden 2007 fiyatlarına göre dir.
Not: Kıbrıs, Hırvatistan, Slovakya ve Türkiye'ye ilişkin veri yoktur.

Şekil 2 Avrupa'daki geçim zorluğu çeken çocuklu haneler (etkilenme düzeyine göre)

Kaynak: Eurostat.
Not: Türkiye, Hırvatistan, İsviçre (2006) ve İrlanda'ya (2013) ilişkin veri yoktur.

Şekil 3 Geçim sıkıntısı çektiklerini söyleyen ailelerin yüzdesi (etkilenme düzeyine göre)

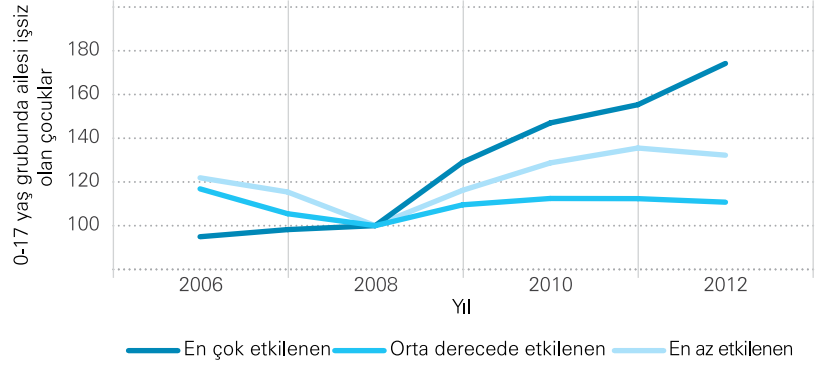
Kaynak: Gallup Kamuoyu Araştırması
Not: Bu raporda ele alınan 41 ülke arasında bu şekilde yer almayanlar şunlardır: Avusturya, Kıbrıs, Finlandiya, İzlanda, İrlanda, Lüksemburg, Malta, Norveç, Portekiz, Slovakya, Slovenya ve İsviçre.

Şekil 4' te çeşitli grupların ekonomik durgunluktan etkilenme düzeylerindeki eğilimler yer almaktadır. İşsizlik oranlarındaki bu artışın olası sonuçları kısa süre önce yayımlanan bir OECD raporunda da vurgulanmıştır: "Ülkelerin çoğunda çalışma yaşına gelmiş sekiz bireyden birinin ailesi işsizdir. Gelir dağılımına ve aktif sosyal politikalara ilişkin önlemlerin başarısı, iş geliri olmayan ailelerin ekonomik güvenlik koşullarını iyileştirme derecesiyle ölçülür."⁴

Çalışan yoksullar ve diğer savunmasız gruplar

İki çocuklu ailelerin harcama ihtiyaçları, çocuksuz ailelere kıyasla, ortalama yüzde 40 daha fazladır.⁵ Bunun sonucu olarak çocuklu ailelerin yoksul düşme ihtimali daha fazladır. Buna birkaç savunmasızlık katmanı daha eklersek göçmen ya da tek ebeveynli aileler gibi riskler

Şekil 4 Ailesi işsiz olan çocuklar (etkilenme düzeyine göre)

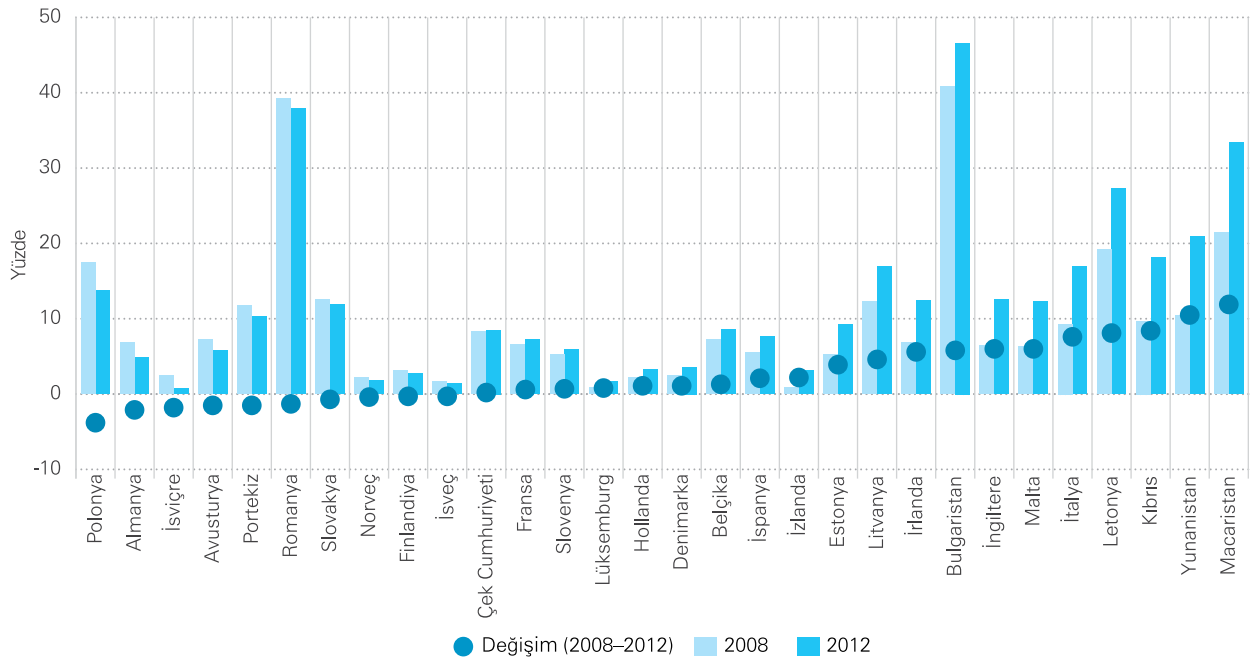
Kaynak: Eurostat.

Not: İzlanda, Norveç, İsviçre ve İsveç için veri yoktur.

katlanmaktadır. Hanede bir ya da daha fazla çocuğun bulunması "çalışan yoksulluğu" (çalışan, fakat yoksulluk sınırının altında kalan) riskini yüzde 7'den yüzde 11'e çıkartmaktadır. Tek başına olan ebeveynler için ise bu risk neredeyse iki katına çıkmaktadır (yüzde 20,2).⁶

Krizden en çok etkilenen ülkelerde, beklenmedik finansal harcamaları karşılayamayacak olan hanelerin yüzdesi, ortalama yüzde 60 artmıştır. Orta sınıfın alt basamaklarında bulunan birçok hanede hayat gittikçe güçleşmektedir. (bakınız Kutu 2).

Şekil 5 Avrupa'daki çocukların ağır maddi yoksunluklarındaki değişim oranı (2008–2012)

Kaynak: Eurostat.

Not: Hırvatistan için veri yok.

Kutu 2 Avrupa: daha az gelir, daha az koruma; daha çok maddi yoksunluk

“Şiddetli derecede maddi yoksunluk” göstergesi, ailelerin maddi açıdan iyi olma hâline ilişkin genel tabloyu verir. Bir hanede şunların en azından dördü karşılanamıyorsa o hanedeki çocuk (0-17) şiddetli derecede maddi yoksunluk içindedir: 1) kira, ipotek borcu ya da fatura ödeme; 2) evi yeterli derecede ısıtabilme; 3) beklenmedik masrafları karşılayabilme; 4) düzenli et yeme ya da protein beslenme; 5) tatil yapma; 6) televizyon sahibi olma; 7) çamaşır makinesi sahibi olma; 8) araba sahibi olma; 9) telefon sahibi olma. Hanelerin finansal kaynaklarını bütünüyle parasal ölçümlere tabi tutmak yerine, bu gösterge, temel maddi ihtiyaçların karşılanma düzeyine işaret eder.ⁱ

2008’de, önceki yılların olumlu gidişatı bir anda tersine dönmüştür. Ekonomik durgunluğun ilk aşamasında (2008-2010), Büyük Durgunluk ‘tan en çok etkilenen ülkelerde şiddetli derecede maddi yoksunluğa maruz kalan çocukların yüzdesi hızla artmış ve geri kalan ülkelerde nispeten istikrarlı bir düzeyde seyretmiştir. 2010’dan sonra, ortalama maddi yoksunluk oranları, hemen her yerde arttı. Bu analizde yer alan Avrupa ülkelerinin üçte ikisinde maddi yoksunluk koşulları 2008’den sonda kötüleşti. (bakınız Şekil 5). Maddi yoksunluktaki en büyük mutlak artışlar Kıbrıs, Yunanistan ve Macaristan’da gerçekleşti. Nispi olarak bakıldığında çocukların şiddetli derecede maddi yoksunluk oranı Yunanistan’da katlandı, İzlanda’da (çok düşük bir düzeyden başlamış olsa da) üç katına çıktı. Ekonomik durgunluktan en çok etkilenen ülkeler grubunda, şiddetli derecede maddi yoksunluğa maruz kalan çocukların oranı, geçtiğimiz dört yılda yaklaşık iki katına çıktı.

Bu değişimin büyüklüğünden de söz etmek gerekir. Analiz edilen 30 Avrupa ülkesinde ağır maddi yoksulluk içinde yaşayan çocukların mutlak sayısı, 2012’de 11,1 milyondan 2008’e kıyasla 1,6 milyon fazla. Bu eğilim, net değişimi yansıtmakta olup önemli ölçüde düşüşlerin (Almanya ve Polonya’da 300.000’den fazla çocuk daha az yoksuldur) ve dört

ülkedeki beklenmedik artışların sonucudur: İtalya (yüzde 16), Romanya (yüzde 14) ve İngiltere (yüzde 14).ⁱⁱ

2013 yılı için yapılan arızı tahminler, bazı ülkelerin özellikle de Estonya ve Letonya’nın 2012’de iyileşme yoluna girdiğine işaret etmektedir. Bununla birlikte, kaygılanmak için yeterli neden de bulunmaktadır. Şiddetli derecede maddi yoksunluk göstergesindeki kötüleşme, özellikle de listenin ilk beş maddesiyle, yani hane gelirini en çok etkileyen konularla ilgilidir. “Dayanıklı tüketim malları” olarak da adlandırılan dört madde, muhtemelen daha sonraki aşamalarda, aileler eşyalarını tamir ettiremediğinde ya da yenisiyle değiştiremediklerine kötüleşebilir.ⁱⁱⁱ

Ekonomik durgunluğun çocuklu hanelerdeki etkisini tam anlamıyla görebilmek için maddi yoksunluk ve gelir yoksulluğuna birlikte bakılabilir. Şekil 6’da yer alan çocuk yoksulluk tablosunun en altındaki iki ülkeye Yunanistan ve İzlanda’ya bakıldığında yoksul çocukların sayısının büyük ölçüde arttığı, fakat bu artışın şiddetli maddi yoksunluk koşullarıyla birlikte gerçekleştiği görülür. Gelir yoksulluğu ve ağır maddi yoksunluk çeken çocukların yüzdesi Yunanistan’da üç katına, İzlanda’da dört katına çıkmıştır.

ⁱ de Neubourg, C., J. Bradshaw, Y. Chzhen, G. Main, B. Martorano ve L. Menchini, ‘Child Deprivation, Multidimensional Poverty and Monetary Poverty in Europe’ (Avrupa’da Çocuk Yoksunluğu, Çokboyutlu Yoksulluk ve Parasal Yoksulluk), Innocenti Working Paper No. 2012-02, UNICEF Innocenti Araştırma Merkezi, Floransa, 2012, p. 1.

ⁱⁱ 2012 yılında İngiltere serisinde bir kopukluk olmuştur: rakamları yorumlarken dikkatli olmakta fayda vardır.

ⁱⁱⁱ McKnight, A., ‘Measuring Material Deprivation over the Economic Crisis: Does a re-evaluation of “need” affect measures of material deprivation?’, (Ekonomik kriz ve Maddi Yoksunluğun Ölçülmesi: “İhtiyaç” kavramını yeniden değerlendirmek maddi yoksunluk ölçümlerini etkiler mi?) Gini Policy Paper 4, Centre for Analysis of Social Exclusion, London School of Economics, 2013. www.gini-research.org/system/uploads/553/original/PP4.pdf?1380631527

Yiyecek, barınak ve bakım

Ailenin gelirinin azalması, çocuklar için daha da zordur. Aldıkları besin, yaşadıkları yer, aileleriyle ve arkadaşlarıyla geçirdikleri vakit, hakları olan kamu hizmetleri bunların hepsi çocukların iyi olma hâlini belirler.

Gıda temini

Ekonomik durgunluk döneminde balık ve sebze gibi besleyici gıdaların tüketimi ve günlük alımı, durgunluktan en çok etkilenen ülkelerde düşmüştür. 2008'den sonra et, tavuk, balık (ya da eşdeğerlerini) almaya parası yetmeyen çocuklu hanelerin sayısı, 2012 yılında Estonya, Yunanistan, İzlanda ve İtalya'da iki kattan fazla artmış, sırasıyla yüzde 10, 18, 6 ve 16 oranlarına çıkmıştır.

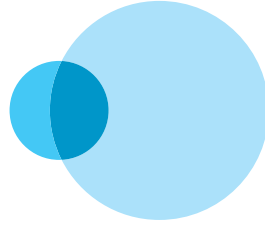
UNICEF Millî Komitelerinin raporuna göre artan kötü beslenme sorununu çözmek için Avrupa'da okul yemeği programları, aşevleri ve yemek fişleri gibi çeşitli uygulamalar başlatılmıştır. Dahası ABD'de 9 milyona yakın yoksul kadın ve çocuk her yıl devletten gıda yardımı almaktadır, 47 milyon Amerikalı ise sofraya yemek koymakta güçlük çekilen hanelerde yaşamaktadır.⁸ 2008 ve 2013 yılları arasında Kanada'da aşevlerine giden ailelerini sayısı yüzde 23 oranında artmıştır.⁹

Barınma koşulları

Evden çıkarılmalar, ipotek borcunu ödeyememe ve ipotekli malın haczi gibi durumlar, ekonomik durgunluktan etkilenen çok sayıda ülkede yaşanan acı gerçeklerdir. Avrupa Kamu, Kooperatif ve Sosyal Konut Federasyonu(European Federation of Public, Cooperative & Social Housing) tarafından İspanya'da 2008-2012 yılları arasında 244.000 evden tahliye vakası kaydedilmiştir.

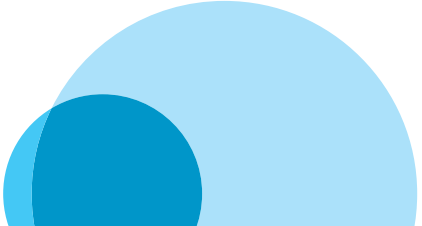
Şekil 6 İrlanda ve İzlanda'da çocuk yoksulluğu ve şiddetli derecede maddi yoksunluk (2008 ve 2012)

Yunanistan 2008

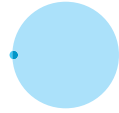
	Yüzde
Yoksul toplamı	23.0
Sadece yoksul	16.9
Yoksun toplamı	10.4
Sadece yoksun	4.3
Yoksul ve yoksun	6.2
Ne yoksul ne de yoksun	72.7

Yunanistan 2012

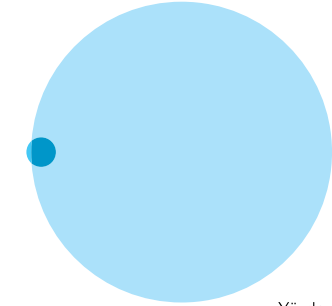
	Yüzde
Yoksul toplamı	40.5
Sadece yoksul	22.6
Yoksun toplamı	20.9
Sadece yoksun	2.9
Yoksul ve yoksun	17.9
Ne yoksul ne de yoksun	56.6

İzlanda 2008

	Yüzde
Yoksul toplamı	11.2
Sadece yoksul	10.7
Yoksun toplamı	0.9
Sadece yoksun	0.4
Yoksul ve yoksun	0.6
Ne yoksul ne de yoksun	88.4

İzlanda 2012

	Yüzde
Yoksul toplamı	31.6
Sadece yoksul	29.1
Yoksun toplamı	3.1
Sadece yoksun	0.6
Yoksul ve yoksun	2.6
Ne yoksul ne de yoksun	67.8

Kaynak: EU-SILC.

İrlanda'da 2013 yılında 400.000 evin ipotek borcu, evin değerinden yüksektir. Yunanistan'da 2013¹⁰ yılı itibarıyla 60.000 ev sahibi evden tahliye edilme tehlikesiyle karşı karşıyadır. Finansal krizin başladığı ABD'de 2008'den bu yana 13 milyon ipotekli eve haciz davası açılmıştır.

durgunluk, ülkedeki¹¹ tasarrufları ve ekonomik fırsatları da olumsuz yönde etkilemiştir.

Konut maliyeti, birçok insan için tahliyeler ve ipotekli malın haczi davalarından önce de sıkıntı yaratacak kadar yüksek seviyede olabilir.

Kira, ipotek kredisi geri ödemeleri ve diğer konut masrafları genelde aile bütçesinin en büyük harcama kalemleridir. Barınma masraflarının yükü altında ezilen ailelerdeki çocukların oranı, 19 Avrupa ülkesinde 2008'den bu yana artış göstermiştir.12 Bazı ülkelerde düşük maliyetli konutlara erişimin bulunmaması, çocukların evsiz kalmasına ve diğer ağır sonuçlara yol açmıştır.13

Aile bakımı ve süresi

Gelir düşüşleri ve bağlamsal stres ailelerin çocuklarıyla geçirdiği zamanı hem miktar hem de nitelik açısından etkilenmiştir. Yaygın kanının aksine, daha yoksul ailelerde ailelerin çocuklarına ayırdığı vakitte ciddi bir düşüş yaşanmıştır.14 Uzun çalışma saatleri, evde daha az yardım, dinlenme ve eğlenmeye zaman olmaması aile ilişkilerini, zihinsel ve duygusal gelişmelerinin kritik dönemlerinde olan çocukları olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Örneğin İtalya'da ekonomik durgunluktan kaynaklanan maddi sıkıntılar, ayrılmış ya da boşanmış çiftlerin zaten bozuk olan ilişkilerinde fazladan gerginliğe yol açmıştır.15

Krizin, çocuklara karşı şiddet eğilimi üzerinde de etkisi olmuştur: ABD'de 2007'den beri tüketici güvenindeki düşüş annelerin çocuklarını dövme sıklığındaki artışla ilişkilendirilmektedir. Büyük Durgunluk sırasında, Tüketici Endeksi tarafından da ölçüldüğü üzere, tüketici güveninde yaşanan büyük düşüşün kötüleşen ebeveyn davranışlarıyla ilgisi olduğunu tespit ettik. Özellikle de tüketici güven düzeyinin düşüklüğü, artan dayak sıklığıyla ilişkilendirilmektedir; bu ebeveyn davranışı çocuk koruma hizmetleri tarafından ziyaret edilme

olasılığını da arttırmaktadır.16

Temel Hizmetler

Ailenin geliri düştükçe ve bağlamsal koşullar kötüleştikçe çocukların hayatlarındaki riskler de artar. Sağlık ve eğitim gibi önemli alanlarda devletlerin ve kamu kurumlarının çocukları koruma kapasitesi ise yeterince iyileştirilmemiştir. Ekonomik durgunluktan orta ve yüksek derecede etkilenen Avrupa ülkelerinde sağlık ihtiyaçları karşılanmayan genç yetişkinlerin oranı 2008'den bu yana önemli ölçüde artmıştır. OECD ülkelerinin üçte birinden fazlasında kamu eğitim harcamaları 2010'dan sonra düşmüştür, çok sayıda ülkede ise bu harcamalar dondurulmuştur.17

Bu bütçe kesintilerinin hem kısa vadeli hem de uzun vadeli sonuçları olacaktır.

En büyük sıkıntıyı çocuklar mı çekti?

Ekonomik kriz eşitsizliği nasıl etkiledi? Varlıklı aileler gelir kaybederken toplumun daha yoksul kesimleri hâlihazırdaki kamu politikaları ve güvenlik ağlarıyla korunduğunda eşitsizlik azalabilmektedir.

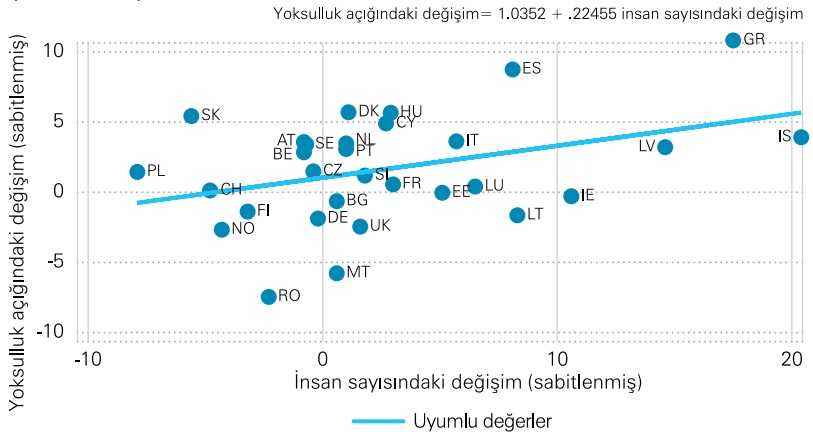
Bununla birlikte, ekonomik durgunluk gelir zincirinin en zayıf halkalarını etkilediğinde eşitsizlik daha da artmaktadır. Sonuç olarak, krizin etkilerinin nasıl yayıldığı ekonomik durgunluğun derinliğinden çok mevcut ekonomik yapıya ve sosyal güvenlik ağlarına, en önemlisi de politik müdahalelere bağlıdır.

Çocukların ekonomik durgunluktan orantısız bir şekilde etkilenip etkilenmediklerini ölçmek için gelir dağılımında ortalarda yer alan bir çocuğun durumu ile en yoksul çocuğun durumu karşılaştırılmıştır. Durgunluğun özellikle de savunmasız gruplar (göçmenler, tek ebeveynli haneler ve işsiz aileler vb.) üzerindeki etkisi de geleneksel olarak savunmasız kabul edilen diğer toplumsal gruplarla (yaşlılar gibi) ve genel olarak toplumla karşılaştırılmıştır.

Ekonomik durgunluğun en yoksul kesim üzerindeki etkisi

2008'den bu yana, incelenen ülkelerin çoğunda en yoksul çocukların durumu daha da kötüleşmiştir. Yoksulluk sınırından uzaklığı ölçen yoksulluk açığı göstergesi (bakınız Şekil 7) durumun ciddiyetini ortaya koymaktadır.

Şekil 7 Yoksulluk açığındaki değişim ve toplam insan sayısındaki değişim (2008–2012)

Kaynak: Eurostat sabitlenmiş insan sayısı ; EU-SILC sabitlenmiş yoksulluk açığı.

Kutu 3 Çocukların Gözünden Yunanistan'daki kriz

Bu Rapordaki göstergeler çocukların bakış açısından hayatlarının nasıl değiştiğini tam olarak yansıtmamaktadır. Çocukların bakış açılarını daha iyi anlayabilmek için ekonomik durgunluktan en çok etkilenen Yunanistan'daki 11-, 13- ve 15 yaşındaki çocukların davranışları hakkında yapılan en son kamuoyu araştırmasının (Okul Yaşındaki Çocukların Davranış Sağlığı-OYÇDS 2014) erken bir analizini istedik. Analiz sonuçları öğreticiydi.

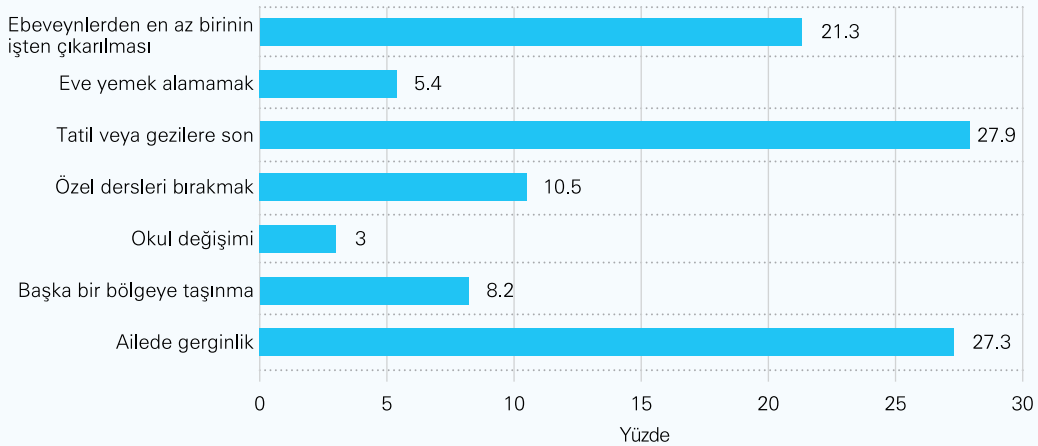
Ailelerin çocuklarını durgunluğun yıkıcı etkilerinden korumak için gösterdiği tüm çabaya rağmen, Yunanistan'da okul çağındaki çocuklar etraflarında olup biten şeylerin fazlasıyla farkındaydı. Ülkede ailelerinin ekonomik durumunun "iyi olmadığını" belirten çocukların oranı iki katına çıkmıştır, 2006'da yüzde 7,2 iken 2014'te yüzde 14,5 olmuştur. Yaşadıkları bölgede ekonomik durumun kötüleştiğini belirten çocukların oranı da giderek artmıştır (aynı dönemde yüzde 22,2'den yüzde 29,5'a çıkmıştır).ⁱ 2014'te çocukların beşte birinden fazlası ebeveynlerinden en az birinin işten çıkarıldığını bildirmiştir, yüzde 5'i ailelerinin yemek alacak parası olmadığını belirtmiştir ve yaklaşık yüzde 30'u ailelerinin artık tatile çıkmadığını kaydetmiştir (Bakınız Şekil 8).

On çocuktan biri özel dersleri bırakmak zorunda kalmış ya da başka bir bölgeye veya bir akrabalarının yanına taşınmak zorunda kalmıştır. Çocukların yüzde 3'ü özel okuldan devlet okuluna geçmiştir.

Araştırmaya katılan çocuklar ekonomik durgunluğun diğer sonuçlarının da farkındadır (gelir düşüşlerinden veya işten çıkarılmalarından dolayı artan stres vb.) Bu olaylar ailevi ilişkileri etkilemektedir; bu durum, anne babalarının kavga ettiğini ya da ailelerinde gerginlik yaşandığını belirten çocukların oranının yüksekliğinden de anlaşılmaktadır (bu oran yüzde 27'e kadar çıkabilmektedir). Aile ilişkilerinden memnun olduğunu söyleyen çocukların sayısı, 2006 ve 2014 yılları arasında yüzde 3 düşmüştür. Aynı dönemde genel olarak hayattan duyulan memnuniyet açısından, yüksek bir yaşam kalitesine sahip olduğunu belirten çocukların oranında yüzde 10'luk bir düşüş kaydedilmiştir.

ⁱ Kokkevi, A., M. Stavrou, E. Kanavou and A. Fotiou. 'The Repercussions of the Economic Recession in Greece on Adolescents and their Families' (Yunanistan'da Ekonomik Durgunluğun Çocuklar ve Aileler üzerindeki Olumsuz Etkileri), Innocenti Working Paper No. 2014-07, UNICEF Araştırma Ofisi, Floransa, 2014.

Şekil 8 Yunanistan'daki krizin etkileri hakkında çocukların verdiği bilgiler

Kaynak: 2014 OYÇDS kamuoyu araştırması.

Krizden daha çok etkilenen ülkelerde ekonomik durgunluk derinleştikçe bu oran da artmaktadır. Yoksulluğun en çok arttığı ülkelerde yoksulluk açığı daha da büyümüştür, bu da yoksulluğun bu ülkelerde daha kapsamlı ve yoğun olduğunu göstermektedir. Yunanistan ve İspanya'da 2013 yılında yoksul çocuklar, 2008'e kıyasla yoksulluk sınırının daha altlarına düşmüşlerdir. Bazı ülkelerde (Belçika ve Slovakya gibi) genel olarak çocuk yoksulluğu azalırken bu tipte bir ayrımın arttığı görülmektedir. Bu durum, en yoksul çocukları hedefleyen sosyal transfer yardımlarının nispeten etkisiz kaldığını göstermektedir.

Ekonomik durgunluğun en savunmasız gruplar üzerindeki etkisi

Yukarıda tartışılan yoksulluk eğilimleri, özellikle de savunmasız durumdaki çocukların (işsiz ya da tek ebeveynli,

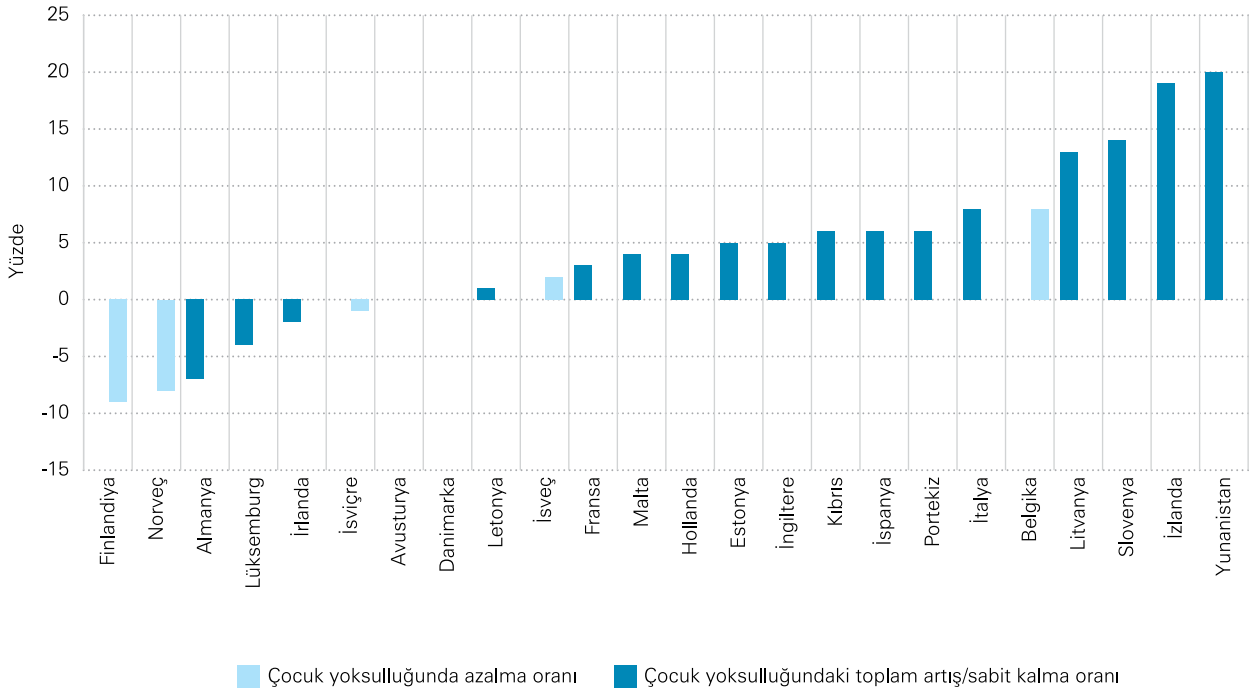
geniş veya mülteci ailelerdeki vb.) durumu hakkında yeterince bilgi vermeyebilir. Kötüleşen yaşam koşulları 10. Innocenti Raporu'nda vurgulanmış olup raporda savunmasız çocukların korunması için önlemler alınması ve politikalar geliştirilmesi yönünde eylem çağrısında bulunulmuştur.¹⁸ En son veriler, bu grupların yoksulluk istatistiklerinde tutarlı olarak şiddetli yoksulluğa maruz kalan gruplar arasında yer aldığını ortaya koymuştur. Bu grupların ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik özel ilgi ve hizmetlere her zamankinden fazla ihtiyaç duyulmaktadır; fakat bunlar çoğu zaman finansal kriz sırasında kaldırılan ilk hizmetler olmaktadır.

Şekil 9'da ekonomik durgunluğun Avrupa'daki mülteci ailelerin çocukları üzerindeki etkisinin mülteci olmayan aileler üzerindeki etkisine kıyasla daha

fazla olduğu gösterilmektedir.¹⁹ Birçok Avrupa ülkesinde çocuk yoksulluğu, mülteci ailelerin çocukları için diğer çocuklara kıyasla daha hızlı bir artış (ya da daha yavaş bir düşüş) göstermiştir. Özellikle de Yunanistan'da diğer çocuklara ilişkin yoksulluk oranı yüzde 15 artarken mülteci hanelerdeki çocuklar için yoksulluk oranı yüzde 35 artmıştır. İzlanda'da mülteci ailelerdeki çocukların yoksulluk oranı yüzde 38'lik bir artış göstermiştir, bu oran mülteci olmayan ailelere ilişkin oranın iki katıdır. Dolayısıyla çocuk yoksulluğunun en büyük artış gösterdiği bu iki ülkede, mülteci ailelerin çocukları durumdan orantısız bir şekilde etkilenmiş ve en büyük sıkıntıyı çekmiştir.

Ekonomik durgunluk döneminin ağır yükünü sırtlanan diğer çocuk grupları.

Şekil 9 Avrupa'daki mülteci çocuklar ve diğer çocuklar arasındaki yoksulluk değişimindeki (2008–2012) mutlak fark (yüzde olarak)

Kaynak: EU-SILC.

Note: Belçika ve İrlanda için 2011 verisi kullanılmıştır. Az sayıda mülteci çocuğun yaşadığı ülkeler dışarıda bırakılmıştır. Çubuklar mutlak yoksulluktaki değişimi gösterir, pozitif değerler diğer çocuklara kıyasla mülteci çocukların yaşam koşullarının kötüleştiğini göstermektedir.

Bu gruba tek ebeveynli aileler, çalışma yoğunluğunun düşük olduğu haneler ve geniş aileler girmemektedir. 30 Avrupa ülkesi arasında en adaletsiz etki dağılımı Yunanistan'da gözlemlenmektedir. İzlanda'da da işsiz aileler ve tek ebeveynli hanelerde benzer bir eğilim bulunmaktadır. Bununla birlikte, çocuk yoksulluğunun had safhada olduğu bazı ülkelerde savunmasız hanelerde yaşayan çocukların yoksulluğu azaltılmıştır. Kıbrıs ve Çek Cumhuriyeti'nde tek ebeveynli hanelere, Belçika ve İngiltere'deki işsiz ailelere ve Litvanya ile İspanya'daki geniş ailelere mensup çocukların yoksulluğunda azalma kaydedilmiştir.

AB üyesi olmayan bazı OECD ülkelerinde de karışık eğilimler gözlenmiştir. Örneğin İsrail'de çift ebeveynli hanelerde yaşayan çocukların yoksulluğunda hafif bir

düşme eğilimi bulunmasına rağmen tek ebeveynli hanelere mensup olan çocukların yoksulluğu artmıştır. Buna karşın Kanada'da ve Japonya'da çocuk yoksulluğu oranları azalırken tek ebeveynli hanelerde yaşayan çocukların yoksul oranında daha büyük bir düşüş kaydedilmiş, yine de bu oranlar çift ebeveynli hanelere kıyasla oldukça yüksek kalmıştır. Bu durum, ekonomik koşulların tek ebeveynli hane çocuklarını diğer çocuklara göre daha fazla etkilediğini ortaya koymaktadır

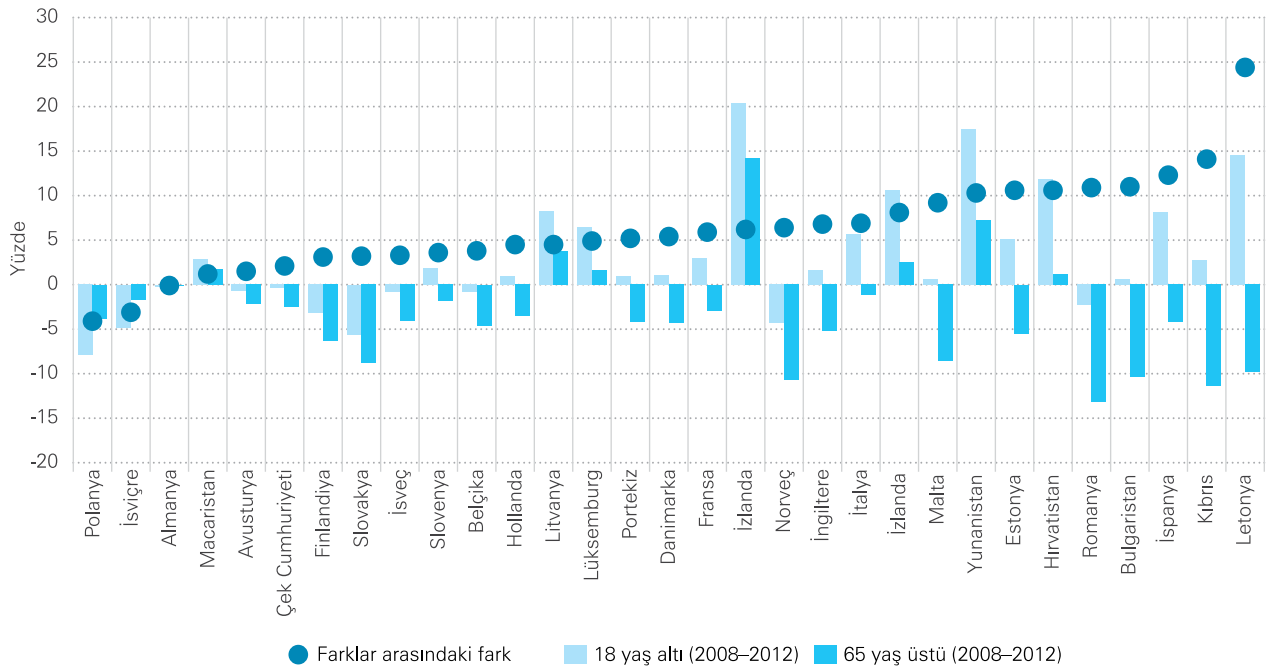
Çocukların ekonomik durgunluktan ne ölçüde zarar gördüğünü tespit etmek için diğer bir yaklaşım ise genel nüfusla yoksulluk içinde yaşayan çocukları kıyaslamaktır. Birçok ülkede çocuklu haneler, ulusal ortalamadan daha yüksek ölçüde yoksulluk ve maddi

yoksulluk artışlarına maruz kalmıştır.

İncelenen Avrupa ülkelerinin yarısında, çocukların yoksulluğu genel olarak nüfusun yoksulluğuna kıyasla daha hızlı bir artış göstermiştir.

Bu analiz sonuçlarına göre yaşlılar da savunmasız durumda olmalarına rağmen gençlere kıyasla daha iyi bir durumdadır. Şekil 10'da 2008-2012 arasında 18 yaş altı ve 65 yaş üstü insanların yoksulluk riskleri yer almaktadır. Mavi dairelerde bu dönemde gençlerin yoksulluğundaki değişime karşı yaşlıların yoksulluğundaki değişime ilişkin ölçümler bulunmaktadır, pozitif değerler çocukların koşullarının yaşlılara kıyasla kötüleştiğini ortaya koymaktadır. İncelenen 31 ülkenin sadece üçünde bu oran gençler için daha hızlı artmış (ya da daha yavaş düşmüştür).

Şekil 10 Çocuklar ve yaşlıların sabitlemiş yoksulluk değişimindeki (2008-2012) mutlak fark (yüzde olarak)

Kaynak: Eurostat (son güncelleme 14.07.2014).

Note: Çocuklar ve nüfusun genelindeki yoksulluk oranı artışlarındaki farka göre sıralama yapılmıştır. Avusturya ve İngiltere için 2012 serisinde kopukluk vardır.

(mavi dairelerin pozitif değerli olması). 31 ülkenin 24'ünde görülen bu eğilim, yaşlılar için risk teşkil eden yoksulluk düzeylerindeki azalma eğilimini ortaya koymaktadır, öte yandan çocuk yoksulluk oranları

20 ülkede artmıştır.

Sekiz ülkede, iki grup arasındaki yoksulluk farkı yüzde 10'dan fazladır. Bu rakamlar, yaşlılara yönelik gerekli durumlarda işlediğini

göstermektedir. Bu durum çocuklar için aynı ölçüde geçerli değildir

Kenara atılmış bir kuşak

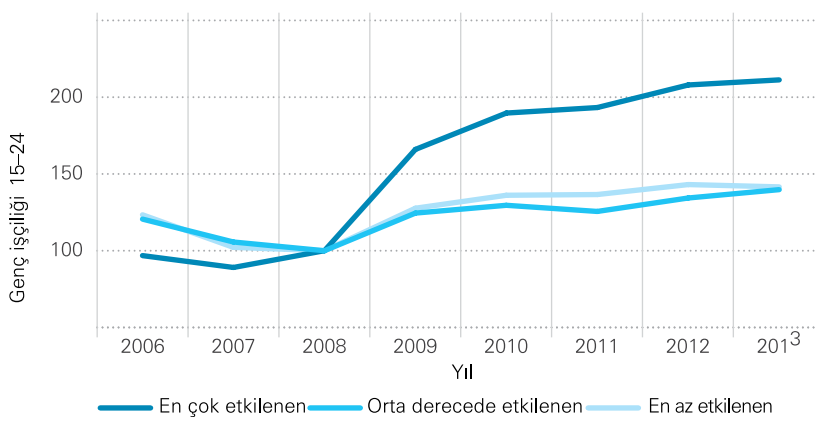
Büyük durgunluğun uzun vadeli etkilerinden biri de ergenlik çağındaki gençlerin ve genç yetişkinlerin işsizlik oranları üzerinde görülür.

Birçok ülkede işsizlik ve eksik istihdam oranları kaygı verici boyutlara ulaşmıştır. 2. Ülke Ligi Tablosu 'nda (bakınız 2. Bölüm) yer alan verilerin yanı sıra bu Raporda gençler için iş piyasası koşullarına ilişkin temel göstergeler de incelenmektedir, bu göstergelere son dönemde gençlerin kendini algılama verileri de dâhildir. Bu, bir köşeye atılmış kuşağın hikâyesidir ve bu sorunun çözülmemesi durumunda toplumsal açıdan yüksek bir bedel ödenecektir.

Gençler arasındaki işsizlik salgını

11, 12 ve 13. Şekillerde ekonomik durgunluk döneminde gençlerin istihdam durumu gösterilmektedir. Avrupa Birliği İnsan Hakları Komiseri bu durumu "kemer sıkma patolojisi" olarak nitelendirmektedir.²⁰

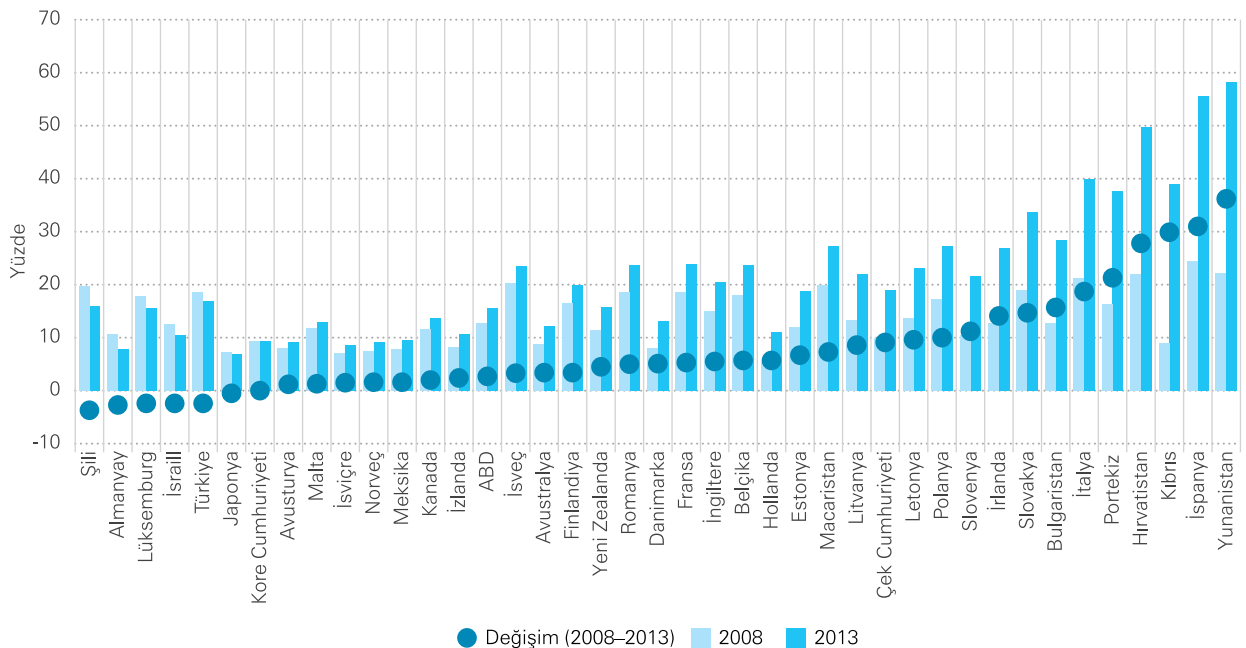
Şekil 11 Gençlerin (15–24) işsizlik oranları (derecesine göre)

Kaynak: Eurostat.

Note: Uzun vadedeki işsizlik, 15-24 yaş grubundaki gençlerin uzun vadeli işsizliği (12 ay ve daha fazla) Kıbrıs, Danimarka, Finlandiya, İzlanda, Litvanya, İsveç (2006), Lüksemburg (2007 ve 2009) için veri yoktur. Eksik istihdam "Zorunluluktan dolayı" yarı zamanlı olarak çalışan işçiler, 15-24, nüfusun aktif yüzdesi. Bulgaristan, Estonya, Macaristan, İzlanda, Litvanya veya Lüksemburg için veri yok. Geçici istihdam: Toplam çalışanlar arasındaki geçici işçilerin (15-24) yüzdesi. (15-24).

Şekil 12 Genç (15-24) işsizliğindeki değişim oranı, 2008–2013

Kaynak: Eurostat; OECD.Stat.

Bu raporda incelenen 41 ülkenin yedisi dışında 15-24 yaş grubundaki işsizlik oranı 2008 ve 2014 yılları arasında artmıştır. Ülkelerin dördünce bu artış yüzde 25'te fazladır: Hırvatistan, Kıbrıs, Yunanistan ve İspanya. Bu dört ülkede 2004/2005 ve 2007/2008 yıllarında genç işsizliğinde keskin bir düşüş sağlanmıştı. Ekonomik durgunluk bu eğilimi tersine çevirmiştir.

Özellikle de Yunanistan ve İspanya'da bu eğilim göze çarpar. 15-24 yaş grubundaki gençlerin işsizlik oranı hâlihazırda yüzde 20 gibi yüksek bir orandan 2013 yılında yüzde 50'lerin üzerine çıkmıştır.

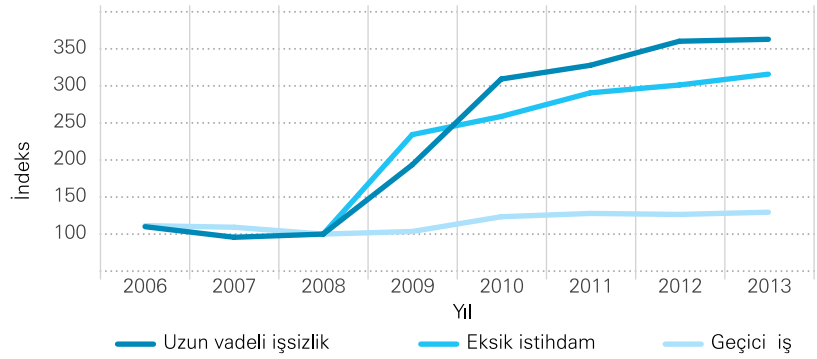
İş arayanların yarısı işsizdir. Genç işsizliğinin bu kadar yüksek bir orana ulaştığı ülkeler, emeklilik planlarının sürdürülebilirliği gibi ciddi sorunlarla da karşı karşıyadır. Genelde genç işsizliği yetişkin işsizliğine paralel olarak gelişse de bunun istisnaları da vardır: İtalya'da 15-24 yaş grubundaki gençlerin işsizlik düzeyi, 25-45 yaş grubundaki kıyasla dört kat daha fazla artmıştır.

Çok sayıda genç eğitimde, mesleki eğitimde ve istihdamda yer almamaktadır.

Genç iş piyasasını değerlendirmek açısından işsizlik oranı kısıtlı bir araçtır, çünkü bu oranlar ekonomik açıdan aktif olmayanları gözden kaçırmaktadır. Dolayısıyla, kamuoyu araştırmaları ile eğitimde, mesleki eğitimde ve istihdamda olmayan (NEET) gençler hakkında bilgi toplanmaktadır. NEET oranına hem aktif bir şekilde iş arayan hem de iş aramayan gençler (etkinlik dışında kalanlar) dâhildir.

Bu oran ile hem iş piyasasının ve eğitim sektörünün dışında kalan genç nüfusun yüzdesi hem de cesaretini ve ilgisini yitirmiş

Figure 13 Trend in youth underemployment, temporary employment and long-term unemployment in the most affected countries

Kaynak: Eurostat.

Notlar: Uzun-vadeli işsizlik, 15-24 yaş grubundaki gençlerde uzun-vadeli işsizlik (12 ay ve daha fazla). Kıbrıs, Danimarka, Finlandiya, İzlanda, Litvanya, İsveç (2006), Lüksemburg (2007 ve 2009) için veri yoktur.

Eksik istihdam: 'Zorunlu olarak yarı-zamanlı işte çalışanlar, 15-24, aktif nüfusun yüzdesi'. No data for Bulgaristan, Estonya, Macaristan, İzlanda, Litvanya ve Lüksemburg için veri yok.

Geçici iş: Toplam çalışan sayısı içinde geçici işçilerin (15-24) yüzdesi. (15-24).

gençlerin oranı ölçülebilmektedir. Türkiye ve Meksika'da dâhil olmak üzere bazı ülkelerde, ekonomik etkinlik dışı kalma oranındaki yükseklik, çocuklarını yetiştirmeye çalışan genç kadın nüfusunun yüksekliğinden kaynaklanıyor gibi görünmektedir.²¹ Başta Kıbrıs ve Yunanistan olmak üzere NEET oranının en çok artış gösterdiği ülkelerde ise bunun temel nedeni artan genç işsizliğidir. NEET oranının orta derecede arttığı Letonya ve Litvanya gibi ülkelerde ise artışın temel nedeni, etkinlik dışı kalma oranındaki düşüğe rağmen genç işsizlik oranının yükselmesidir. Türkiye de ise NEET oranındaki büyük düşüş, ekonomik etkinlik dışı kalma oranındaki azalmayla ilişkilidir.

Maalesef işsizlik oranları veya etkinlik dışı kalma oranları düştüğünde bile bu, gençlerin makul ücretler aldıkları, uygun işlerde çalıştığı anlamına gelmemektedir (bakınız Şekil 13). Durgunluktan daha çok etkilenen ülkelerde, yarı zamanlı işlerle çalışan ya da işsiz olan 15-24 yaş grubu gençlerin yüzdesi, üç katına çıkmıştır.

Gençler arasında tam zamanlı sözleşmeli işlerde çalışmanın yaygınlaşması, iş piyasalarının kırılganlığını arttırmıştır. Ekonomik durgunluktan en çok etkilenen ülkelerde uzun vadeli işsizlik (12 ay ve daha fazla) oranlarındaki artış büyük ölçüde gençlerin işsizliğinden kaynaklanmaktadır.

Ergenlik çağındaki gençler ve genç yetişkinler için iş piyasasında yer almak, 2008'den önce de bir sorundu; fakat ekonomik durgunlukla birlikte bu, tüm kuşağı ilgilendiren bir sorun hâline gelmiştir. Bu trendler hafife alınmamalıdır. Uzun süreli işsizlik ya da etkinlik dışı kalma, bir insanın finansal güvenliği üzerinde hayat boyu sürecek kalıcı bir etki yaratabilir. Bireylerin kariyer planlarını bozarak beklentilerinin düşmesine ve umutsuzluğa kapılmasına neden olabilir. Bu sorun bütün toplumlarda toplumsal yardım talebini artırır, iş gücünün sosyal güvenlik sistemlerine yaptığı katkısı azalır ve toplumsal birlik temelini zayıflatır.²²

Özet

Büyük Durgunluğun zayıf durumdakiler üzerindeki etkisi daha ağır olmuştur ve muhtemelen daha uzun süreli olacaktır. Bu bölümde, yaşlılar gibi bazı gruplar başarılı bir şekilde korunurken krizin ihmal edilen çocuklar üzerindeki etkisi ve çocukların yaşadığı çeşitli sıkıntılar ortaya konmuştur. Hangi ülkelerde çocukların maddi yoksunluğunun (yoksulluğun uzun vadeli ölçümü için muhtemelen daha iyi bir gösterge) arttığı gösterilerek ekonomik durgunluk döneminde iş piyasasına girmenin getirdiği hayat boyu sürebilecek risklerin altı çizilmiştir.

Hangi açıdan bakılırsa bakılsın, bu, gençlerin haklarını bütünlüştürme konusunda atılmış, üzücü bir geri adımdır. Geçtiğimiz 50 yılda eğitim,

sağlık ve sosyal koruma alanlarında kaydedilen gelişmeler risk altına girmiştir. Yine de umut verici bazı işaretler de bulunur. Raporda ele alınan 18 ülke, bu ekonomik fırtınanın ortasında, çocuk yoksulluğunu sınırlandırmayı, hatta azaltmayı başarmıştır. Bunlardan dördü yoksul ve en yoksul çocuklar arasındaki eşitsizliği de azaltmıştır. Ekonomik durgunluğa rağmen çok sayıda ülkede genç işsizlerin sayısında bir orantısızlık olması engellenmiştir ve birçok ülkede kamu ve özel güvenlik ağları gereksinimlerin büyük olduğu zor zamanlardaki etkinliklerini kanıtlamıştır. Hiçbir şey kaçınılmaz değildir. 4. Bölümde ülkelerin krize nasıl müdahale ettiği ve bu müdahalelerin çocuklar üzerindeki etkisi incelenmektedir.

4. BÖLÜM

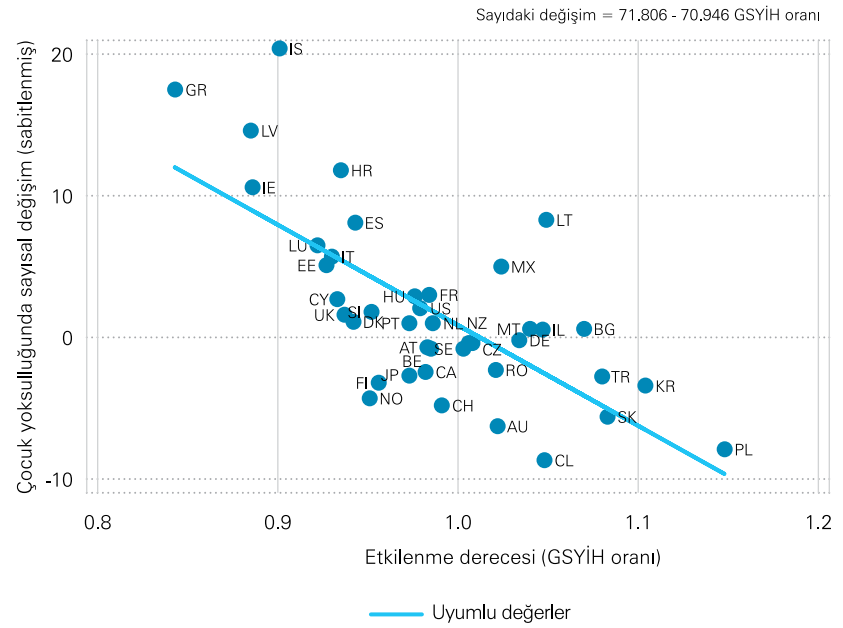
FARKLI MÜDAHALELER

Büyük Durgunluğun başlangıcında, bazı ülkeler ekonomik fırtınaya göğüs gerebilme konusunda diğerlerine göre daha avantajlı bir konumdaydı ve bazılarının hâlihazırda güçlü koruma mekanizmaları bulunuyordu. Yine de devlerin krize yönelik müdahaleleri bu süreçte önemli bir rol oynadı. Ülkelerin çoğunda yoksulluk arttı, fakat bazılarında azaldı. Ekonomik durgunluk küreseldi, ama her ülkede çocuklar için ağır bir krize dönüşmedi.

Şekil 14'te çocuk yoksulluğundaki değişimler, 41 AB/OECD ülkesindeki gayri safi yurtiçi hasıladaki değişimlerle karşılaştırılmaktadır. Ekonomik krizden daha çok etkilenen ülkelerdeki çocuk yoksulluğunda daha büyük artışlar gözlemlenmiştir.

Verilerin daha yakından incelenmesi sonucunda çocuk yoksulluğunun çoğu ülkede artarken bazılarında düştüğü görülmüştür. Benzer ekonomik koşullara sahip olan Hırvatistan ve Kıbrıs'ta çocukların iyi olma hâli açısından çok farklı sonuçlar ortaya çıkmıştır. Litvanya ve Meksika'da mütevazı (ya da hatta dinamik) bir ekonomik büyüme kaydedilmesine rağmen, çocuk yoksulluğu göstergeleri kötüleşmiştir. Devletlerin ekonomik durgunluk sorununa nasıl müdahale ettiklerini ve daha da önemlisi çocuk yoksulluk göstergelerinin kötüleşmediği (hatta iyileştiği) yerlerde neyin işe yaradığını tespit etmek için bu bölümde geçtiğimiz beş yılda ülkelerin gerçekleştirdiği müdahalelerin miktarı ve nitelikleri incelenmektedir, ekonomik

Şekil 14 Yoksul çocuk sayısındaki değişim (sabitlenmiş) ve krizden etkilenme derecesi

Kaynak: Veri Kaynakları için bakınız sayfa 44'teki Lig Tablosu 1, sabitlenmiş yoksulluktaki değişimler için ; IMF World. Economic Outlook.

Not: x-ekseni ekonomik durgunluktan etkilenme derecesini gösterir, 2007-2012 yılları arasındaki GSYİH'e göre hesaplanmıştır. y-ekseni 2007-2012 arasında çocuk yoksulluğundaki değişime işaret etmektedir (pozitif değerler artışı gösterir).

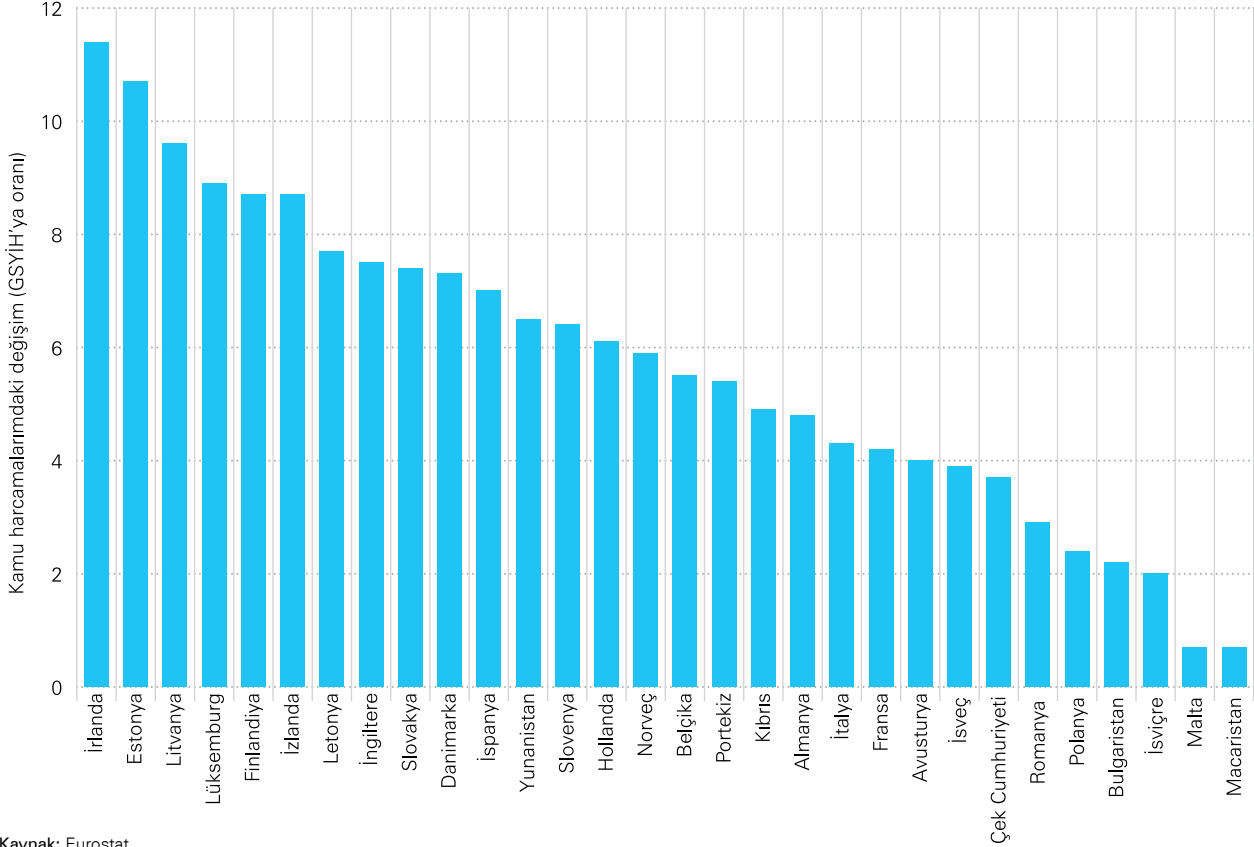
durgunluk öncesine ilişkin bazı düşünceler de sunulmaktadır.

Ne kadar para, nasıl harcadı?

Ekonomik durgunluk döneminin başlarında ailelere ve çocuklara yönelik kamu harcamaları devam ederken çocuk yoksulluğunun düşük bir seviyede seyretmesi şaşırtıcı değildir. Ekonomik durgunluk süresince refah devletlerinin korumaya yönelik kamu harcamalarını artırmayı beklenirdi ve çoğu da bunu yaptı.²³ Bu ülkelerde vatandaşların, özellikle de finansal ve sosyal gereksinimleri olanların, sağlığı ve iyi olma hâli, bağışlarla, işsizlik yardım programlarıyla, emeklilik maaşlarıyla ve diğer yan

yardımlarla korundu. Durgunluk döneminde bu tip yardımlar, ekonomik döngünün istikrarını sağlayan dengeleyiciler olarak işlev görür. Bunların dışında, OECD ülkeleri ve diğer bazı ülkeler ekonomik durgunluk döneminin başlangıcında kamu harcamalarını artırarak ekonomik teşvik paketleri uygulamıştır (bakınız Şekil 15). Öte yandan, ekonomik durgunluğun ısrarlı bir şekilde devam etmesi nedeniyle birçok ülkede millî gelir azalırken bütçe açıkları önemli ölçüde artmıştır. Finansal piyasaların artan baskısı, birçok devleti bütçe kesintisi yapmak zorunda bırakmıştır. Özellikle de Avro bölgesinin U dönüşü keskin olmuştur.

Şekil 15 Kamu harcamalarındaki değişim 2007–2009

Kaynak: Eurostat.

Avrupa'da kemerler sıkılırken Şili, Japonya, Kore Cumhuriyeti ve ABD ekonomilerini desteklemek için genişlemeci politikalarına devam etmiştir. Avrupa'da sadece Norveç bu konuda istisnadır, İsveç ve İsviçre'de ise uygulanan konsolidasyon önlemleri GSYİH'in yüzde 0,5'inden azdır. Benzer bir mali çabaya girişen ve ekonomik durgunluktan eşit derecede etkilenen ülkelerde (etkilenme derecelerine ilişkin ölçütler için bakınız 3. Bölümdeki Kutu 1) bu harcamaların etkileri farklılık göstermektedir. Devlet müdahalelerinin değerlendirilmesi, bu müdahalelerin etkililiğinin başlangıçtaki faaliyet sınırlarıyla olduğu kadar devlet girişimlerinin

çapı ve şekliyle de bağlantılı olduğunu göstermektedir. En yoksul durumdaki çocuklu ailelere nakit ödemeler yapılması, savunmasız ailelerin korunmasına ve aynı zamanda ekonominin canlanmasına yardımcı olmuştur. Bazı örnekler:

» Finansal kriz öncesinde Şili ve Meksika'da inanılmaz bir ekonomik büyüme ve sosyal gelişme kaydedilmiştir, fakat 2007-2008 yıllarında ekonomik durgunluk nedeniyle ticaretin azalması sonucunda bu ülkeler de krizin yıkıcı etkilerine maruz kalmıştır. Mali konularda daha fazla hareket alanına sahip olan Şili, çocuklu aileleri desteklemeye yönelik ekonomiyi canlandırma paketleri için Meksika'ya göre

göre iki kat daha fazla harcama yapmıştır. Mevcut sosyal koruma programlarını güçlendirmiş, yoksul ve çocuklu ailelere nakit yardımı yapmış, işsizlik sigortası gibi iş piyasası önlemlerini arttırmıştır. Meksika ekonomik durgunluk döneminin başlangıcında benzer bir teşvik paketini uygulamaya koymuş, fakat mali koşulların kötüleşmesi 2010 sonrasında ülkeyi konsolidasyon sürecine girmek zorunda bırakmıştır.

» Avustralya'nın aileler için yaptığı kamu harcamaları, yoksulluk ve eşitsizliğin sabit kaldığı Yeni Zelanda'da uygulanan vergi indirimlerine kıyasla daha başarılı olmuştur (bakınız Kutu 4).

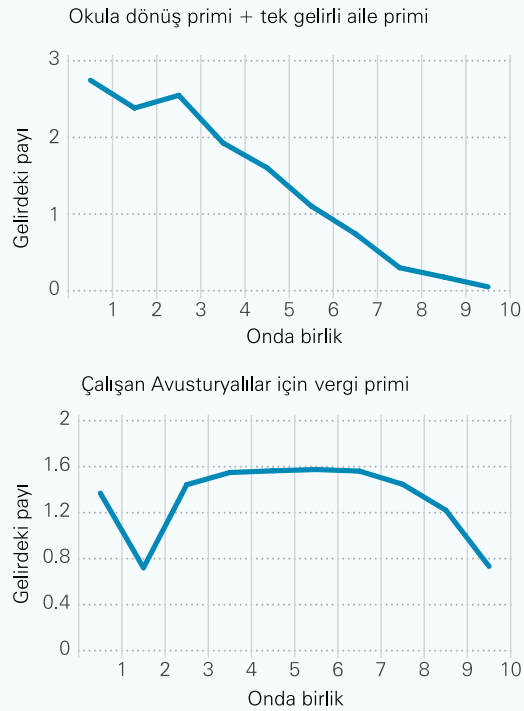
Kutu 4 Avustralya'daki hanelere yönelik teşvik paketi

Büyük Durgunluk, çoğu OECD ülkesini etkilediği gibi Avustralya'yı da pençesi altına almıştır. Bununla birlikte, pek çok ülkenin aksine Avustralya ekonomik toparlanma stratejisi doğrultusunda aileleri korumayı başarmıştır. Avustralya'nın başarısında rol oynayan en önemli faktörlerden biri de GSYİH'nin yüzde 4'ünden fazlasına tekabül eden ekonomik teşvik paketidir (ülkenin mali konularda manevra alanına sahip olması da bunu kolaylaştırmıştır). Teşvik paketinin bir bölümü de tüketimlerini sürdürmelerini sağlamak üzere geçim sıkıntısı çeken ailelere ayrılmıştır. Bilhassa da 2009 yılında uygulanan hanelere özel teşvik paketleri, bir defaya mahsus olmak üzere ödenen üç ana kaleme oluşmaktaydı: hak sahibi vergi mükelleflerine (Çalışan Avustralyalılara) yönelik Vergi Primi, Okula Dönüşü teşvik primi ve düşük ya da orta düzey gelir düzeyine sahip çocuklu aileleri hedefleyen Tek Gelirli Aile Primi.

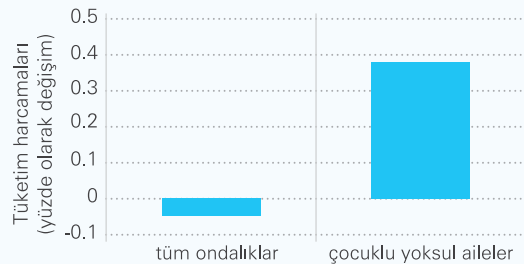
Şekil 16'da gösterildiği üzere Tek Gelirli Aile Primi ve Okula Dönüş Primi, Vergi İndirimine kıyasla daha etkili olmuştur. Bütün ödemeler, vatandaşları yoksulluk riskine karşı korusa da Şekil 17'den görülebileceği üzere sadece düşük gelir düzeyine sahip çocuklu ailelere yapılan nakit yardımlar tüketimi canlandırma konusunda başarılı olmuştur.

Avustralya'nın hikâyesinden faydalı politika dersleri çıkarmak mümkündür. İlk olarak, konjonktür karşıtı politikaların ekonomik durgunluğun doğurduğu olumsuz sonuçları hafifletmek açısından hayati bir rol oynadığı söylenebilir. Gerçekten de Avustralya hükümetinin hızlı ve sağlam müdahaleleri büyümenin önünü tıkamadan krizin olası olumsuz etkilerini sınırlandırmıştır Avustralya'da GSYİH büyümesi 2009 yılından bu yana istikrarlı artışını sürdürmektedir. İkincisi, normal zamanlarda doğru mali politikalar uygulamak, ekonomik çöküş dönemlerinde hükümetlerin krize etkin bir şekilde müdahale etmelerini sağlayacak olan mali ve politik manevra alanını geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. Bununla birlikte bazı politikalar diğerlerine kıyasla daha etkilidir. Bu örnekte, düşük gelirli çocuklu ailelere yapılan nakit yardımların çift taraflı bir kazancı olduğu görülmektedir. Bir taraftan en yoksul çocuklar korunurken diğer taraftan ekonomik toparlanma sağlayacak olan tüketim teşvik edilmiştir.

Şekil 16 Tek gelirli aile Primi, okula dönüş Primi ve çalışan Avustralyalılar için vergi primi görülme oranı (incidence rate)

Şekil 17 Tek gelirli aile Primi ve Okula dönüş Priminin tüketim harcamaları üzerindeki etkisi, 2008-2009 yılları arasındaki değişim (yüzde olarak)

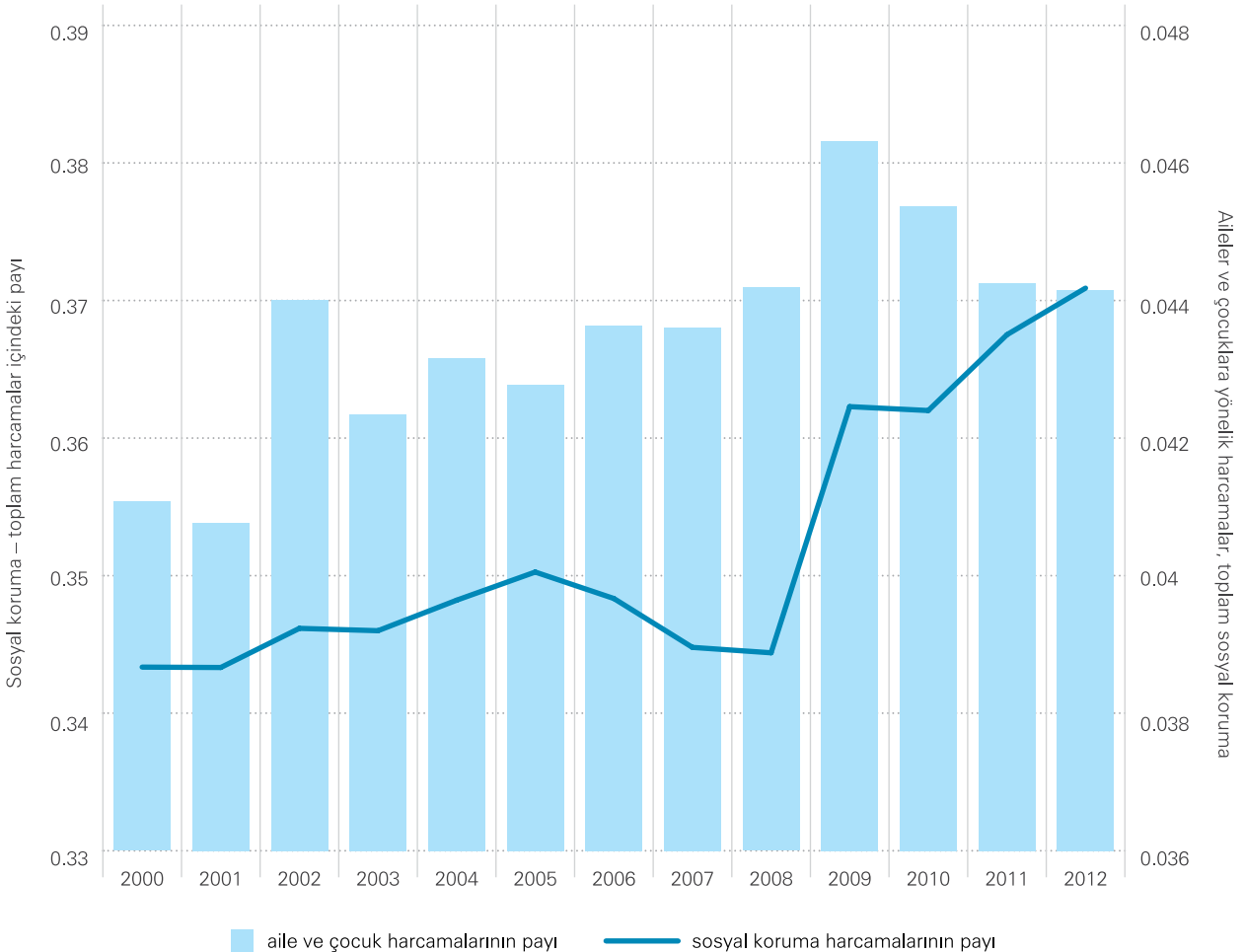
Bununla birlikte, genel olarak sosyal harcamalarda (en azından mutlak verilere göre) bir düşüş vardır. Özellikle de çocukların ve ailelerin desteklenmesine yönelik harcamalardaki azalma belirgindir. Ekonomik durgunluk, işsizlik sigortası ve emeklilik fonlarına duyulan ihtiyacı arttırsa da ve pek çok ülkede sosyal koruma harcamaları tavana yükseltirse de ailelerin ve çocukların ihtiyaçlarına yönelik harcamaların önceliği ve aldıkları pay azalmıştır. Şekil 18'de 2009 yılında tam da ailelerin üzerindeki baskı artarken bu konuda

bir kırılma yaşandığı görülmektedir. Sosyal harcamaların genel olarak kamu harcamaları (mavi çizgi) katkısı düz bir çizgi izlemiş daha sonra tekrar artmaya başlamış, aileler ve çocuklar için yapılan harcamalar (mavi çubuklar) düşmüştür.

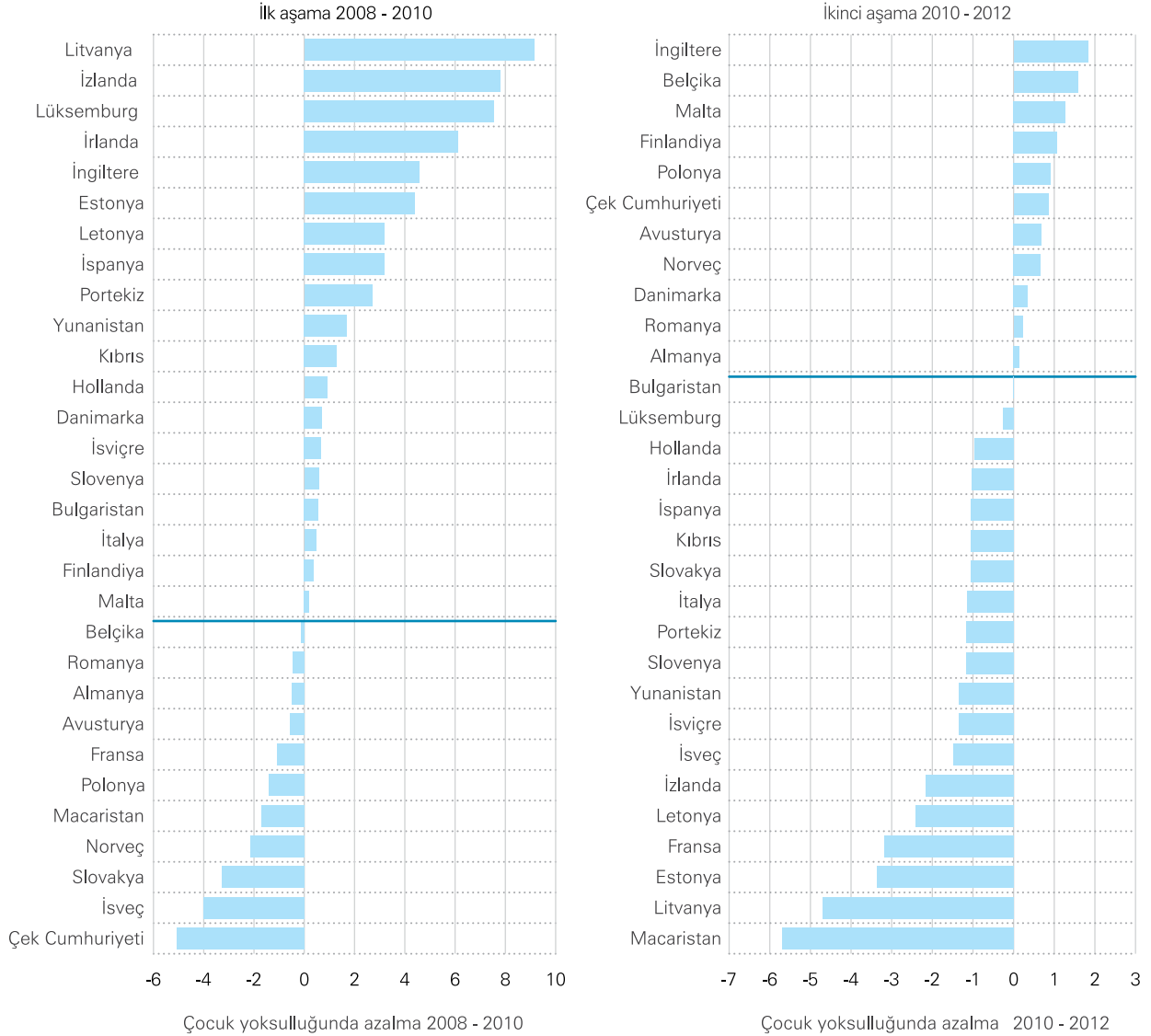
Aynı şey Avrupa için de geçerlidir. Avrupa'da sosyal yardımların çocuk yoksulluğu üzerindeki etkisi istikrarsızdır (Şekil 19). İlk etapta (sol taraf) 19 ülke sosyal yardımlarla çocuk yoksulluğunu azaltabilmiştir (ya da çocuklu ailelerin gelirine destek sağlamıştır). İkinci etapta ise

(sağ taraf) sadece 11 ülke bunu başarabilmiştir. Danimarka, Finlandiya ve ABD'deki müdahaleler etkili olmuş ve ekonomik durgunluk boyunca sürdürülmüştür. Öte yandan Fransa ve Macaristan da dâhil olmak üzere Avrupa ülkelerinin üçte birinden fazlasında devletlerin çocuk yoksulluğunu azaltma kabiliyeti azalmış ve çocukların yaşam koşullarının kötüleşmesine neden olmuştur. Burada asıl önem taşıyan unsurun sosyal programlarının tasarımı ve uygulanışı olduğu açıktır.

Şekil 18 Sosyal koruma harcamaları, toplam harcamalar içindeki payı (mavi çizgi, sol eksen); aileler ve çocuklara yönelik harcamalar, toplam sosyal koruma harcamalarındaki payı (mavi çubuklar, sağ eksen)

Kaynak: Eurostat.

Şekil 19 Çocuk yoksulluğunda azalma miktarı

Kaynak: EU-SILC.

Verilerin yorumlanması – Şekil 19

Devlet yardımı almadan önce ve aldıktan sonra çocuk yoksulluğunun nasıl değiştiğine bakmak, hükümetlerin yoksul çocukların sayısını azaltma konusundaki politikalarının etkililiğini ölçmeye yardımcı olur.

Yatay çubuklar, 2008 ve 2010 (teşvik paketleri uygulandıktan sonra) ile 2010-2012 yılları arasında (kemer sıkma politikalarının ilk aşamalarında) çocuk yoksulluğundaki değişimleri karşılaştırılarak krizden etkilenmiş ülkelerde hükümet müdahalelerinin yoksul çocukları ne ölçüde koruduğunu göstermektedir. Pozitif değerler, sosyal yardımlar aracılığıyla yapılan müdahalelerin daha eşitlikçi bir dağılıma sahip olduğuna işaret etmektedir. Negatif değerler ise çocuk yoksulluğunu azaltmaya yönelik sosyal yardımların etkisini yitirdiğini göstermektedir.

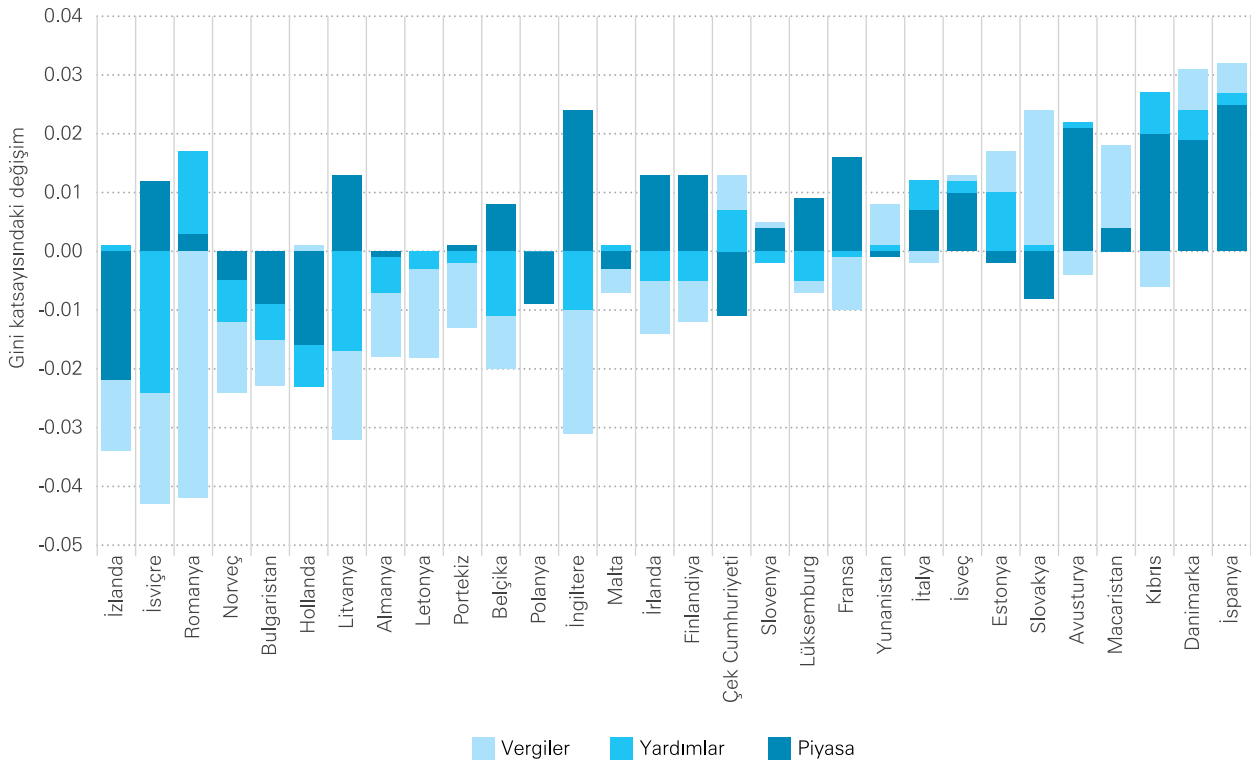
Bazı ülkelerin (özellikle de Akdeniz bölgesindekilerin) bütçe kesintisi yapma ihtiyacı yadsınmasa da teşvikten konsolidasyona geçiş, bu ülkelerdeki eşitsizliği arttırmıştır. Şekil 20’de bu hususa geniş bir şekilde yer verilmekte ve ekonomik durgunluk dönemi boyunca farklı

gelir bileşenlerin Gini katsayısı üzerindeki etkisi gösterilmektedir.

Birçok ülkede bu ayarlamaların bedelini en düşük gelir grubundaki insanlar ödemiştir. Buna karşın, mali alandaki daralmaya rağmen, İzlanda düz oranlı vergi sistemini değiştirerek

artan oranlı vergi yapısına geçmiş ve elde edilen ek geliri sosyal koruma harcamaları için kullanarak eşitsizliği azaltmış ve geçtiğimiz yıllarda (2012 ve 2013) çocuk yoksulluk oranını düşürmeyi başarmıştır.

Figure 20 Gelir, vergileme ve sosyal yardımların Gini katsayısı üzerindeki etkisi ve diğer ülkeler, 2008–2012

Kaynak: EU-SILC.

Notlar: Belçika ve İrlanda'ya ait veriler 2008-2011 yılları arasına aittir.

Verilerin yorumlanması – Şekil 20

Gini katsayısı, eşitsizliğin ölçülmesi için yaygın olarak kullanılan bir araçtır ve bu katsayı 0 (tam eşitlik) ile 1 (tam eşitsizlik) arasında değişir. Şekil 20’de 2008 ve 2012 yılları arasında farklı gelir kaynaklarının (özel hane geliri, vergiler ve sosyal yardımlar) Gini katsayısı üzerindeki etkisi gösterilmektedir. Pozitif değerli çubuklar bu dönemde belirli gelir kaynaklarının eşitsizliği arttırdığını ortaya koymaktadır. Örneğin, İspanya’da üç gelir kaynağı da eşitsizliğin artmasında rol oynamıştır.

Bir konuya ilişkin çeşitli yaklaşımlar

Kısa süre önce gerçekleştirilen ve çocukları doğrudan ilgilendiren devlet müdahalelerini özetleyen Tablo 1’de (bir sonraki sayfada), AB’ye üye olmayan bazı ülkelerde uygulanan, çocuklara yönelik daha cömert politikalara yer verilmektedir:

- » 2009’dan bu yana Şili, aile yardımlarını arttırmıştır. Bu politikalar çerçevesinde çocuk bakımı, eğitim, sağlık ve ebeveynler (özellikle de anneler) için iş programları da dâhil olmak üzere çeşitli alanları bütünleştiren bir yaklaşım benimsenmiştir. 2012 ve 2014’te aşırı derecede yoksullukla boğuşan aileleri desteklemeyi hedefleyen nakit yardımları artırılmıştır.
- » 2010 yılında Japonya, vergi indirimlerini ve tek ebeveynli aileleri desteklemeyi amaçlayan çok-sektörlü planı çerçevesinde, 15 yaş altı çocuklar için yapılan yardımların kapsamını genişleten ve miktarını arttıran çocuk ödeneği yasasını hayata geçirmiştir.
- » Türkiye hak-temelli bir sosyal koruma sistemini tamamlama çabalarını sürdürmektedir. Bunlar arasında en çok dikkat çeken de 2012 yılında ebeveynlerin gelirinden ya da çalışma durumundan bağımsız olarak tüm çocukları kapsayan genel sağlık sigortası uygulamasının başlatılmasıdır.

Kısa süre önce Avrupa Birliği’nde bir dizi reform çalışması yapılmıştır:

- » Bulgaristan 2013-2014 yıllarında çocuk yardımlarını ve çocuk bakım izni yardımlarını arttırmıştır.
- » 2010 yılında doğum izni yardımlarını azaltan Letonya 2014 yılında çocuk bakım yardımı koşullarını gevşetmiştir.

Kutu 5 Çocuklar için kriz 2008’den önce mi başladı?

Büyük Durgunluk fırtınası patlak verdiğinde bazı ülkeler toplumlarının en savunmasız kesimlerini koruma konusunda daha hazırlıklıydı.

Bu raporun ön çalışmasında şu gerçeğin altı çizilmiştir: “Sanayileşmiş ülkelerin çoğunda Büyük Durgunluk daha başlamadan önce de nüfusun geneline kıyasla çocukların daha ciddi bir yoksulluk tehdidi altında olduğu tespit edilmiştir”. “Dahası, 2008’den çok daha öncesinde de çocuklu hanelerin karşı karşıya oldukları yoksulluk riskleri arasında önemli farklılıklar bulunmaktaydı”.ⁱ Bu *Raporu*’n bir önceki baskısında, ekonomik durgunluk döneminin başlangıcında bazı AB üyelerinde ve/veya OECD ülkelerinde yaşayan savunmasız durumdaki ailelerin (işsiz, tek ebeveynli aileler, mülteciler ve eğitim seviyesi düşük aileler) yoksulluk ve yoksunluk düzeylerinin hâlihazırda ne kadar yüksek seviyede olduğu gösterilmiştir.ⁱⁱ

Çocukların daha savunmasız olduğu ülkelerdeki devletler öngörülü davranarak dinamik bir ekonomik büyüme kaydedilen önceki dönemlerde güvenlik ağlarını güçlendirebilirdi. OECD ülkelerinde sosyal harcamalar 1995’ten beri düşüştü, ekonomik durgunluk döneminin ilk aşamasında geçici olarak artışa geçmiş fakat daha sonra eski eğilimine dönmüştür. (bakınız *Şekil 21*) Çocuklar açısından ekonomik durgunluk, eşitsizliğin çoğaldığı ve gelir dağılımının gittikçe bozulduğu uzun bir dönemin ardından gelmiştir (bakınız *Şekil 22*) bazılarına göre bu eğilim, adalet ve sosyal uyum sağlamaya yönelik taahhüdü zayıflatmakta ve sosyal hareketliliği sınırlandırmaktadır.ⁱⁱⁱ

ⁱ Chzhen, Y., ‘Child Poverty and Material Deprivation in the European Union during the Great Recession’, (Büyük Durgunluk sırasında Çocuk Yoksulluğu ve Maddi Yoksunluk) Innocenti Çalışma Raporu No. 2014-06, UNICEF Araştırma Ofisi, Floransa, 2014.

ⁱⁱ UNICEF Innocenti Araştırma Merkezi, ‘Measuring Child Poverty: New league tables of child poverty in the world’s rich countries’ (Çocuk Yoksulluğunun Ölçülmesi: Gelişmiş ülkelerde yaşayan çocukların yoksulluğuna ilişkin yeni lig tabloları), 10. Innocenti Raporu, UNICEF Innocenti Araştırma Merkezi, Floresa, 2012.

ⁱⁱⁱ Deaton, Angus, *The Great Escape: Health, wealth and the origins of inequality*, (Büyük Kaçış: Sağlık, zenginlik ve eşitsizliğin kaynakları), Princeton University Press, Princeton, 2013; Wilkinson, R. and K. Pickett, *The Spirit Level: Why equality is better for everyone* (Ruhsal Boyut: Eşitliğin herkes için daha iyi olmasının nedenleri), yeniden düzenlenmiş baskı, Penguin, London, 2010; Corak, Miles, ‘Inequality from Generation to Generation: The United States in comparison’ (Kuşaktan Kuşağa Eşitsizlik: Karşılaştırmalı verilerle ABD), Robert Rycroft (ed.), *The Economics of Inequality, Poverty, and Discrimination in the 21st Century* (21. Yüzyılda Eşitsizlik, Yoksulluk ve Ayrımcılığın Ekonomisi), ABC-CLIO, Santa Barbara, CA, 2013.

Tablo 1 Son yıllarda ailere yapılan yardımlar konusundaki önemli değişiklikler (aile/çocuk/doğum/çocuk bakım/ vergi indirimleri ve muafiyetleri)

Ülke	Yardım çeşidi	Başlama tarihi	Yardım düzeyi/ süresi	Seçebilme Koşulları	Ayrıntılar
Avustralya	Çeşitli	2011–2014	+/-	-	Ücretli ebeveyn iznine yönelik yeni yardımlar. Tam zamanlı olarak ortaokula devam etmekte olan 16-19 yaşındaki çocukları bakmakla yükümlü ailelere daha cömert aile vergisi indirimleri. Yardım tutarlarına ilişkin vergi endekslemesini geçici olarak durdurma ve aile vergi indirimlerine gelir eşiği konması. Doğum yardımları konusunda kısıtlamalar ve kesenin ağzının sıkılması.
Avusturya	Aile	2011	-	-	18 yaş üstü için kısıtlamalar. Çok çocuklu ve düşük gelirli ailelere daha az takviye.
Belçika	Çocuk	2013	-	-	18 yaş üstü için kısıtlamalar ve kesenin ağzının sıkılaştırılması. Okula dönüş teşviklerinde kesintiler.
Bulgaristan	Çocuk	2013–2014	+		Daha cömert çocuk ödenekleri ve çocuk bakım izni yardımları.
Kanada	Ebeveyn izni	2011		+	Kendi işinde çalışan anne ve babalar için ücretli izin kapsamının belli koşullar uyarınca genişletilmesi.,
	Vergi indirimi	2011	+		Geri ödemesiz ve özel hedefli iki yeni vergi indirimi.
Şili	Çeşitli	2010–2013	+	+	Aile ödeneklerinin ve doğum izni yardımlarının artırılması (Mart 2014'ten itibaren geçerli olmak üzere yeni bir prim ödemesi de dâhil). Aşırı yoksulluk içinde olan aileler için daha cömert bir nakit-yardım programı.
Hırvatistan	Vergi indirimi	2012	+		Bakmakla yükümlü olunan çocuklar için gelir vergisi indirimleri.
Kıbrıs	Aile	2011–2012	+/-	-	Çocuklara yönelik yardım miktarlarının ve öğrenci burslarının azaltılması ve sınırlandırılması. Tek ebeveynli ailelere gelir takviyesi
Çek Cumhuriyeti	Aile	2011–2012		-	Sosyal ödenek kaldırıldı, fakat engelli çocuklar için bakım yardımı artırıldı. Doğum yardımlarına sınırlamalar getirildi.
Danimarka	Aile	2012	+	+	Çocuk sayısı, seçilebilirlik koşulu olmaktan çıkarıldı. Engelli çocuklar için ayrılan ödenekler artırıldı.
		2014	+	-	Gelir tavanı uygulaması başlatıldı. Mesleki eğitim alan ebeveynler için ek ücret ödemesi getirildi.
Estonya	Aile	2013	+		Çocuklara yönelik yardımlar artırıldı. Düşük gelirli aileler için ek ücret yardımı başlatıldı.
Finlandiya	Aile	2013	-		2015'e kadar çocuklara yardım miktarlarına ilişkin vergi endekslemesi uygulaması durduruldu.
	Çocuk Bakımı	2014	+		Anne/baba/ebeveynlere yönelik doğum izinlerine ilişkin temel oranlar yükseltildi; evde çocuk bakımı, kreşte çocuk bakımı ve kısmi çocuk bakımı ödenekleri getirildi.
Fransa	Aile	2014	-/+	-	Üç yaş altı çocuklar için yapılan çocuk yardımları azaltıldı (belirli bir gelir düzeyinin üzerindeki aileler için); bebek yardımı ödemelerine ilişkin seçilebilirlik koşulları sıkılaştırıldı; geniş aileler ve tek ebeveynli aileler için ek ücret ödemeleri kademeli olarak artırıldı.
	Vergi Muafiyeti	2014	-		Çocuklu ailelere yapılan vergi indirimleri azaltıldı. 'Aile katsayısı tavanı' düşürüldü.
Almanya	Aile	2010	+		Daha cömert çocuk yardımları ve çocuk vergi indirimleri Daha cömert ile kastedilen bütçe hesaplı çocuk ödenekleridir (2014'ten itibaren)
		2011	-	-	Seçilebilirlik koşullarının sıkılaştırılması ve daha düşük kazanç-değişim oranı.
Yunanistan	Aile	2013	+	+	Bütçe hesaplı yeni yardımlar, tek çocuk yardımı başlatıldı.
Macaristan	Aile	2011		-	Çocukların yaşına göre ödenen çocuk yardım parasına kısıtlamalar getirildi
	Vergi Muafiyeti	2011–2014	+	+	Ailelere yönelik vergi indirimleri artırıldı ve koşulları gevşetildi (Düz oranlı gelir vergisiyle birlikte). 2014'ten itibaren vergi muafiyetleri sosyal güvenlik payı ödemelerinden düşülebilir hâle getirildi.
İzlanda	Aile	2013	+		Çocuklara yardım miktarları artırıldı.
İrlanda	Aile	2010–2013	-	+	Çocuklara yardım miktarlarında art arda kesintiler yapıldı; düşük gelirli aileler için bütçe hesaplı yeni yardım uygulamaları başlatıldı.
	Vergi indirimi	2011	-		Tek ebeveynli aileler için yapılan vergi indirimleri azaltıldı.
İsrail	Aile	2013	-	-	Yardım tutarlarında kesintiler; gelir tavanının getirilmesi.
İtalya	Aile	2014		+	Düşük gelirli ailelere yapılan nakit yardımların kapsamı mültecileri de (hem AB üyesi olan hem de olmayan ülke vatandaşlarını) kapsayacak şekilde genişletildi.
	Çocuk	2013		+	Doğum iznine ayrılmayan anneler için çocuk-bakım çekleri uygulaması getirildi.
Japonya	Aile	2010	+	+/-	Çocuk ödenekleri 15 yaş altı çocukları kapsayacak şekilde genişletildi, gelir testi kaldırıldı (fakat 2012'de tekrar uygulamaya kondu) ve yardım miktarları artırıldı. Çocuk yetiştirme ödeneğinin kapsamı yalnız babaları da içine alacak şekilde genişletildi.
	Vergi Muafiyeti	2011		-	Bakmakla yükümlü oldukları çocukları bulunan ailelere uygulanan vergi muafiyetleri kaldırıldı.

Letonya	Çocuk bakımı	2014	+	+	Daha cömert ve daha az kısıtlayıcı. Daha önce sadece sigortası olmayan kişiler için geçerliydi.
	Çocuk bakımı	2013		+	Anaokulundaki çocukların bakımına yönelik yeni sübvansiyon.
	Ebeveyn	2010		-	Gelir tavanı uygulaması tekrar başlatıldı. Çalışma kısıtlamaları (2014'te eski hâline döndürülmek üzere).
Ülke	Yardım çeşidi	Başlama tarihi	Yardım düzeyi/ süresi	Seçebilme Koşulları	Ayrıntılar
Litvanya	Aile	2010		-	Seçilme koşulları sıkılaştırıldı.
	Vergi Muafiyeti	2014	+		İlk çocuk için vergi muafiyeti artırıldı.
Lüksemburg	Ebeveyn izni	2013	+		Ebeveynler için ücretsiz izin süresi artırıldı.
Malta	Çocuk	2011	+		Çocuk yardımlarına ilişkin asgari oran artırıldı.
	Vergi İndirimleri	2011–2012	+		Beş yıllık bir aradan sonra çalışma hayatına dönen çocuklu kadınların gelir vergisinden geçici olarak muaf tutulması. Ebeveynler için yeni vergi rejimi uygulaması.
	Ebeveyn izni	2012–2013	+		Ücretli doğum izni süresi dört hafta artırıldı.
	Çocuk Bakımı	2014		+	Çalışan ya da eğitim gören ebeveynler için çocuk bakımının ücretsiz olması.
Hollanda	Aile	2011–2013	+/-	-	İki ve daha fazla çocuk için yapılan çocuk yardımları artırıldı (2012'de azaltıldı, 2013'te artırıldı). Tavan indirildi. 2015 yılı için reformlar planlandı.
	Çocuk Bakımı	2012	-	-	Çocuk bakım yardımı azaltıldı ve seçilebilirdik koşulları sıkılaştırıldı.
Yeni Zelanda	Vergi İndirimleri	2012	+	-	Daha yüksek oranda indirim sağlandı, fakat gelir tavanı indirildi..
Norveç	Çocuk Bakımı	2012	+	-	'Bakım parası' yardımı 2 yaşındaki çocuklar için kaldırıldı, fakat 13-18 aylık bebekler için artırıldı.
Polonya	Aile	2012	+	+	Yardım miktarları ve gelir tavanları yükseltildi.
		2013		-	Doğum yardımı için gelir testi uygulaması başlatıldı.
	Vergi Muafiyeti	2013	+	-	İkiden fazla çocuğu olan aileler için vergi muafiyetleri artırıldı. Tek çocuklu aileler için gelir testi uygulaması başlatıldı.
	Ebeveyn izni	2013		+	Ücretli ebeveyn izni uygulamaya kondu.
Portekiz	Çocuk	2011		-	Gelir tavanı indirildi.
	Vergi Muafiyeti	2013	+		Çocuklu aileler için vergi muafiyetleri artırıldı.
Kore Cumhuriyeti	Çocuk bakımı	2013		+	Çocuk bakım yardımının kapsamı genişletildi ve gelir testi uygulaması kaldırıldı.
	Vergi Muafiyeti	2013		+	Tek ebeveynli aileler için vergi muafiyeti uygulaması başlatıldı.
	Ebeveyn izni	2011	+		Ebeveyn izni ücretleri artırıldı (bir tavana kadar, kazancın yüzde 40'ı), en az daha önceki düz oranlı ödeme tutarında olması koşulu getirildi.
Romanya	Aile	2011	-	-	Tek çocuklu aileler için yardım tutarları azaltıldı. Daha sınırlandırıcı bir gelir testi uygulaması başlatıldı.
Slovakya	Ebeveyn izni	2011	+		Birleşik ebeveyn izni yardımı başlatıldı (ve düzenli olarak gerçekleştirildi), bu uygulamayla ebeveynlerin gelir kaybı yaşamadan çalışmasına olanak sağlandı. Anneler için doğum izni süresi uzatıldı ve oran yüzde 60'tan 65'e çıkarıldı.
Slovenya	Aile	2012	-	-	Daha eli sıkı ve kısıtlayıcı (büyüme oranı yüzde 2,5'i aşana kadar).
İspanya	Aile	2010	-	-	Doğum yardımı kaldırıldı. 3 yaş altı çocuklar için bütçe-hesaplı yardım miktarında kesinti yapıldı.
İsveç	Aile	2010	+		Yardım miktarları artırıldı.
Türkiye	Diğer	2012		+	Genel sağlık sigortası uygulaması başlatıldı (bakınız tüm çocuklar için ücretsiz sağlık hizmetleri).
İngiltere	Çocuk	2010	-		Üç yıl için endeksleme desteği durduruldu. 'Sağlıklı hamilelik' yardımı yürürlükten kaldırıldı.
		2013		-	Gelir tavanı uygulaması başlatıldı.
	Vergi İndirimi	2009–2012	-	-	Gelir tavanı indirildi. Endeksleme yardımı miktarında değişiklikler. Çocuklu çiftler için çalışma yükümlülüğü artırıldı.
	Çocuk bakımı	2011	-		Çocuk-bakım unsurunun vergi indirimleri üzerindeki etkisi azaltıldı.
		2013		+	Haftalık 15 saatlik ücretsiz çocuk bakım uygulaması, iki yaşındaki çocukları kapsayacak şekilde genişletildi.
Diğer	2013	-		Yedek oda sübvansiyonu kaldırıldı. Yardım tavanı uygulaması getirildi.	
ABD	Vergi İndirimi	2010–2012	+		'Üç ya da daha fazla Çocuklu Aileler için Vergi İndirimi' 2017 yılına kadar uzatıldı. 2010'da süresi biten bu uygulama daha önce de 2012 yılına uzatılmıştı.
	Diğer	2009–2013	+		Ek Beslenme Yardımı Programı (EBYP) kapsamındaki yardım tutarları 2013'e kadar geçerli olmak üzere artırıldı.

Kaynak: OECD Yardımlar ve Ücretler, ülke bazında veriler; OECD, Society at a Glance 2014 (2014 İlk Bakışta Toplum), Tablo 1.2; 'Investing in Children: Breaking the cycle of disadvantage' (Çocuklara yatırım yapmak: Dezavantaj döngüsünün kırılması), Sosyal Kapsayıcılık konusunda çalışan Avrupalı Bağımsız Uzmanlar Ağı tarafından gerçekleştirilen analiz; Avrupa 2020 Millî Reform Programı raporları; UNICEF Millî Komiteleri.

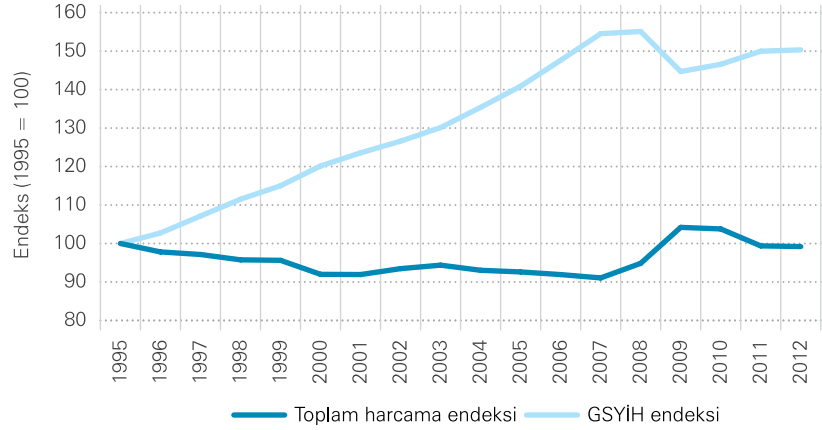
Not: (-) işareti ile daha düşük yardım düzeylerini (kesintiler ya da endeksleme kurallarındaki değişiklikler vb.), yardım süresinin azaldığını, seçilebilirlik koşullarının sıkılaştırıldığını ya da programın uygulamadan kaldırıldığını gösterilmektedir. Artı işareti (+) ile tam tersi kastedilmektedir.

- » 2012-2013 yılları arasında Polonya'da aile yardımı, vergi indirimi ve ebeveyn izni alanlarında mütevazı fakat olumlu reformlara imza atılmıştır.
- » 2014 yılında Malta, genel ve kapsamlı bir çocuk bakım planını uygulamaya koymuştur.
- » 2013 yılında Yunanistan'daki çocuklara yönelik dağıtık ödeme sistemi, daha esnek ve cömert olan tek bir yardım programı çerçevesinde birleştirilmiştir.

Çok sayıda ülkede ailelere yapılan yardımlar azaltılmıştır. İrlanda ve İspanya'da finansal önlem talepleri hareket kabiliyetini kısıtlamış, tam da yoksulluk göstergeleri fırlamışken çocukların arka plana atılmasına neden olmuştur. Romanya ve ABD'de çocuk yoksulluğu göstergeleri nispeten daha iyi durumdadır, fakat alınan kararlar ya da almaktan kaçınılan kararlar ilerleyen yıllarda bu durumu etkileyebilir:

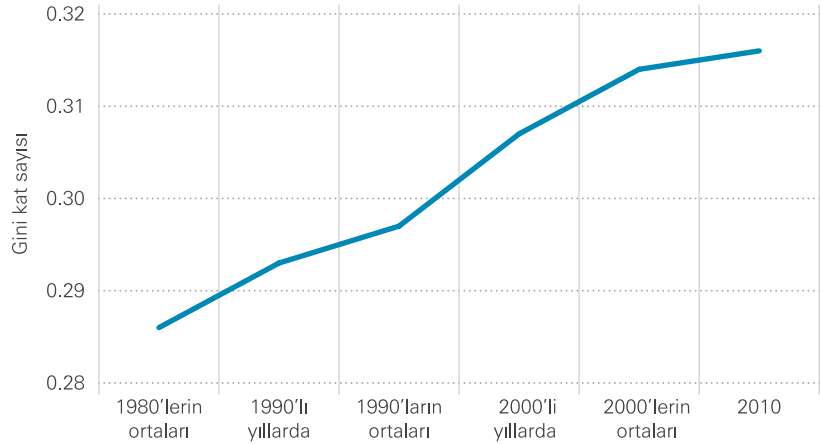
- » İspanya'da işsizlik yardımları konusunda kemerler sıkılmıştır, çocuk bakım yardımları azaltılmış ve geniş çaplı doğum yardımları uygulamadan kaldırılmıştır. Toplam sosyal koruma harcamaları içinde ailelere ve çocuklara ayrılan pay, 2008 ve 2011 yılları arasında yüzde 5'ten yüzde 3,5'e düşmüştür.
- » İrlanda'da 2010-2014 yılları arasında çocuk yardımlarında azaltılırken işsizlik ödemeleri ve sosyal destek harcamalarında da kesintiye gidilmiştir. 2011 yılında tek ebeveynli aileler ve engelli çocuklara yönelik kesintileri azaltan vergi reformu, 2014 yılında altı yaşın altındaki çocuklara ilişkin sağlık hizmetleri kapsamını genişleten girişimler ve

Şekil 21 GSYİH ve toplam harcama

Kaynak: Eurostat.

Şekil 22 1980'lerin ortalarından bu yana 16 OECD ülkesinde Gini katsayısının değişimi

Kaynak: OECD ülkelerinde gelir dağılımı veri tabanı.

- okullarda kahvaltı programının desteklenmesi, ülkedeki olumlu gelişmeler arasında sayılabilir.
- » 2010'dan bu yana İngiltere'de çocuklara yardım programlarının kapsamını ve gerçek değerini, çocuklu ailelere yönelik vergi indirimlerini azaltan bir dizi kesinti yapılmıştır. 2013 yılında bir hanenin alabileceği sosyal yardım toplamına bir sınır getirilmiştir, konut yardımlarının sınırlandırılması ('yatak odası vergisi' olarak da adlandırılan uygulama) barınma masrafi yüksek olan bazı geniş aileleri ve sosyal konutlarda yaşayan çok sayıda kiracıyı etkilemiştir.
- » 2011 yılında Romanya'da aile yardımı sisteminde reform yapılmış ve ailelere yönelik bütçe hesaplı iki ödeme, tek bir yardım çatısı altında birleştirilmiş ve yalnız ebeveynler için ek bir hüküm getirilmiştir. Bununla birlikte yeni yardım paketi ile tek ebeveynli aileler daha az; üç ya da daha fazla çocuğa sahip aileler daha çok desteklenmektedir. Yardıma ilişkin gelir tavanı da oldukça düşüktür.

Özet

Koruma politikaları ekonomik durgunluk dönemi öncesinde daha kuvvetli olsaydı ve Büyük Durgunluk süresince güçlendirilseydi milyonlarca çocuğa daha yardım edilebilirdi. Ekonomik durgunluk, İtalya'da 619.000, Fransa'da 444.000 ve Meksika'da 2 milyon çocuğun acı çekmesine neden olmuş ve onları hayatları boyu sürececek bir riskin altına sokmuştur.²⁴

Bütün ülkeler zor kararlarla, kısıtlı bütçelerle, kötüleşen durgunluk koşullarıyla ve hafife alınmaması gereken devasa güçlüklerle karşı karşıya kalmıştır. Savunmasız sektörlerden gelen yardım çağrıları da tasarruf talepleri kadar yoğun olmuştur. Kuşkusuz, bu süreçte ödümler verilerek uzlaşmaya varılması gerekiyordu. Bununla birlikte, gördüğümüz üzere, bazı politikalar ve bu politikaların uygulanış biçimi diğerlerine göre daha etkili olmuştur.

Kutu 6 Amerika'da Ekonomik Durgunluk Döneminin Çocukları

2007 yılında Amerika'daki batık ipotek kredisi krizinin tetiklediği Büyük Durgunluk'un öncesinde uluslararası faiz oranları çok düşüktü. Düşük faiz oranları, ABD'deki borç verme standartlarındaki gevşeme eğilimi ve yüksek riskli/yüksek faizli (subprime) konut kredilerinin agresif bir şekilde pazarlanması sonucu emlak fiyatları fırlamıştı. 2007'de bu emlak balonu patladı, aktiflerin değerleri dibe vurdu, konut kredileri geri ödenemedi ve ipotekli malların haczi için davalar açıldı.

Emlak fiyatlarındaki bu düşüş ve menkul kıymetlerini emlak piyasasına bağlamış olan büyük finansal şirketlerin kayıpları, İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana görülen en büyük küresel ekonomik çöküşü tetiklemiştir. Artan işsizliği ve düşen GSYİH'yi dengelemek için ABD hükümeti, 2009 yılında "Toparlanma ve Yatırımları Canlandırma Yasası"nı uygulamaya koymuştur. \$800 milyar tutarındaki bu teşvik paketi ile ekonominin istikrara kavuşturulması ve savunmasız gruplara yönelik koruma önlemlerinin artırılması hedeflenmekteydi. Yasa ile gıda kuponu programlarının kapsamı genişletilmiş, işsizlik sigortası süresi 26 haftadan 99 haftaya çıkartılmış, Gelir Vergisi İndirimlerinde iyileştirilmeye gidilmiş ve

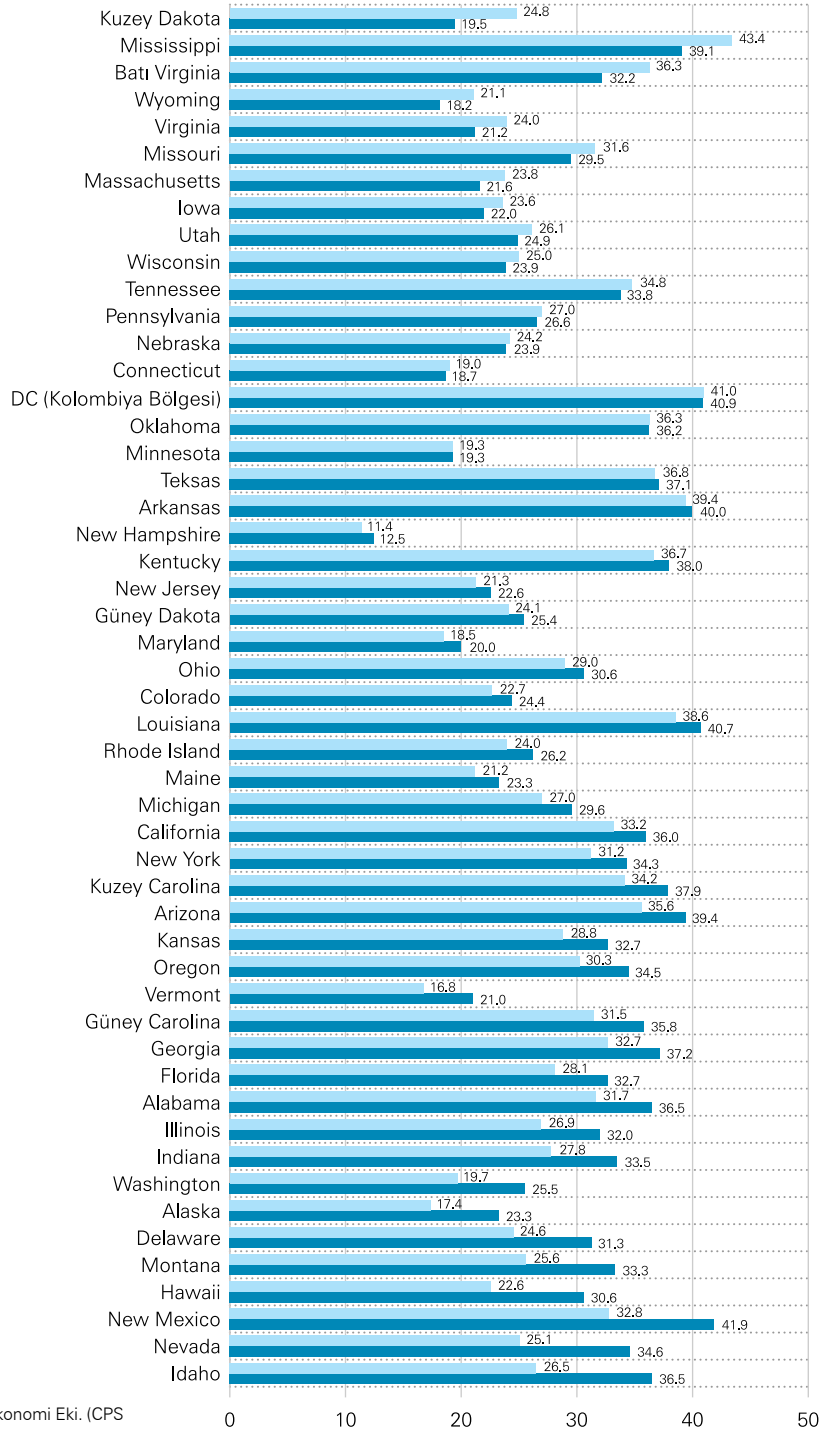
"Making Work Pay" (Gelir Getirici Çalışma) vergi indirimi uygulaması başlatılmıştır (çalışanlara \$400'a kadar, ortak beyanname dolduran evli vergi mükelleflerine \$800'a kadar vergi iadesi ödenmesi). Teşvik paketinde yer alan sosyal koruma bileşenlerinin maliyetinin \$200 milyar civarında olduğu tahmin edilmektedir.

Amerika'daki eyaletlerde çocuk yoksulluğu

2006 ve 2011 yılları arasında 34 eyalette çocuk yoksulluğu artmıştır. En büyük artışlar, Nevada, Idaho, Hawaii ve New Mexico eyaletlerinde görülmüştür; bu eyaletlerin hepsinde de nispeten az sayıda çocuk yaşamaktadır. Öte yandan Mississippi ve Kuzey Dakota'da çocuk yoksulluğunda ciddi ölçüde düşüşler kaydedilmiştir. Çok sayıdaki büyük eyalette küçük yüzde artışları, yoksulluk batağına düşen çocukların mutlak sayısındaki büyük artışı gizlemektedir: California (221,000), Florida (183,000), Georgia (140,000) ve Illinois (133,000). ABD'nin genelinde ise 2012 itibarıyla yoksulluk içinde yaşayan çocukların sayısı 24,2 milyondur ve 2008'e kıyasla 1,7 milyon artmıştır. Gerçekten de OECD ülkelerinde ve/veya AB'de yakın zamanlarda yoksul düşmüş çocukların üçte biri ABD'de yaşamaktadır.

Ülke ligi tablosu 4 Eyalet Bazında ABD'deki çocuk yoksulluğu (Kolumbiya Bölgesi de dâhil)

Ülke	Eyalet	Değişim (2007-2012)
1	Kuzey Dakota	-5.4
2	Mississippi	-4.3
3	Batı Virginia	-4.2
4	Wyoming	-2.9
4	Virginia	-2.9
6	Missouri	-2.1
6	Massachusetts	-2.1
8	Iowa	-1.6
9	Utah	-1.2
10	Wisconsin	-1.1
11	Tennessee	-0.9
12	Pennsylvania	-0.4
13	Nebraska	-0.3
14	Connecticut	-0.2
15	DC (Kolombiya Bölgesi)	-0.1
15	Oklahoma	-0.1
17	Minnesota	0.0
18	Teksas	0.2
19	Arkansas	0.6
20	New Hampshire	1.1
21	Kentucky	1.3
21	New Jersey	1.3
23	Güney Dakota	1.4
23	Maryland	1.4
25	Ohio	1.6
26	Colorado	1.7
27	Louisiana	2.1
28	Rhode Island	2.2
28	Maine	2.2
30	Michigan	2.5
31	California	2.7
32	New York	3.1
33	Kuzey Carolina	3.6
34	Arizona	3.7
35	Kansas	3.9
36	Oregon	4.1
37	Vermont	4.2
38	Güney Carolina	4.3
39	Georgia	4.5
40	Florida	4.6
41	Alabama	4.7
42	Illinois	5.1
43	Indiana	5.7
44	Washington	5.8
45	Alaska	5.9
46	Delaware	6.7
47	Montana	7.7
48	Hawaii	8.0
49	New Mexico	9.1
50	Nevada	9.5
51	Idaho	10.0

Kaynak: Yıllık Mevcut Nüfus Araştırma Anketi-Toplum ve Ekonomi Eki. (CPS Annual Social and Economic Supplement.)

Notlar: Yoksulluk tahminleri üç yıllık ortalamalar kullanılarak hesaplanmıştır. (2005-2006-2007 ve 2010-2011-2012). Rakamlar, virgülden sonraki ilk ondalık basamağa yuvarlanmıştır.

Çocuk Yoksulluk Oranı (%)

2006 2011

Kutu 7 Amerikan tarzı sosyal güvenlik

Geçtiğimiz dönemde ABD'nin sosyal güvenlik ağı çerçevesinde, işsiz yoksullardan ziyade çalışan yoksullar desteklenmiştir. 1996'da federal refah programında yapılan reformlar kapsamında iş gücünün kalkınması bir bileşen olarak programa eklenmiş ve aşırı derecede yoksul olan ailelere yönelik temel program yeniden düzenlenmiştir: 1935'ten beri yürürlükte bulunan "Bakıma Muhtaç Çocuğu olan Ailelere Yardım" (BMÇAY) programının yerine "İhtiyacı Olan Aileler için Geçici Yardım" (İAGY) programı geçirilmiştir. İAGY harcamaları 1996'dan bu yana ciddi ölçüde düşmüştür. 1994'te (\$30 milyar bütçe ile) 5 milyondan fazla aileye yardım götürülürken ekonomik durgunluk en dip noktasının yaşandığı 2010'da \$10 milyar bütçeyle sadece 2 milyon aileye yardım edilmiştir.

Bununla birlikte, işsizlik sigortası kapsamında \$139 milyar tutarında fayda sağlanmıştır. Bu tutarın yarısını, teşvik paketinin içinde yer alan ek yardımlar oluşturmaktadır; arttırılan yardım miktarı ve uzatılan sigorta süresi de bunlara dâhildir.

Çocuklu yoksul aileler için en önemli güvenlik ağı, daha önce Yemek Kuponu Programı olarak adlandırılan Ek Beslenme Yardımı Programı'dır (EBYP). Teşvik paketi çerçevesinde bu programa \$40 milyar dolarlık yeni kaynak aktarımı yapılmış ve aylık yardım miktarının artması sağlanmıştır. Bunun sonucu olarak ülkede yedi insandan biri yardım almıştır, programın bütçesi 2011 yılında \$70 milyar dolara ulaşmıştır.

Güvenlik ağının işleyişi

Amerikan Nüfus Sayımı İdaresi (ANSİ) tarafından yoksulların sayılması ve yoksulluk sınırının belirlenmesi için yıllık gelirlerle ilişkin veriler kullanılmaktadır. Örneğin 2013'te ANSİ tarafından yapılan hesaplamalara göre üç kişilik bir ailenin yoksulluk sınırı \$18,552'dir.ⁱ

Şekil 23'te Amerika'da ekonomik durgunluğun had

safhada olduğu 2010 ve 1982 yıllarındaki gelir bileşenleri karşılaştırılmaktadır.ⁱⁱ

Grafik A'da gelirleri yoksulluk sınırının altında kalan ailelere, Grafik B'de ise gelirleri yoksulluk sınırının çok altında kalan "aşırı derecede yoksul" ailelere ilişkin yüzdeler yer almaktadır. Çok sayıda gelir kaynağı karşılaştırılmıştır; çalışma gelirleri, işsizlik sigortası, yemek kuponları, Vergi İadesi ve BMÇAY/İAGY programları.

Gelirleri yoksulluk sınırının yüzde 100'üne ya da daha altına tekabül eden ailelerin çalışarak elde ettikleri gelirdeki büyük düşüş ve İAGY kayıpları, yemek kuponlarındaki artış ve vergi iadeleriyle telafi edilmiştir. İşsizlik sigortasında da hafif bir artış gözlemlenmektedir. Bu grubun tamamına bakıldığında, son ekonomik durgunluktaki çocuk yoksulluğu, 1982'dekine kıyasla daha düşük kalmıştır.

Gelirleri Yoksulluk sınırının yüzde 50'sine ve daha altına tekabül eden- aşırı derecede yoksul grup için ise hikâye farklıdır. Grafik B'ye bakıldığında çalışarak elde edilen gelirden ve İAGY'de büyük bir düşüş ve yemek kuponlarında büyük bir artış görülmekte fakat diğer yoksulların durumuna kıyasla vergi iadesi artışı sınırlı kalmakta ve işsizlik sigortasında hafif bir düşüş gözlemlenmektedir.

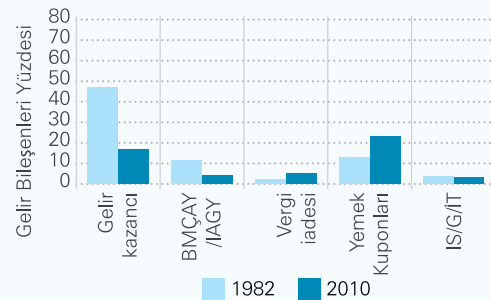
Bu durum Amerika'daki güvenlik ağının işi olmayan aşırı derecede yoksul ailelere kıyasla çalışan yoksul ailelere daha fazla destek sağladığını ortaya koymaktadır. Bunun sonucunda son ekonomik durgunluk dönemi boyunca aşırı derecedeki çocuk yoksulluğu, 1982'ye kıyasla daha fazla artmıştır. 30 yıl önce en yoksul çocuklar için daha sağlam bir güvenlik ağı bulunduğu açıktır.

ⁱ Kaynak: <https://www.census.gov/hhes/www/poverty/data/threshld/>

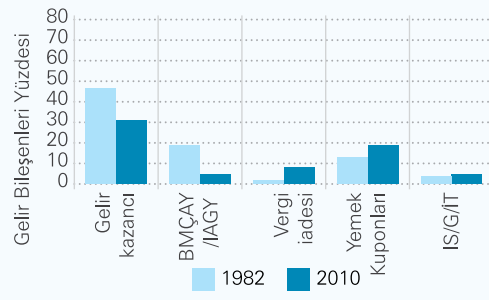
ⁱⁱ Vergi sonrası ve sosyal transferlerden sonra gelir bileşenleri (ATTI).

Şekil 23 Kaynağına göre vergi sonrası ve sosyal yardımlar sonrası gelir bileşenleri- Yüzde 100 ve 50'nin altında yoksulluk

Grafik A: Yüzde 100'ün altında yoksulluk

Grafik B: yüzde 50'nin altında yoksulluk

Kaynak: Bitler, M., H. Hoynes ve E. Kuka, 'Child Poverty and the Great Recession' (Çocuk Yoksulluğu ve Büyük Durgunluk), Innocenti Çalışma Raporu, UNICEF Araştırma Ofisi, Floransa, 2014.

Not: UI/VET/WC: İşsizlik Sigortası (İS), Gaziler (G), İşçi Tazminatı (İT).

5. BÖLÜM SONUÇ

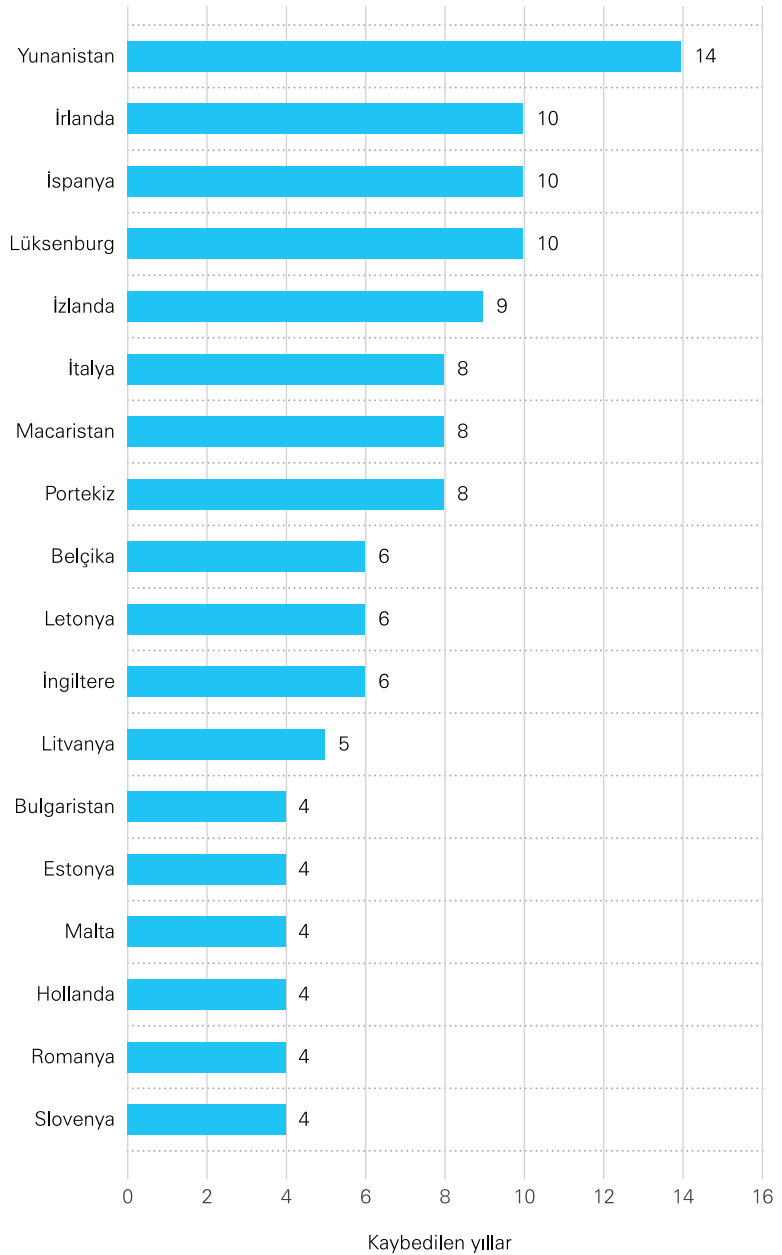
Ekonomist John Kenneth Galbraith tarafından türetilen ünlü terim “yaygın kanaat”, çoğu insanın doğru olmasa bile doğru kabul ettiği genel geçer ifadeler anlamında kullanılmaktadır. Büyük Durgunluk ve çocuklar üzerindeki etkisi konusundaki “yaygın kanaat” ise bu dönemde sıkıntı çekmenin kaçınılmaz olduğu, bu sıkıntının sosyal gruplar arasında eşit bir dağılım gösterdiği ve ancak makroekonomik toparlanmayla geçebileceği yönündedir.

Bu raporda yaygın kanaatin tam tersi ileri sürülmektedir. Kriz, milyonlarca çocuğu (yaşlılar gibi savunmasız diğer gruplara kıyasla) doğrudan etkilemiştir ve birçok çocuk krizin yıkıcı sonuçlarını ömürleri boyunca hissedecektir. Krizin tüm ülkelerdeki bütün çocuklar üzerinde eşit derecede etki yapmadığı da açıktır.

Şekil 24’te 2008’den 2012’ye kadar hane gelirlerindeki düşüşlere yer verilmektedir.25 Ekonomik durgunluk sırasında kaybedilen gelişme potansiyeli, yıl bazında gösterilmektedir. Yunanistan’da çocuklu ailelerin yaşadığı kayıp, 14 yıllık gelir artışına eşittir. İrlanda, Lüksemburg ve İspanya 10 yıl kaybetmiştir; İzlanda 9, İtalya, Macaristan ve Portekiz 8 yıllık kayıp yaşamıştır. Durum, düşük gelir düzeyine sahip, çocuklu aileler açısından büyük ihtimalle daha da kötüdür.

Artan sosyal yabancılaşma ve düşen nüfus artışı da kaybedilen potansiyelin maliyetini ortaya koymaktadır. İstikrarlı bir artış eğiliminde olan doğurganlık hızı son on yılda ilk kez yavaşlamıştır.

Şekil 24 Büyük Geri Adım: çocuklu ailelerin kaybettiği yıllar

Kaynak: Eurostat.

Not: Tahmini hesaplamalar için hanelerin 2007 fiyatlarına göre ve ulusal para birimi cinsinden hesaplanan ortalama gelirleri denkleştirilmiştir.

Bu olgu, genç bireylerin ekonomik koşullar yüzünden aile kurmayı ertelemesiyle de kısmen ilgilidir. Krizden en kötü etkilenenler, ekonomik durgunluğa en çok maruz kalan ülkeler ve genç yaş grubundakilerdir (15–19 ve 20–24). Bu etkiler, gittikçe kemikleşen yoksulluğun olumsuzluklarını daha da arttırırken eğitimi başarıyla sürdürme ve mesleki başarı elde etme şansını da azaltmaktadır. başarı potansiyelini düşürmektedir. Bu sorunlara cesurca müdahale edilmemesi, gelecekte toplumlar için olumsuz sonuçlar doğurabilir.

Bu durum özellikle de Avrupa’da belirgindir. Çocukların içinde bulunduğu zor koşullar, yerel eşitsizlikleri gösterdiği kadar devletler arasında artan eşitsizliği de gözler önüne sermektedir. Ülkeler arasında gittikçe büyüyen eşitsizlik açığı, Avrupa Birliği’nin hırslı uyum projelerini de risk altına sokmaktadır, AB’nin 2020 yılı için koyduğu hedef buna bir örnektir: “20 milyon insanın yoksulluktan ve sosyal dışlanmadan kurtarılması ve istidam oranının...yüzde 75’e çıkartılması”.²⁶

Hükümetlerin krize yönelik müdahaleleri de büyük bir çeşitlilik göstermiştir. Bazı ülkelerde, birbirinden çok farklı bağlamlarda, kamu kurumları ve programları çocukları korumak konusunda başarılı olmuştur. Çocuk yoksulluğunun yayılmasını engellemek ve çocukların temel haklarını teminat altına almak için vergi reformlarından aileleri evden tahliye edilmekten koruma politikalarına kadar bir dizi yasal ve ekonomik önlem alınmıştır. 2008’den bu yana etkili kamu müdahaleleri, ekonomik durgunluktan orta derecede etkilenmiş 18 ülkede yaşayan 4 milyon çocuğu

yoksulluktan kurtarmıştır.

Bu müdahalelerin etkinliği önümüzdeki yıllarda tartışılabilir, fakat kesin olan şey şudur; ekonomik göstergeler toplumsal gerçekliğin karmaşık yapısını açıklamak için tek başına yeterli değildir. Ekonomik durgunluğun altıncı yılında dahi krizin çocuklar ve aileler üzerindeki etkisi hâlâ devam etmektedir. Birçok hanenin ekonomik durgunluk dönemi öncesi iyi olma hâllerine kavuşması yıllar sürebilir. Yakın gelecekte birçok ülkede yüksek işsizlik oranları ve mali kısıtlamalar bir norm olmayı sürdürecektir. Devletler ve kurumlar çocukların “yüksek çıkarı”nı nasıl teminat altına alabileceklerini iyice düşünmelidir.²⁷

Bu rapordaki analiz sonuçları kapsamında, çocuk koruma stratejilerini güçlendirmeyi düşünen devletlere aşağıdaki ilke ve öneriler sunulmaktadır:

- » Gelişmiş ülkelerde çocuk yoksulluğunu sona erdirmek için açıkça taahhütte bulunulması. 2015 sonrası kalkınma gündeminde çocuk yoksulluğunun sona erdirilmesi merkezi bir rol oynadığında zengin ülkeler çocukların iyi olma hâlini hem etik nedenlerle hem de ulusal çıkarları için ekonomik durgunluk müdahalelerinde en tepeye yerleştirmeli ve bu konuda başı çekmelidir.
- Çocuk yoksulluğu ve sosyal dışlanma, çocuk hakları perspektifinden, Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde verilen taahhütler doğrultusunda değerlendirilmelidir.
- Ekonomik durgunluğun çocuklar üzerindeki etkisine ilişkin kapsamlı değerlendirmelerde bulunulmalıdır. Çocukların hâlihazırdaki ve gelecekteki iyi olma hâli, ulusal diyalogun bir

parçası hâline getirilmeli ve bu konuda belirli sonuçlar hedeflenmelidir.

- Gelişmiş ülkelerde hiç kimseyi-arkada-bırakmama ilkesi gelecekteki toplumsal stratejilerin temelini oluşturmalıdır. Çocuklar ve gençler için geliştirilen bütün ulusal planlarda eşitlik temel ilke olmalıdır; buna eğitim, konut, özel gereksinimler ve diğer önemli alanlar da dâhildir.
- Devletler çocuk yoksulluğu ve çocukların iyi olma hâline ilişkin “kırmızı hat”lar belirleme konusunu düşünmelidir, bu hatlar geçildiğinde kamu müdahaleleri otomatik olarak başlatılmalıdır.
- » **Kurtar, önle ve umut ver.** Çocukların savunmasızlık döngülerini kırarak fırsatlar yaygınlaştırılmalıdır. Asgari sosyal standartların garanti altına alınması, olumlu bir etki yaratabilir.
- **Kurtar:** bir düzine ülkenin yarısında yoksulluk ve yoksunluk acil durum seviyesindedir ve birçok ülkede de kabul edilemeyecek kadar yüksektir. Devletler aşırı yoksulluğu ortadan kaldırmak için şu yollara başvurabilir:
 - Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan “Investing in Children: Breaking the cycle of disadvantage”,²⁸ (Çocuklara Yatırım Yapmak: Dezavantaj döngüsünün kırılması) başlıklı raporda yer alan önerilerin uygulanması. Söz konusu raporda şu konularda çağrıda bulunulmuştur:
 - Bütünleşik stratejiler ve genel kapsamlı politikalar geliştirilmesi ve paydaşların sürece dâhil olması, tüm nüfus için geçerli olan genel politikalar ile en dezavantajlı çocukları hedef kitle olarak alan özel politikalar

arasında denge kurulması, eğitim sisteminin eşit fırsatlar yaratma konundaki etkisinin artırılması ve sağlık sisteminin dezavantajlı insanlara karşı daha duyarlı hâle getirilmesi.

- **Önle:** sosyal koruma politikalarına ve programlarına yönelik yatırımların artırılması yoksulluğu azaltabilir, çocukların sosyal dayanıklılığını artırır ve ekonomik gelişmeyi desteklemek için etkili ve uygun maliyetli bir yoldur. Ailelere asgari gelir teminatı verilmesi, ebeveynlerin ekonomik piyasalara dâhil edilmesi ve savunmasız çocukların finansal ve sosyal dışlanmadan korunması da bu tip önlemler arasında yer almaktadır.

Çocukların yüksek yararını belirlemek için çocuk hakları etki analizi yapmak da faydalı bir stratejidir.

Birden fazla dezavantajlı olan çocuklar için (mülteci ve tek ebeveynli ailelerde vb.), önleyici tedbirlere odaklanmak gerekir. Ailelerin iş piyasasına katılmasını kolaylaştırmak ve küçük yaşta eşitsizlikleri azaltmak üzere ailelerin bütçesine uygun, okul öncesi eğitim olanaklarına erişim sağlanması gerekir.

- **Umut ver:** Ergenlik çağındaki çocuklar ve genç yetişkinler ekonomik durgunluğu atlarmaya yönelik toparlanma programının bir parçası hâline getirilmelidir. Devletler gençlerin işsizlik

sorununu çözmek ve yüksek EMÇ oranlarını azaltmak için eğitimden iş sahasına geçişi kolaylaştıran, işsizliği ve eksik istihdamı azaltan ve meslekî uyum stratejilerini güçlendiren özel planlar hazırlamalıdır.

- » Kamu tartışmalarını aydınlatmaya yönelik daha düzgün verilerin toplanması: çocukların iyi olma hâline ilişkin veriler erişilebilirlik, zamanlama ve fayda açılarından iyileştirilmelidir.
- Bütün ülkeler yoksulluk düzeylerini, yaş gruplarını, EMÇ oranlarını ve diğer faktörleri daha iyi ölçebilmek için veri toplama yöntemlerini geliştirmelidir.
- Kararların doğru zamanlarda alınabilmesi için yeni veriler anında yayımlanmalıdır.
- Kâr amacı gütmeyen ve kamu yararına çalışan araştırma kuruluşlarının bilgiye erişimi artırılmalıdır.

Bundan 50 yıl sonra, geçtiğimiz döneme pek çok zengin ülkenin gidişatını değiştiren, kritik bir dönemeç olarak bakacağız. Büyük Durgunluk dönemi belki de arkasında bıraktığı savunmasız çocuk kuşağı ile hatırlanacak. Fakat bu dönem, ekonomik toparlanma sürecindeki ülkelerin herkes için eşitlik ve fırsat eşitliği ilkelerine dayanan daha kapsayıcı toplumların temelini attığı, tarihi bir an olarak da hatırlanabilir. Başka türlü ekonomik durgunluk döneminin çocuklarına olan borcumuzu nasıl ödeyebiliriz ki?

ULUSLARARASI KISALTMALAR

Bu *Rapor'* da yer alan ülkeler için kullanılan uluslararası kısaltmalar

AT	Avusturya
AU	Avustralya
BE	Belçika
BG	Bulgaristan
CA	Kanada
CH	İsviçre
CL	Şili
CY	Kıbrıs
CZ	Çek Cumhuriyeti
DE	Almanya
DK	Danimarka
EE	Estonya
ES	İspanya
FI	Finlandiya
FR	Fransa
GR	Yunanistan
HR	Hırvatistan
HU	Macaristan
IE	İrlanda
IL	İsrail
IS	İzlanda
IT	İtalya
JP	Japonya
KR	Kore Cumhuriyeti
LT	Litvanya
LU	Lüksemburg
LV	Letonya
MT	Malta
MX	Meksika
NL	Hollanda
NO	Norveç
NZ	Yeni Zelanda
PL	Polonya
PT	Portekiz
RO	Romanya
SE	İsveç
SI	Slovenya
SK	Slovakya
TR	Türkiye
UK	İngiltere
US	ABD

VERİ KAYNAKLARI - ÜLKE LİĞİ TABLOLARI

Ülke Ligi tablosu 1

Veriler, 0-17 yaş grubundaki çocukları kapsamaktadır.

Ele alınan ülkelerin büyük çoğunluğunda hane koşullarına ilişkin araştırmalar her yıl yayımlanmaktadır (en son 2012 yılında yayımlanmıştır) ve genel olarak bu çalışmalar bir önceki yılın gelir düzeylerini göstermektedir (2011).

Kanada, Şili, İsrail, Meksika, Yeni Zelanda ve Kore Cumhuriyeti için dönem farklıdır, 2008-2012 yılları arasındadır (bakınız aşağıdaki kaynaklar)

Türkiye'ye ilişkin veriler, 0-19 yaş grubundaki çocuklara aittir.

Hırvatistan'da 2008 ve 2012 (sabitlenmiş) yıllarındaki çocuk yoksulluk oranları, doğrudan karşılaştırılabilir değildir. 2008 için tahmini hesaplamalar Eurostat'tan alınmıştır. 2012 yılındaki sabitlenmiş çocuk yoksulluk oranı ise gelir ve Yaşam Koşullarına ilişkin 2012 Avrupa Birliği istatistiklerinde (AB-igYK) yer alan mikro veriler kullanılarak hesaplanmıştır, bu hesaplamada kullanılan 2008 yoksulluk sınırı 2008'deki hane Bütçesi anketinden (hBa) alınmış ve enflasyona uyarlanmıştır.

Kaynaklar: Ülke Ligi Tablosu 1'de yer alana hesaplamalar, Eurostat'ın 2008 ve 2012 yılları için yaptığı son hesaplamalara dayanmaktadır (AB-igYK hesapları); Avustralya ve İngiltere'ye ilişkin 2012 verilerindeki zaman serisinde bir kopma vardır.

Diğer ülkeler için:

- » Avustralya: hiLda 2008 ve 2012 (Avustralya araştırmalarındaki hane, gelir ve İş dinamikleri);
- » Kanada: İş ve Gelir dinamikleri araştırması (Lüksemburg gelir araştırmasından) 2008 ve 2011;
- » Şili: CasEn 2006 ve 2011;
- » İsrail: hane Harcamaları anketi (Lüksemburg gelir araştırmasından) 2007 ve 2010;
- » Japonya: Sağlık Bakanlığı, İş ve refaha ilişkin kapsamlı Yaşam Koşulları Araştırması, 2008 ve 2012; and 2010;

- » Meksika: Encuesta nacional de ingresos y Gastos de los hogares (EniGh) 2006 ve 2012;
- » Yeni Zelanda: hane halkı Ekonomisi araştırması 2006/2007 ve 2011/2012 (hesaplamalar B. Perry'nin çalışmasından alınmıştır, *Household Incomes in New Zealand: Trends in indicators of inequality and hardship, 1982 to 2013*, Yeni Zelanda Sosyal Kalkınma Bakanlığı, Zelanda, Auckland, 2014);
- » Kore Cumhuriyeti: hane halkı ve gelir Harcamaları araştırması 2007–2011 ve çiftlik haneleri Ekonomik araştırması 2007–2011;
- » Türkiye: Gelir ve Yaşam Koşulları araştırması 2008 ve 2012;
- » Amerika Birleşik Devletleri: Mevcut Nüfus araştırması 2008 ve 2012.

Araştırma yılı ve gelir araştırmasına konu olan referans yılın kesiştiği Şili, Meksika, Kore Cumhuriyeti ve İngiltere dışında gelir araştırmasının atıfta bulunduğu yıl, araştırmanın yapıldığı tarihten bir önceki vergi yılı ya da takvim yılıdır. Avustralya'da gelir araştırması için referans olarak alınan yıl bir önceki yılın Temmuz ayından araştırmanın gerçekleştirildiği yıldaki Haziran ayına kadardır. Hırvatistan ve İrlanda'da (2008) referans yılı, anket öncesindeki 12 aylık dönemdir. Yeni Zelanda için 2006 ve 2011 referans yılları olarak alınmıştır. İsrail'de gelir aylık bazdadır, anketten önceki üç aylık dönem referans alınmaktadır.

Ülke ligi tablosu 2

Veriler, 15-24 yaş grubundaki çocuklara ve gençlere aittir.

Üç aylık ve yıllık hesaplamalar, doğrudan karşılaştırılmaz.

Kaynaklar: 2008 ve 2013 için son Eurostat'ta yer alan hesaplamalar.

(Avrupa Birliği İş Gücü araştırmasından alınan hesaplamalar)

OECD, *Society at a Glance (Topluma Bakış) 2014:*

- » Avustralya: Mart 2007 ve Mart 2013;

- » Kanada, Meksika, Yeni Zelanda ve

ABD: İlk çeyrek-2007 and İlk çeyrek-2013;

- » Japan: Son çeyrek-2007 ve son çeyrek-2012.

OECD, *Education at a Glance (Eğitime Bakış) 2013 (2008 ve 2011):* İsrail, Kore Cumhuriyeti.

CasEn 2006 ve 2011: Şili.

Ülke Ligi Tablosu 3

Gallup Kamuoyu Araştırması ile yaklaşık 160 ülke tarafından bildirilen göstergeler ve halkın yüzde 80'inin telefon erişimine sahip olduğu gelişmiş ülkelerde yaşayan ve temsili örnek olarak seçilen 1.000 yetişkin (15 yaş ve üstü) ile yapılan telefon görüşmeleri aracılığıyla veri toplanır ve bu bilgiler paylaşılır. Gallup verileri, uluslararası kuruluşlar tarafında gittikçe artan bir sıklıkla kullanılmakla birlikte bu verilerin istatistik açıdan güvenilirliği konusunda kaygılar bulunmaktadır ve çocuklar hakkında ayrıştırılmış veri yok denecek kadar azdır. 2006-2014 yılları için Gallup verilerine Gallup Analytics'e ücretli üye olarak erişilebilmektedir. Bakınız: <http://www.gallup.com/gallupanalytics.aspx>

2007 için veri bulunamadığında, 2008 verileri; 2009 verileri bulunamadığında ise 2006 verileri kullanılmıştır. Genel olarak, 2008 verileri şu ülkeler için kullanılmıştır: Avusturya, Finlandiya, İzlanda, İrlanda, Lüksemburg, Malta, Norveç, Portekiz. 2006 verileri ise Bulgaristan, Hırvatistan, Kıbrıs, Slovakya, Slovenya ve İsviçre için kullanılmıştır.

Stres göstergesiyle ilgili olarak:

Bulgaristan ve Hırvatistan için veri yoktur; Kıbrıs, Çek Cumhuriyeti, Yunanistan, Romanya, Slovakya, Slovenya ve İsviçre için 2006'ya ait veriler kullanılmıştır; Şili ve Meksika için 2007 verileri kullanılmış ve geri kalan ülkelere ilişkin veriler 2008'e aittir. Norveç ve İsviçre için 2013 verisine ulaşılamadığından dolayı 2012 yılına ait veriler kullanılmıştır.

VERİ KAYNAKLARI - ÖN ÇALIŞMA RAPORU

Bu raporun hazırlanması için yapılan orijinal araştırmada daha ayrıntılı metodolojik açıklamalar bulunmaktadır. Innocenti çalışma raporları arasında yer alan orijinal araştırmaya şu adresten ulaşılabilir: www.unicef-irc.org:

Bitler, m., h. hoynes ve E. Kuka, 'Child Poverty and the Great Recession', *Innocenti Working Paper 2014-11*, UNICEF Araştırma Ofisi, Floransa. <http://www.unicef-irc.org/publications/724>

Chzhen, y., 'Child Poverty and material deprivation in the European Union during the Great Recession', *Innocenti Working Paper no. 2014-06*, UNICEF Araştırma Ofisi, Floransa. 2014. <http://www.unicef-irc.org/publications/723>

Chzhen, y., 'subjective impact of the Economic Crisis on households with Children in 17 European Countries', *Innocenti Working Paper no. 2014-09*, Unicef Araştırma Ofisi, Floransa. <http://www.unicef-irc.org/publications/725>

Chzhen, y. and d. Richardson, 'young People (not) in the Labour market in Rich Countries during the Great Recession', *Innocenti Working Paper 2014-12*, Unicef Araştırma Ofisi, Floransa.. <http://www.unicef-irc.org/publications/726>

Chzhen, y., s. hāmäläinen ve J. vargas, 'significant Changes to family-related Benefits in Rich Countries during the Great Recession', *Innocenti Working Paper 2014-13*, Unicef Araştırma Ofisi, Floransa. <http://www.unicef-irc.org/publications/727>

holmqvist, G. ve L. natali, 'Exploring the Late impact of the Great Recession Crisis Using Gallup world Poll data: a note', *Innocenti Working Paper 2014-14*, Unicef Araştırma Ofisi, Floransa. 2014. <http://www.unicef-irc.org/publications/728>

Kokkevi, a., m. stavrou, E. Kanavou ve a. fotiou. 'The Repercussions of the Economic Recession in Greece on adolescents and their families', *Innocenti Working Paper no. 2014-07*, Unicef Araştırma Ofisi, Floransa.2014. <http://www.unicef-irc.org/publications/732>

Martorano, B., 'The australian household stimulus Package: Lessons from the recent economic crisis', *Innocenti Working Paper no. 2013-09*, Unicef Araştırma Ofisi, Floransa, 2013. <http://www.unicef-irc.org/publications/697>

Martorano, B., 'is it Possible to adjust "with a human face"? differences in fiscal Consolidation strategies between hungary and iceland', *Innocenti Working Paper no. 2014-03*, Unicef Araştırma Ofisi, Floransa. 2014. <http://www.unicef-irc.org/publications/719>

Martorano, B., 'The Consequences of the Recent Economic Crisis and Government Reactions for Children', *Innocenti Working Paper no. 2014-05*, Unicef Araştırma Ofisi, Floransa. 2014. <http://www.unicef-irc.org/publications/722>

Martorano, B., 'Pre-crisis Conditions and Government Policy Responses: Chile and mexico during the Great Recession', *Innocenti Working Paper 2014-15*, Unicef Araştırma Ofisi, Floransa. <http://www.unicef-irc.org/publications/729>

Natali, L., B. martorano, s. handa, G. holmqvist ve y. Chzhen, 'Trends in Child well-being in EU Countries during the Great Recession: a cross-country comparative perspective', *Innocenti Working Paper 2014-10*, Unicef Araştırma Ofisi, Floransa. <http://www.unicef-irc.org/publications/730>

REFERANSLAR

1. AB-28 ülke ve İzlanda, Norveç, İsviçre ve Türkiye. Natali ve ark. 'Trends in Child welfare' adlı çalışmada bu verilerin eksik olduğu örnekler ayrıntılı bir şekilde incelenmektedir
2. Bu rakam, çocuklu ve çocuksuz tüm hanelere işaret etmektedir.
3. OECD, *Society at a Glance 2014: OECD Social Indicators*, oECd Publishing, 2014. http://dx.doi.org/10.1787/soc_glance-2014-en
4. OECD, *Society at a Glance 2014*, p. 21.
5. Avrupa Birliği, *Social Europe: Many ways, one objective*, Avrupa Birliği'ndeki sosyal duruma ilişkin Sosyal Koruma Komitesi tarafından hazırlanan yıllık rapor, 2014, s. 127.
6. İbid., s. 78.
7. ABD'nin kadınlar, yeni doğmuş bebekler ve çocuklara (kbç) yönelik olarak hazırladığı ek beslenme programına ilişkin bilgilere şu adresten ulaşılabilir: www.fns.usda.gov/pd/wic-program
8. Amerika Birleşik Devletleri Tarım Bakanlığı, "gıda ve beslenme". www.usda.gov/wps/portal/usda/usdahome?navid=food-nutrition
9. Kanada aşevleri, 2013 yılında açlık sayımı. www.foodbankscanada.ca/FoodBanks/MediaLibrary/HungerCount/HungerCount2013.pdf
10. CECODHAS Avrupa'daki Konutlar, Basın açıklaması, 2013. www.housingeurope.eu/resource-144/about-time-to-stop-a-european-wave-of-evictions
11. RealtyTrac, 'İpotekli Mal Hacizleri Raporu', 2013. www.realtytrac.com/content/foreclosure-market-report/2013-year-end-us-foreclosure-report-7963
12. European Union, *Social Europe: Many ways, one objective*, p. 146..
13. Ekonomik durguluğun yıkıcı sonuçlarının hâlâ hissedilebildiği 2011 yılının sonlarında, bir Avrupa raporunda krizin çocukların evsiz kalması üzerindeki sarsıcı etkileri hakkında uyarıda bulunulmuştur: "En korkutucu eğilim, evsiz kalan çocuk sayısındaki artıştır. Bu durum ister ailenin evsiz kalmış olmasından kaynaklansın ister krizin yarattığı gerginlik nedeniyle aile ilişkilerinin bozulmasından, her yerde açıkça görülebilmektedir". Bakınız: Avrupa Komisyonu; Çalışma, sosyal ilişkiler ve kapsayıcılık Genel Direktörlüğü, 'Homelessness during the Crisis' (Kriz süresince evsizlik), Araştırma notu 8/2011, 2011, s. 12. İlginç bir şekilde, Büyük Durgunluk, ABD gibi diğer bazı ülkelerde aynı etkiyi yaratmamış gibi görünmektedir.
14. UNICEF, 'The Children Left Behind: a league table of inequality in childwell-being in the world's rich countries', 9. *Innocenti Raporu*, UNICEF innocenti Araştırma Merkezi, Floransa, 2010, s. 29
15. Caritas Europa, *Europe 2020 Shadow Report*, Caritas Europa, Brüksel, 2013, s. 26ff.
16. Brooks-Gunna, J., w. schneider ve J. waldfoegel, 'The Great Recession and the Risk for Child maltreatment', *Child Abuse and Neglect*, vol. 37, no. 10, 2013, s. 721. www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0145213413002226. Bu artışa ilişkin daha fazla bilgiye şuradan da ulaşılabilir: Corak, m. 'america's Children are the silent victims of the Great Recession', *PBs Newshour*, 8 ekim 2013. . www.pbs.org/newshour/making-sense/americas-children-are-the-sile/
17. OECD, *Education Indicators in Focus* 18, OECD, 2013.
18. UNICEF innocenti Araştırma Merkezi, 'measuring Child Poverty: new league tables of child poverty in the world's rich countries', 10. *nnocenti Raporu*, UNICEF innocenti Araştırma Merkezi, Florensa, 2012.
19. Avrupa Birliği ülkeleri dışında doğmuş en az bir yetişkinini barındıran haneler, mülteci haneler olarak tanımlanmaktadır.
20. Ekonomik ve Sosyal Haklar Merkezi, 'European Rights Chief warns of austerity's "Lost Generation"', 5 Haziran 2014. <http://cesr.org/article.php?id=1608>
21. OECD, *Education Indicators in Focus* 18.
22. OECD, *Society at a Glance 2014*.
23. *Ülke Ligi Tablosu 1'e* ilişkin kaynaklar sayfa 44'te verilmiştir.
24. Bu rakamlar, *Ülke Ligi Tablosu 1'e* kaynaklık etmiş, çocuk nüfusuna ilişkin mutlak rakamlara göre hesaplanmıştir (bakınız sayfa 44).
25. Bu Şekil'de, ortalama hane gelirlerinin 2012 yılı kadar düşük olduğu dönemi bulmak için kaç yıl geriye gitmemiz gerektiği gösterilmektedir.
26. Avrupa Komisyonu; Çalışma, sosyal ilişkiler ve kapsayıcılık Genel Direktörlüğü *The Social Dimension of the Europe 2020 Strategy: A report of the Social Protection Committee*, European Commission, 2011. <http://bookshop.europa.eu/en/the-social-dimension-of-the-europe-2020-strategy-pbKEBA11001/>
27. OECD, *Society at a Glance 2014*, p. 18.
28. Avrupa Komisyonu, 'investing in Children: Breaking the cycle of disadvantage', Komisyon Önerisi, , 20 Şubat 2013. <http://ec.europa.eu/social/BIobServlet?docId=9762&langId=en>

TEŞEKKÜR

12. *Innocenti Raporu* projesi, Unicef Araştırma Ofisi tarafından koordine edilmiştir-innocenti ile bir grup danışman ve hakemin yardımıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma, 2014 yılında, Haziran ayının sonunda tamamlanmıştır.

Metnin tamamı ve metne kaynaklık eden çalışmalar, Unicef Araştırma Ofisi'nin web sitesinden indirilebilir: www.unicef-irc.org.

Araştırma ve veri analizi

Yekaterina Chzhen (Sosyal ve Ekonomik Politikalar uzmanı,)

Gonzalo Fanjul (bağımsız danışman)

Sudhanshu Handa (Sosyal ve Ekonomik Politikalar Birimi Müdürü, Unicef Araştırma Ofisi)

Goran Holmqvist (Direktör Yardımcısı, Unicef Araştırma Ofisi)

Bruno Martorano (Danışman, Unicef Araştırma Ofisi)

Luisa Natali (Danışman, Unicef Araştırma Ofisi)

Danışma Kurulu

Peter Adamson (bağımsız danışman)

Marta Arias Robles (savunuculuk direktörü, Unicef İspanya Komitesi)

Jonathan Bradshaw (York Üniversitesi; Durham Üniversitesi)

Chris De Neubourg (Maastricht Üniversitesi; Tilburg Üniversitesi)

Liliana Fernandes (Portekiz Katolik Üniversitesi)

Manos Matsaganis (Atina Üniversitesi, Ekonomi ve İşletme Bölümü)

Kenneth Nelson (İsveç Sosyal Araştırma Enstitüsü, Stockholm Üniversitesi)

Dominic Richardson Richardson (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü, Sosyal Politikalar Birimi)

Judit Vall Castello (Ekonomi Politikaları ve Sağlık Araştırma Merkezi, Pompeu fabra Üniversitesi)

Peter Whiteford (Australian National Üniversitesi)

UNICEF Danışmanları

Prerna Banati (Kıdemli planlama uzmanı, UNICEF Araştırma Ofisi)

Aurélie Chun (Danışman, Özel Bağışlar ve Ortaklıklar, UNICEF Cenevre)

Martin Evans (Sosyal Politika uzmanı Policy, Veri birimi, Araştırma ve Politika, UNICEF New York)

Sandrine Flavier (İletişim Uzmanı, Özel bağışlar ve Ortaklıklar, UNICEF Cenevre)

Marie-Claude Martin (Direktör, UNICEF Araştırma Ofisi)

Jens Matthes (Kıdemli Politika uzmanı, veri birimi, Araştırma ve Politika, UNICEF New York)

Alison Rhodes (Program uzmanı, Özel Bağışlar ve Ortaklıklar, UNICEF Cenevre)

Dale Rutstein (İletişim Birimi Müdürü, UNICEF Araştırma Ofisi)

Unicef Araştırma Ofisine idari destek sağlayanlar: *Cinzia Iusco Bruschi* and *Laura Meucci*.

Innocenti Rapor Serisi:

1. *Innocenti Raporu*

Gelişmiş ülkelerde yaşayan çocukların yoksulluğuna ilişkin ülke ligi tablosu

2. *Innocenti Raporu*

Gelişmiş ülkelerdeki çocuk ölümlerine ilişkin ülke ligi tablosu

3. *Innocenti Raporu*

Gelişmiş ülkelerdeki ergen annelere ilişkin ülke ligi tablosu

4. *Innocenti Raporu*

Gelişmiş ülkelerde eğitim dezavantajlarına ilişkin ülke ligi tablosu

5. *Innocenti Raporu*

Gelişmiş ülkelerde çocuk istismarından kaynaklanan ölümlere ilişkin ülke ligi tablosu

6. *Innocenti Raporu*

Gelişmiş ülkelerde çocuk yoksulluğu (2005)

7. *Innocenti Raporu*

Çocuk yoksulluğu üzerine bir inceleme: Gelişmiş ülkelerde yaşayan çocukların iyi olma hâline genel bakış

8. *Innocenti Raporu*

Çocuk bakımında değişim: Ekonomik yönden kalkınmış ülkelerde erken yaşta çocuk eğitimi ve bakımına ilişkin ülke ligi tablosu

9. *Innocenti Raporu*

Geride bırakılan çocuklar: Dünyanın gelişmiş ülkelerinde yaşayan çocukların iyi olma hâlindeki eşitsizliğe ilişkin ülke ligi tablosu

10. *Innocenti Raporu*

Çocuk yoksulluğunun ölçümü: Dünyanın gelişmiş ülkelerinde yaşayan çocukların yoksulluğuna ilişkin yeni ülke ligi tabloları

11. *Innocenti Raporu*

Gelişmiş ülkelerde yaşayan çocukların iyi olma hâli: Karşılaştırmalı bir değerlendirme

Grafikler: MCC Design, İngiltere (mccdesign.com)

Baskı: ABC Tipografia, Sesto Fiorentino, Floransa, İtalya

12. *Innocenti Raporu*, 2014

Ekonomik Durgunluk Döneminin Çocukları:

Ekonomik krizin gelişmiş ülkelerde yaşayan çocukların iyi olma hâli üzerindeki etkisi

UNICEF Araştırma Ofisi – Innocenti

Piazza SS. Annunziata, 12

50122 Floransa, İtalya

Tel: +39 055 20 330

Fax: +39 055 2033 220

florence@unicef.org

www.unicef-irc.org

ISSN 1605-7317

© The United Nations Children's Fund (UNICEF)

October 2014

Sales No. E.14.XX.6

Stock no. 721U

ISBN: 978-88-6522-030-6

